

Șerban Octavian DAVIDESCU   Mihai ZUP
Raluca Elena ENESCU   Diana VASILE
Nicoleta Emilia MĂRTOIU   Marius Gabriel MIRIȚĂ

Pădurile Municipiului Brașov: patrimoniul natural, cultural și istoric

PUBLICATĂ DE INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETARE-DEZVOLTARE
ÎN SILVICULTURĂ „MARIN DRĂCEA” - INCDS

Adresa: Bd. Eroilor nr. 128
Voluntari, 077190, Ilfov
Tel./Fax: 021 350 32 40 / 021 350 32 45
E-mail: comunicare@icas.ro.
Site: www.editurasilvică.ro; www.icas.ro.

Referenți științifici:

prof. univ. dr. Alexandru Lucian Curtu, Universitatea Transilvania din Brașov,
Facultatea de Silvicultură și exploatarea forestiere,
Brașov, România
dr. Alexandru Stănescu, Manager Cultural la Muzeul de Etnografie, Brașov,
România

Prezentul demers editorial a fost realizat prin proiectul „Monitorizarea stării ecosistemelor forestiere și valorificarea potențialului recreativ, cultural și istoric al pădurilor urbane și periurbane administrate de RPLP Kronstadt”, finanțat în cadrul Contractului de finanțare nr. 15/01.09.2016, cu titlul „Creșterea competitivității economice a sectorului forestier și a calității vieții prin transfer de cunoștințe, tehnologie și competențe CDI (CRESFORLIFE)”, ID P_40_380, Cod SMIS 105506, din cadrul competiției POC, Axa 1: CDI în sprijinul competitivității economice și dezvoltării afacerilor, Acțiunea 1.2.3 Parteneriate pentru transfer de cunoștințe.

Design copertă: Eliza-Maria Cosma;
Editare inDesign: Eliza-Maria Cosma;
Foto copertă: Călin Hodor, Marius Miriță, Dan Străuți, Mihai Zup;
Hărta ArcGis - Marius Miriță.

**PĂDURILE MUNICIPIULUI BRAȘOV:
PATRIMONIU NATURAL, CULTURAL ȘI ISTORIC
-carte electronică online-**

Seria IV DISEMINARE / PROMOVARE

Șerban Octavian DAVIDESCU
Raluca Elena ENESCU
Nicoleta Emilia MĂRȚOIU

Mihai ZUP
Diana VASILE
Marius Gabriel MIRIȚĂ

**PĂDURILE MUNICIPIULUI BRAȘOV:
PATRIMONIU NATURAL, CULTURAL ȘI ISTORIC**

SILVICĂ
Voluntari | 2023

ISBN 978-606-8020-96-9

Prefață

Cartea de față are meritul de a prezenta natura și spațiile verzi din proximitatea unor comunități, ca „păduri urbane”. Prin acest fapt pădurea ne este prezentată dintr-o perspectivă mai puțin frecventată de oamenii de știință și de scriitori și anume „pădurea urbană”, care apare ca fiind unul din cadrele în care societatea și indivizii au evoluat de-a lungul timpului. Pădurea din zona urbană și periurbană a favorizat dezvoltarea unor ocupații specifice (păstoritul, exploatarea lemnului etc), concomitent cu apariția și manifestarea unor evenimente, sărbători și ritualuri magico-religioase aflate în strânsă legătură cu comunitatea, cu credințele și cu aspirațiile sale.

Într-o lume contemporană măcinată de crize economice și identitare, precum și de un mare grad de pesimism privind viitorul, în care schimbările climatice sunt ridicate la rang de dogmă de către activiștii de mediu, cartea de față aduce în fața cititorului relația complexă existentă între OM și NATURĂ. Discursul autorilor caută să atragă atenția asupra relației existente între comunitatea umană și natura din proximitatea sa, explorând diverse aspecte ca rolul pădurii urbane ca refugiu, spațiu sacru, loc de recreere, spațiu de relaxare și refacere psihologică, factor al bunăstării materiale, cadru de manifestare al unor ceremonii și ritualuri.

Materialul bibliografic a fost cu siguranță abundent dat fiind faptul că există numeroase studii, volume și articole de popularizare privind zona Țării Bârsei și Brașovului, informațiile oferind argumente și consistență demersului autorilor.

Pornind de la generalități și definiții privind tema aleasă „pădurea urbană” autorii reușesc în mod succint și edificator să demonstreze faptul că spațiile verzi din zonele urbane și periurbane se încadrează adesea în această categorie, îndeplinind funcții mult mai complexe decât cele legate de conservarea ecosistemului, având funcții de regenerare urbană, de spații de recreere sau relaxare, unele dintre aceste păduri îndeplinind chiar funcțiuni de natură culturală ca locuri ale memoriei, sanctuare ale unor divinități și creaturi magice, spații cu funcțiuni culturale și istorice de mare valoare pentru comunitatea locală. Pădurea urbană nu este specifică doar zonei Brașovului, ea poate fi descoperită și în alte regiuni ale României, dar și în proximitatea unor orașe din alte țări (Germania, Franța, Anglia etc), unde adesea a fost transformată în zone de parc și de loisir pentru comunitate. În unele zone din America de Sud, dezvoltarea accelerată a unor metropole, dar și a unor comunități de mai mică însemnătate au determinat păstrarea unora dintre pădurile din proximitate ca „spații verzi cu rol recreativ”, ca spații cu funcțiuni multiple, unele dintre ele fiind protejate

chiar ca „sanctuare” ale unor triburi indigene.

Ținând cont de criteriile care au determinat catalogarea unor păduri sau spații verzi drept păduri urbane în alte părți ale lumii, autorii se apleacă asupra spațiilor verzi din zonele urbane și periurbane ale Brașovului și Săcelelor, reușind să dovedească faptul că îndeplinesc criteriile pentru a fi catalogate drept „păduri urbane” prin istoria și evoluția lor din ultimele șapte secole, prin siturile arheologice și monumentele de pe suprafața lor, prin poveștile și legendele aflate permanent în directă legătură cu comunitatea locală, cu nevoile și aspirațiile acesteia.

Este demn de notat faptul că pe parcursul întregului volum ne sunt prezentate în mod explicit toate acele elemente care atestă faptul că încă din Evul Mediu spațiile verzi din Țara Bârsei și mai ales din jurul Brașovului au fost gestionate într-o manieră complexă, care a depășit nivelul exploatării lemnului pentru foc și a culesului de plante aromatice, spațiile verzi fiind generatoare de bunăstare prin utilizarea lor ca locuri de pășunat, fânețe și zone de organizare a unor stâni, iar poienile și locurile de popas fiind organizate ca locuri pentru evenimente tradiționale și sărbători.

Muntele Tâmpa, azi rezervație naturală, dar în relatări și reglementări de urbanism apare din trecut ca fiind mult mai mult, de fapt el era perceput de către locuitori și autorități în secolele XVII-XX ca o PĂDURE URBANĂ, cu multiple funcțiuni, prevăzută cu alei și poteci mărginite în epocă cu sute de cireși amari, cu bănci sculptate în piatră în zonele de belvedere, cu stâlpi pentru iluminat public, cu chioșcuri pentru fanfară. Treptele Gabony și alte amenajări vechi de peste 200 de ani, care conduc drumeții și turiștii spre vârful Tâmpa, atestă, de asemenea, intenția comunității brașovene de a pune în valoare din punct de vedere cultural și istoric acele monumente aflate în directă legătură cu evoluția orașului: Cetatea Brașovia și monumentul Milenium-ului.

Dealurile și coastele care mărginesc vechiul cartier Șchei pornind pe de o parte de la Șaua Tâmppei și pe de alta de la Stejeriș și urcând până pe Valea cu Apă, Crucur și Poiana Brașov se înscriu și ele în categoria „pădure urbană” fiind pentru vechea comunitate românească din Brașov locuri de recreere, de drumeție, de picnic, dar și locuri în care se organizează prin tradiție evenimente ale Junilor ca Jocurile strămoșești, Maialurile, parada călare de le Pietrele lui Solomon.

Autorii prezintă aceste păduri urbane din perspectiva însemnătății lor din punct de vedere cultural, ele fiind de fapt ”spații verzi” cu semnificații istorice și culturale aparte, însemnate atât pentru ritualurile și tradițiile care au loc în fiecare an pe teritoriul lor, cât și pentru faptul că adăpostesc numeroase cruci și troițe cu statut de monument istoric înscrise în lista Ministerului Culturii,

---

iar aceste cruci sunt așezate fie pe drumurile care străbat pădurile, fie în unele poieni cu nume pitorești ca Fântânița Popii, Chetriș, La Cruce etc.

Volumul prezintă astfel diverse aspecte care redau caracterul complex și numărul mare de funcțiuni al unei păduri urbane. Acestea sunt prezentate într-un mod diacronic, ținând cont de evoluția comunității și de creșterea numărului de funcțiuni pentru acest tip de pădure, care de fapt sunt generate de nevoile și așteptările membrilor comunității și care determină în cele din urmă necesitatea organizării unui management complex pentru „pădurea urbană”.

Dr. Alexandru Stănescu

Cuprins

Prefață	3
Cuvânt înainte	11
1. Introducere.....	13
1.1. Generalități	13
1.2. Identificarea pădurilor cu funcții recreative, culturale și istorice din jurul Municipiului Brașov	17
2. Elemente privind cadrul natural	23
2.1.1. Geologie, litologie	23
2.1.2. Geomorfologie	24
2.1.3. Hidrologie.....	24
2.1.4. Climatologie	25
2.2. Funcțiile pădurilor studiate	26
2.2.1. Obiective social – economice și ecologice.....	26
3. Ariile naturale protejate din pădurile urbane și periurbane ale Municipiului Brașov.....	29
3.1. Muntele Tâmpa.....	30
3.2. Muntele Postăvarul	31
3.3. Piatra Mare	33
3.4. Stejerișul Mare.....	35
3.5. Habitate naturale din ariile naturale protejate ale pădurilor urbane și periurbane.....	35
3.5.1. Comunități de lizieră cu ierburi înalte higrofile de la nivelul câmpiilor, până la cel montan și alpin (6430).....	36
3.5.2. Fânețe montane (6520)	36
3.5.3. Tufărișuri cu specii sub-arctice de <i>Salix</i> (4080)	37
3.5.4. Pajiști calcifile alpine și subalpine (6170).....	37
3.5.5. Păduri acidofile de <i>Picea abies</i> din regiunea montană (<i>Vaccinio- Piceetea</i>) (9410)	37
3.5.6. Izvoare petrifiante cu formare de travertin (Cratoneurion) sau Izvoare mineralizate încrustante cu formare de tuf calcaros (Cratoneurion) (7220*).....	37
3.5.7. Pajiști montane de <i>Nardus</i> bogate în specii pe substraturi silicioase (6230*)	38
3.5.8. Păduri aluviale cu <i>Alnus glutinosa</i> și <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno- Padion, Alnion incanae, Salicion albae</i>) (91E0*).....	38

3.5.9. Vegetație lemnoasă cu <i>Salix eleagnos</i> de-a lungul râurilor montane (R 4417) (3240).....	39
3.5.10. Tufărișuri subcontinentale peri-panonice (40A0)	39
3.5.11. Păduri medio-europene de fag din <i>Cephalanthero-Fagion</i> (9150).....	39
3.5.12. Păduri dacice de fag (<i>Symphyto-Fagion</i>) (91V0).....	40
3.5.13. Păduri de fag de tip <i>Luzulo-Fagetum</i> (9110).....	40
3.5.14. Păduri de <i>Tilio-Acerion</i> pe versanți abrupti, grohotișuri și ravene (9180).....	40
3.5.15. Păduri dacice de stejar și carpen (91Y0).....	40
3.5.16. Grohotișuri calcaroase și de șisturi calcaroase din etajul montan până în cel alpin (<i>Thlaspietea rotundifolii</i>) (8120).....	41
3.5.17. Versanți stâncoși cu vegetație chasmoftică pe roci calcaroase (8210).....	41
3.5.18. Tufărișuri alpine și boreale (4060).....	41
3.6. Specii de plante de interes comunitar din pădurile urbane și periurbane	41
3.6.1. Irisul bărbos (<i>Iris aphylla</i> ssp <i>hungarica</i>)	41
3.6.2. Mătăciunea (<i>Dracocephalum austriacum</i>)	42
3.6.3. Papucul doamnei (<i>Cypripedium calceolus</i>).....	42
3.6.4. Smârdarul (<i>Rhododendron kotschy</i> L.).....	43
3.6.5. Clopoștii (<i>Campanula serrata</i>).....	43
3.6.6. Curechi de munte (<i>Ligularia sibirica</i> L. Cass)- un relict glaciatic în Carpații Meridionali	43
3.6.7. Floarea de colț (<i>Leontopodium alpinum</i> Cass.)	44
3.6.8. Bulbucii de munte (<i>Trollius europaeus</i> L.)	44
3.6.9. Crucea voinicului (<i>Hepatica transsilvanica</i> Fuss).....	45
3.6.10. Iedera albă (<i>Daphne blagayana</i> Freyer)	45
3.6.11. Ghințura galbenă (<i>Gentiana lutea</i> L.)	45
3.6.12. Coada șoricelului (<i>Achillea distans</i> Waldst. et Kit)	45
3.6.13. Tulichina mică (<i>Daphne cneorum</i> L.).....	45
3.6.14. Struna cocoșului (<i>Cerastium transsilvanicum</i> Schur.).....	45
4. Elemente ale patrimoniului material și imaterial identificate în pădurile urbane și periurbane ale Municipiului Brașov	48
4.1. Administrarea pădurilor Brașovului până la 1900.....	49
4.2. Cetatea Brașovia de pe Tâmpa.....	57
4.2.1. Descrierea cetății	60
4.2.2. Capela	61
4.2.3. Alte construcții apărute pe locul cetății Brașovia.....	62

4.2.3.1. Piramida.....	62
4.2.3.2. Statuia lui Arpad (1896).....	62
4.2.4. Starea de azi a cetății Brașovia.....	64
4.3. Crucea Dreptății	65
4.4. Crucea Mușcoiului	66
4.5. Băncile de piatră.....	69
4.6. Drumul Cărelor	70
4.7. Junii. Porțile de Piatră. Parada Junilor	70
4.7.1. Traseul.....	72
4.7.2. Apariția noilor grupuri de juni în a doua jumătate a secolului al XIX-lea.....	75
4.7.3. Datini și superstiții	76
4.8. Legenda Pietrelor lui Solomon	79
4.9. Jocul Strămoșesc în Șcheii Brașovului	83
4.10. Izvorul Fântânița Popii.....	88
4.11. Legendele Dealului Tâmpa	88
4.12. Belvedere Vârful Tâmpa.....	89
4.13. Casa de Tir (Schützenhaus).....	89
4.14. Apeductul Brașovului.....	89
4.15. Peștera de lapte.....	90
4.16. Balaurul de pe Tâmpa.....	90
4.17. Flautistul din Hameln.....	92
4.18. Lacul subteran	93
4.19. Cimitirele eroilor	94
4.20. Turnul Alb	95
4.21. Turnul Negru.....	95
4.22. Bastionul Graft (Bastionul Poartă).....	96
5. În loc de concluzii.....	98
Bibliografie	100

Cuvânt înainte

Pădurea oraşului nostru, îmbină, în mod armonios, funcţiile şi valorile sale naturale şi de mediu, sociale şi economice, cu cele recreative, culturale sau istorice, punând un accent deosebit pe rolul acestora în cadrul comunităţii locale.

Lucrarea de faţă îşi propune să prezinte rolul şi importanţa pădurii în comunităţile urbane şi, în special, în cea braşoveană, privind-o nu doar ca pe o resursă naturală, ci identificând-o ca un spaţiu, ce oferă locuitorilor, pe lângă aceste resurse şi o serie de oportunităţi şi zone dedicate activităţilor recreative, educaţionale sau culturale, jucând un rol cheie în cadrul comunităţii noastre.

Astfel, putem afirma că lucrarea de faţă reprezintă o culegere de texte, opinii şi idei, toate acestea încercând cuprinderea, deloc exhaustivă a patrimoniului natural, cultural şi istoric al pădurilor Braşovului, putând fi catalogată ca fiind o prezentare succintă, într-o manieră nu neapărat ştiinţifică, a acestui patrimoniu, considerând-o chiar, o oglindă a sa.

Informaţiile cuprinse în această lucrare, au la bază atât activităţi de cercetare directă, bazată pe date culese din pădurile Braşovului, atent corelate cu lucrări silvice de specialitate (amenajamentele silvice în vigoare), dar şi o bibliografie generoasă, bogată în studii, articole şi alte publicaţii cuprinzând istorii, poveşti şi legende.

Putem afirma că efortul cumulat al celor ce au făcut posibilă apariţia acestui volum, ne obligă să continuăm acţiunea noastră pentru conservarea cadrului natural al pădurii urbane şi periurbane braşovene, şi păstrarea legăturilor dintre aceasta şi patrimoniul material şi imaterial existent.

Astfel, aducem mulţumiri colaboratorilor şi partenerilor noştri, precum şi tuturor celor implicaţi în apariţia acestui volum:

Domnului Dr. Alexandru Stănescu, pentru rolul său deosebit în furnizarea de lucrări, publicaţii şi informaţii ce au ajutat la identificarea şi descrierea unui număr deosebit de obiective, materiale sau imateriale, tradiţii şi obiceiuri, precum şi despre legătura acestora cu natura şi cu pădurea, în special.

Amintim, de asemenea, pe doamna Conf. dr. Delia Cotârlea din cadrul Universităţii Transilvania Braşov, Facultatea de Litere, Departamentul de Literatură şi Studii Culturale, pentru contribuţia sa în identificarea, traducerea şi interpretarea unor texte atât de necesare în a arăta şi înţelege evoluţia patrimoniului forestier al oraşului în decursul ultimelor secole.

Menţionăm sprijinul cadrelor didactice şi al elevilor din Municipiul Braşov, care au dat curs invitaţiei noastre pentru identificarea, selecţionarea şi, mai ales, traducerea de legende sau poveşti ce fac referire la patrimoniul reprezentat de păduri, amintind aici, elevii Colegiului Naţional "Johannes Honterus" din Braşov,

Alexia Zaharie și Ștefan Zup, care, sub coordonarea prof. Radu Chivărean au făcut posibilă traducerea unor materiale identificate în Arhivele Bisericii Negre din Brașov.

Și nu, în ultimul rând, mulțumim întregului personal din cadrul Institutului Național de Cercetare Dezvoltare în Silvicultură (INCDS) ”Marin Drăcea” și Regiei Publice Locale a Pădurilor Kronstadt R.A., care prin implicarea lor au condus la fundamentarea unui management forestier durabil având în prim plan funcțiile recreative, culturale și istorice ale pădurilor limitrofe marilor aglomerări urbane, la stabilirea și descrierea stării ecosistemelor forestiere din jurul Brașovului, dar și la îmbunătățirea și dezvoltarea patrimoniului imaterial în vederea valorificării superioare a funcțiilor recreative, culturale și istorice a pădurilor aparținând comunității brașovene.

Prezentul demers editorial a fost realizat prin proiectul „Monitorizarea stării ecosistemelor forestiere și valorificarea potențialului recreativ, cultural și istoric al pădurilor urbane și periurbane administrate de RPLP Kronstadt”, finanțat în cadrul Contractului de finanțare nr. 15/01.09.2016, cu titlul „Creșterea competitivității economice a sectorului forestier și a calității vieții prin transfer de cunoștințe, tehnologie și competențe CDI (CRESFORLIFE)”, ID P_40_380, Cod SMIS 105506, din cadrul competiției POC, Axa 1: CDI în sprijinul competitivității economice și dezvoltării afacerilor, Acțiunea 1.2.3 Parteneriate pentru transfer de cunoștințe.

Autorii

1. Introducere

1.1. Generalități

Pădurile urbane sunt locuri în care oamenii caută un refugiu pentru a scăpa de rutina zilnică de acasă și de la locul de muncă fiind asociate cu intimitatea, detașarea, refugiul și zonă de confort și recreere (Hammit, 2002). Pădurile urbane se caracterizează prin integrarea resurselor naturale cu amenajările umane, iar aceste resurse naturale (vegetația) au de cele mai multe ori, o valoare importantă de mediu, socială, economică și istorică (Dwyer et al., 2000). Ele pot fi proiectate pentru a reduce efectul unor dezvoltări urbane prin modificarea climei, reducerea consumului de energie a clădirilor, absorbția radiațiilor ultraviolete și dioxidul de carbon, îmbunătățirea calității aerului, reducerea nivelului de zgomot, reducerea inundațiilor (Dwyer et al., 2000).

Cele mai importante servicii pe care le oferă o pădure urbană sunt eliminarea poluanților atmosferici, îmbunătățirea calității apei, reducerea consumului de energie, habitat pentru fauna sălbatică, bunăstare socială și psihologică, iar aceste păduri sunt esențiale pentru sănătatea actuală, dar și viitoare a orașelor și a locuitorilor săi. Astfel, pădurile urbane pot fi definite ca aglomerări de arbori din orașe, provenite atât din regenerări naturale, cât și din plantații, care sunt gospodărite astfel încât să ofere locuitorilor un nivel continuu de beneficii economice, sociale, de mediu și ecologice, atât în prezent cât și în viitor (Clark et al., 1997).

Ecosistemele forestiere, prin produsele și serviciile sale, reprezintă, pentru societatea umană o sursă de bunăstare (Krieger, 2001), furnizând:

- servicii economice prin lemnul (cu utilizare industrială sau ca sursă energetică) și produsele nelemnoase (vânat, fructe de pădure, ciuperci, plante medicinale etc.);
- servicii ecologice prin reglarea regimului apelor, îmbunătățirea calității solurilor, protejarea terenurilor împotriva eroziunii, influențarea climatului și, nu în ultimul rând, îmbunătățirea biodiversității fiind, în sine, sursă de biodiversitate;
- servicii social culturale prin punerea la dispoziția comunităților umane a unui spațiu de petrecere al timpului liber care permite desfășurarea activităților sportive educative, didactice, artistice, fiind sursă de sănătate, fizică și psihică, spațiu al spiritualității și chiar al venerației religioase.

Toate aceste bunuri și servicii nu se exclud reciproc. Putem avea, în același spațiu și timp și biodiversitate și activitate umană, putem desfășura și activități

sportive și să obținem produse nelemnoase, putem avea și lemn și protecția surselor de apă, iar toate acestea să se petreacă într-un ansamblu și mediu estetic, furnizor de sănătate.

Valoarea socială a pădurilor poate fi definită ca fiind valoarea creată de experiențele oamenilor cu privire la acestea, conectată la cadrul ecosistemelor culturale și care încorporează sănătatea și starea de bine, un mediu de viață bun, recreere în aer liber și turism, valori estetice, educație și cunoștințe despre păduri și mediu, inspirație intelectuală și spirituală, identitate și moștenire culturală. (Oprica *et. al.*, 2022).

Moștenirea culturală și istorică al unor zone împădurite nu influențează stabilirea țărilor de gospodărire, însă trebuie să devină, în special în zonele cu un puternic impact antropoc, un element de bază în managementul pădurilor (Parviainen 2005).

Multifuncționalitatea ecosistemului forestier, este evidențiată în mod special acolo unde pădurea este riverană și intră în permanentă interacțiune cu ecosistemul urban intens antropizat, managementul acestora fiind o continuă provocare pentru satisfacerea concomitentă a cerințelor economice cu cele protectoare și care conferă siguranță și un plus în calitatea vieții.

Food and Agriculture Organization of United Nation (FAO) consideră că pădurile urbane trebuie să reprezinte o punte între zonele rurale și urbane, să poată furniza bunuri și servicii (lemn, fructe, alte produse nelemnoase, apă curată, recreere și turism), să aibă o suprafață de minim 0,5 ha și să fie dotate cu facilități pentru recreere și petrecerea timpului liber (FAO, 2016).

În România, studiile cu referire la parcurile urbane variază de la clasificarea zonelor rezidențiale, prin accesul la spații verzi (Ioja *et al.*, 2008, Ioja *et al.*, 2010), la analiza infrastructurii unor spații verzi din perspectiva facilităților pentru copii (Onose *et al.*, 2015) sau la crearea unui index al calității spațiilor urbane în care zonele verzi constituie un indicator relevant pentru îmbunătățirea calității vieții (Gavrilidis *et al.*, 2016).

Termenul de „*silvicultură urbană*” a fost folosit pentru prima dată în anul 1894 (Konijnendijk *et al.*, 2006). Jorgensen a creat în 1970 o definiție a silviculturii urbane care avea ca obiective cultivarea și gestionarea arborilor pentru contribuția lor la bunăstarea fiziologică, sociologică și economică a mediului urban, iar aceste contribuții includeau și efectul pe care îl aveau arborii asupra mediului înconjurător, dar și valoarea lor recreativă (Konijnendijk *et al.*, 2006). Unii autori menționează că scopul silviculturii urbane este acela de a poiecta și gestiona eficient terenuri urbane împădurite astfel încât să fie sustenabile din punct de vedere ecologic, economic și social (Thompson *et al.*, 1994).

Termenul „pădure” din conceptul „pădure urbană” a căpătat de-a lungul

timpului o semnificație diferită față de conceptul tradițional de pădure prin includerea de păduri, parcuri și grădini cu suprafață restrânsă sau cu consistență redusă, precum și arbori individuali, rezultând astfel o extindere a acestui concept tradițional (Konijnendijk, 2003). Pădurile urbane se referă la toate pădurile și arborii situați în interiorul sau în apropierea zonelor urbane, iar diferite țări folosesc definiții diferite pentru termenul „urban”, dar și pentru termenul „pădure” (Konijnendijk, 2003), o sinteză a diferitelor definiții ale conceptului de „*pădure urbană*” din mai multe țări situate în Europa fiind următoarea:

- **Finlanda:** păduri situate în sau în apropierea unei zone urbane, iar funcția lor principală este cea de recreere și sunt formate, în principal din vegetație forestieră naturală, excluzând parcurile de proveniență antropică cu gazon;
- **Germania:** păduri de proveniență antropică situate pe foste terenuri agricole sau chiar pe terenuri abandonate, care au fost create și gospodărite tocmai pentru recreerea populației urbane;
- **Grecia:** se referă la spațiile verzi urbane și includ aliniamentele stradale, parcurile și grădinile de la limita orașelor precum și pădurile din jurul orașelor;
- **Islanda:** arborete naturale sau plantate din interiorul zonelor urbane care au scopul de a oferi diverse facilități ca adăpost, recreere, peisaj, frumusețe și chiar lemn și alte produse acolo unde este posibil;
- **Italia:** este legat de termenul de spații verzi urbane și se definește ca spațiu deschis proiectat în zonele urbane care conține în totalitate sau doar parțial elemente de vegetație care sunt supuse unor măsuri de management;
- **Lituania:** include păduri, aliniamente stradale și alte spații verzi;
- **Slovenia:** sunt reprezentate de păduri și parcuri din zonele urbane care au mai degrabă, funcții ecologice și sociale decât funcții de producție și care oferă beneficii pentru locuitori, iar proprietarul ar trebui să fie în principal, municipalitatea;
- **Olanda:** mai frecvent se folosește termenul de zone verzi urbane care includ zone naturale, zone urbane cu vegetație forestieră, parcuri, spații verzi, grădini publice, aliniamente stradale;
- **Marea Britanie:** pădurile aflate în interiorul sau în apropierea zonelor construite, iar principalele funcții sunt cele de agrement și pentru promovarea bunăstării oamenilor.

În ce privește conceptul de „*pădure urbană*” părerile sunt foarte diverse. Unii cercetători apreciază că pădurile urbane se definesc mai întâi, prin apropierea de centrele populate și includ o varietate de elemente naturale specifice, dar și elemente de proveniență antropică dar extind definiția incluzând și aliniamentele

stradale, arborii din zone rezidențiale, din parcuri și de pe orice alte terenuri (Nowak, 2016).

Este important de reținut că pădurile urbane trebuie să ofere în primul rând servicii, mai mult decât produse și că o pădure urbană gestionată în mod sustenabil necesită intervenția omului. De asemenea, pădurile urbane nu pot fi separate de activitățile umane, activități care pot fi atât pozitive, cât și negative (Clark et al., 1997).

Pe de altă parte, alți autori susțin că pădurile urbane ar trebui să se afle la 5-10 minute de mers pe jos de casă, să aibă minimum 2 ha ca să poată crea un mediu forestier tipic și să aibă o structură deschisă (Coles și Bussey, 2000). Food and Agriculture Organization of United Nation (FAO) consideră că pădurile urbane trebuie să reprezinte o punte între zonele rurale și urbane și să poată furniza bunuri și servicii (lemn, fructe, alte produse nelemnoase, apă curată, recreere și turism), să aibă o suprafață de minim 0,5 ha și să fie dotate cu facilități pentru recreere și petrecerea timpului liber (FAO, 2016). Agenția Europeană pentru Mediu recomandă ca spațiile verzi să nu fie mai departe de aproximativ 15 minute de mers pe jos, adică 900-1000 m, iar cele mai importante valori în ceea ce privește accesibilitatea spațiilor verzi sunt timpul de călătorie și distanța de mers pe jos (Zhang et al., 2019).

Un studiu desfășurat în Cleveland, Ohio asupra a patru păduri urbane a arătat că 83% dintre vizitatori vin direct de acasă, iar marea majoritate călătoresc cu mașina personală. Același studiu a arătat că distanța medie de călătorie este de aproximativ 5 mile (≈ 8 km), iar durata unei plimbări este de 16 minute (Hammit, 2002). Un alt studiu desfășurat în Turcia a arătat că 79% dintre vizitatori preferă să meargă maxim 30 minute de la reședința lor (Serin, 2004 în Gül et al., 2006), iar suprafața pădurii urbane să fie de minim 5 ha și maxim 300 ha (Atmiş, 2016).

În urma tuturor acestor considerente s-a concluzionat că suprafața minimă a unei păduri urbane ar trebui să fie de minim 2 ha și să se situeze la maxim 1 km de mers pe jos (10-15 minute de plimbare) din orice punct cu acces public (zonă rezidențială, stație de cale ferată, drum public, linie de transport public urban sau metropolitan etc.). Dacă s-ar fi optat pentru o suprafață mai mică, respectiv 0,5 ha, așa cum recomandă FAO, serviciile pe care ar trebui să le ofere această pădure ar fi fost mult diminuate și unele chiar inexistente datorită suprafeței foarte restrânse. Referitor la criteriul de 10-15 minute de mers pe jos, studiile au arătat că distanța față de pădurea urbană este mult mai importantă decât ceea ce oferă pădurea în sine cu referire la detașarea față de locurile aglomerate, de rutina zilnică de acasă și de la serviciu, de sarcinile de lucru (Hammit, 2002).

În anul 1997, s-a realizat un scurt studiu despre istoria pădurilor urbane din Europa, concluzionându-se că pădurile urbane sunt cele care se găsesc

în apropierea zonelor intens construite, au o rețea densă de infrastructură de recreere, sunt foarte fragmentate din punct de vedere al mărimii și al proprietății, dar pe de altă parte, dau naștere la o serie de conflicte între ceea ce reprezintă silvicultura tradițională și persoanele care au preferințe pentru alte funcții ale pădurii (Konijnendijk, 1997).

Principalele activități desfășurate în aceste păduri sunt plimbarea (34%), picnicul (10%), mersul pe bicicletă (8%) și alergarea (7%), iar zonele cele mai utilizate au fost cele asfaltate, urmate de căile de acces neasfaltate și de zonele de picnic (Hammit, 2002). S-a observat faptul că pădurile urbane sunt compuse din specii cât mai diferite, cu cât sunt prezente mai multe dintre acestea, cu clase de vârstă diferite, cu atât este prezentă o gamă mai largă de beneficii pe termen lung, în special dacă arborii aparțin unor specii repede crescătoare, longevive (Kenney et al., 2011).

Pădurile urbane oferă beneficii imateriale, dar foarte importante, cum ar fi habitatele pentru fauna sălbatică, mediu estetic, realizând o legătură între om și mediul natural, experiențe emoționale și spirituale, sentimente mai puternice de apartenență la comunitate (McPherson, 1993).

1.2. Identificarea pădurilor cu funcții recreative, culturale și istorice din jurul Municipiului Brașov

Pădurile cu funcții de recreere se împart, conform legislației din România, în două categorii și anume: păduri parc și păduri de agrement. Pădurile parc se constituie pe baza unor cartări peisagistice care urmăresc valoarea de recreere a pădurii, rețeaua de acces existentă și propusă pentru vizitatori, dotări speciale existente (cabane, bănci, coșuri de gunoi, locuri de odihnă și de joacă etc), fiind promovate specii care contribuie la estetica peisajelor (formă, colorit, lumină, umbră), structuri neregulate, mozaicate, alternări de consistență, menținere de poieni, lucrările siveiculturale admise fiind doar tăieri de igienă. Pădurile de agrement sunt reprezentate de arborete cu funcții de recreere de intensitate relativ redusă, cu amenajări speciale de recreere doar în zonele de interes.

Pădurile parc și pădurile cu funcții speciale de recreere sunt integrate, în criteriile de amenajare a pădurilor din România, în categorii funcționale corespunzătoare subgrupeii 1.4. - păduri cu funcții de recreere. Atribuirea unei asemenea categorii funcționale reflectă intensitatea funcției de recreere și se concretizează prin stabilirea unor intervenții silvotehnice de intensitate redusă, fiind încadrate, în mare parte, ca și lucrări de conservare (Danea *et al.*, 2017). Categoriile funcționale din această subgrupă sunt următoarele:

- 1.4.a Păduri special amenajate în scop recreativ (păduri parc),
- 1.4.b Păduri constituite în zone verzi din jurul localităților,

- 1.4.c Păduri din jurul stațiunilor balneoclimaterice, climatice și al sanatoriilor,
- 1.4.d Păduri situate de-a lungul căilor de comunicații de importanță turistică deosebită,
- 1.4.e Păduri din jurul monumentelor de cultură,
- 1.4.f Păduri care protejează obiective speciale.

În ce privește pădurile încadrate în subgrupele 1.4.a și 1.4.b normele tehnice în vigoare fac următoarele recomandări: pădurile de recreere trebuie să aibă o suprafață de 20 ha/1000 locuitori pentru orașele cu >100.000 locuitori (cu o lățime a zonei circulare de la limita perimetrului construibil de 40 km), 17 ha/1000 locuitori pentru orașele cu 20.000 – 100.000 locuitori (cu o lățime a zonei circulare de la limita perimetrului construibil de 25 km), 15 ha/1000 locuitori pentru orașele <20.000 locuitori (cu o lățime a zonei circulare de la limita perimetrului construibil de 15 km), iar pentru municipiul București 30 ha/1000 locuitori (cu o lățime a zonei circulare de la limita perimetrului construibil de 50 km).

Tot în imediata vecinătate a aglomerărilor urbane se află și pădurile situate în zone cu atmosferă cu un grad ridicat de poluare (categoriile funcționale 1.3.k și 1.3.i) precum și cele situate în imediata vecinătate a depozitelor de steril, cenușă și alte reziduri (1.3.j) categorii funcționale care fac parte din subgrupa funcțională 1.3. - Păduri cu funcții de protecție contra factorilor climatici și industriali dăunători. Aceste tipuri de pădure se cartează pe baza analizelor de sol, a analizelor foliare și pe măsurători ale creșterii radiale. Se evită introducerea rășinoaselor, reducerea consistenței prin rărituri, dar se mențin liziere și culturi cât mai dense, arborete cât mai rezistente la noxe, se introduc specii repede crescătoare, cu forme genetice rezistente, se utilizează puiți de talie mare, se administrează amendamente și îngrășăminte. Pentru pădurile care au un nivel de vătămare moderată și slabă se pot recolta produse lemnoase, dar aceste măsuri trebuie să contribuie la ameliorarea structurii acestora.

În același timp legislația de mediu din România prevede următoarele: „Autoritățile administrației publice locale au obligația de a asigura din terenul intravilan o suprafață de spațiu verde de minimum 20 mp/locuitor, până la data de 31 decembrie 2010, și de minimum 26 mp/locuitor, până la data de 31 decembrie 2013” (***, 2007).

Organizația Mondială a Sănătății precizează ca suprafață minimă de spațiu verde să fie de 9 m²/locuitor, iar idealul ar trebui să fie de 50 m²/persoană (Morar et al., 2014). În orașul Isparta, Turcia legislația prevede să existe 10 m² de spațiu verde pe cap de locuitor (Gül et al., 2006). Chiar dacă opiniile sunt împărțite, cu un lucru sunt de acord toți specialiștii și anume că pădurile urbane și periurbane

aduc nemumărate beneficii și monitorizarea lor ar trebui să reprezinte o prioritate.

Pădurile destinate recreării, conform literaturii analizate, sunt situate în imediata vecinătate a aglomerărilor urbane, la circa 5-10 minute de mers pe jos și sunt dotate cu amenajări specifice petrecerii timpului liber. În ce privește suprafața acestora, se recomandă ca, la nivelul unei localități, să fie desemnate ca păduri de recreere între 9 și 300 de m²/locuitor, iar trupurile de pădure cu funcții de recreere să aibă cel puțin 0,5-5,0 ha. Spațiul verde pentru recreere cuprinde, pe lângă pădurile destinate în mod special acestui scop, și parcurile cu gazon, grădinile, arborii individuali și pâlcurile de arbori situați pe domeniul public și privat, indiferent de forma de proprietate.

Pe lângă funcția de agrement, pădurile urbane și periurbane oferă și alte servicii ecosistemice, după cum urmează:

- eliminarea (filtrarea) poluanților atmosferici,
- îmbunătățirea calității apei,
- îmbunătățirea climatului și a calității aerului,
- reducerea consumului de energie,
- reducerea nivelului de zgomot,
- adăpost pentru fauna sălbatică.

Adăugând la acestea și bunurile și produsele furnizate de pădurile urbane (lemn, fructe și ciuperci, produse nelemnoase etc.), situarea unor suprafețe păduroase cu funcții prioritare de recreere conduce în mod indirect la o îmbunătățire a sănătății fizice și psihice conducând la o bunăstare socială, psihologică și economică a populației.

Elementele constitutive ale arboretului trebuie să fie caracteristice unei structuri deschise, cu formarea unui mediu forestier tipic, alternanțe de specii cu colorit cât mai variat. Pe cât posibil la regenerarea sau plantarea suprafețelor se recomandă utilizarea unor specii repede crescătoare, longevive. Astfel pădurile urbane ar trebui să asigure o diversitate structurală, funcțională și genetică toate incluse într-o structură robustă.

Infrastructura de recreere poate cuprinde instalații și amenajări pentru drumeții, ciclism, călărie, amenajări pentru picnic, rețele de transport asfaltate sau neasfaltate, locuri de joacă pentru copii, bănci, zone de odihnă, amenajări speciale pentru observarea naturii etc.

Pe baza analizei efectuate au fost stabilite următoarele criterii (Enescu et al., 2019) care se cer îndeplinite pentru ca o pădure să poată fi încadrată în categoria pădurilor urbane și periurbane cu funcții de recreere, culturale sau istorice:

1. suprafața trupului de pădure să fie minim 2 ha;
2. parcela de pădure să se afle la o distanță mai mică de 1 km (echivalentul a 10-15 min de mers pe jos) de o zonă rezidențială, de o linie de transport

- în comun (urban sau metropolitan), parcări publice sau private amplasate de-a lungul drumurilor publice;
3. să dispună de infrastructură de recreere și/sau petrecere a timpului liber (ex. poteci turistice, locuri amenajate pentru picnic, parc aventura, facilități sportive, spații de joacă pentru copii etc.) sau condițiile de teren să permită realizarea unor astfel de amenajări;
  4. parcela de pădure să cuprindă sau să se afle în imediata vecinătate a unui monument al naturii, monument istoric, zone de interes cultural (inclusiv patrimoniu imaterial). Acest criteriu s-a luat în considerare datorită zonării funcționale a pădurilor din Normele Tehnice pentru Amenajarea Pădurilor aflate în vigoare în România;
  5. parcela de pădure să aibă potențial instructiv - educativ deosebit (amenajări pentru urmărirea vieții sălbatice, specii sau exemplare rare de floră, habitate deosebite etc.);
  6. să îmbunătățească calitatea mediului urban (bunăstare socială și psihologică, sănătatea actuală și viitoare a locuitorilor, eliminarea poluanților atmosferici, îmbunătățirea calității apei, reducerea consumului de energie, îmbunătățirea calității aerului, reducerea nivelului de zgomot, reducerea inundațiilor);
  7. se va lua în considerare parcela întregă de pădure (conform amenajamentului silvic). Criteriile 1 și 2 sunt obligatorii și cumulative cu cel puțin unul dintre celelalte criterii.

Toate aceste elemente constituie un punct de pornire în amenajarea ulterioară a pădurilor astfel încât să poată fi valorificate funcțiile și serviciile recreative și educative ale pădurilor din jurul Municipiului Brașov cu evidențierea elementelor de patrimoniu material și imaterial al acestor zone forestiere.

Delimitarea pădurilor urbane și periurbane ale Municipiului Brașov s-a făcut pornind de la principiul că pădurile cu potențial recreativ se află la maxim 1 km distanță de limita intravilanului. Având în vedere obișnuința și tradițiile locuitorilor și turiștilor de a utiliza transportul în comun metropolitan pentru a ajunge pe traseele turistice, s-a luat în considerare și o bandă de 2 km lățime de-a lungul traseelor metropolitane al autobuzelor aparținând Regiei Autonome de Transport Brașov (RATBv), care corespund și cu principalele căi de comunicație din zona metropolitană.

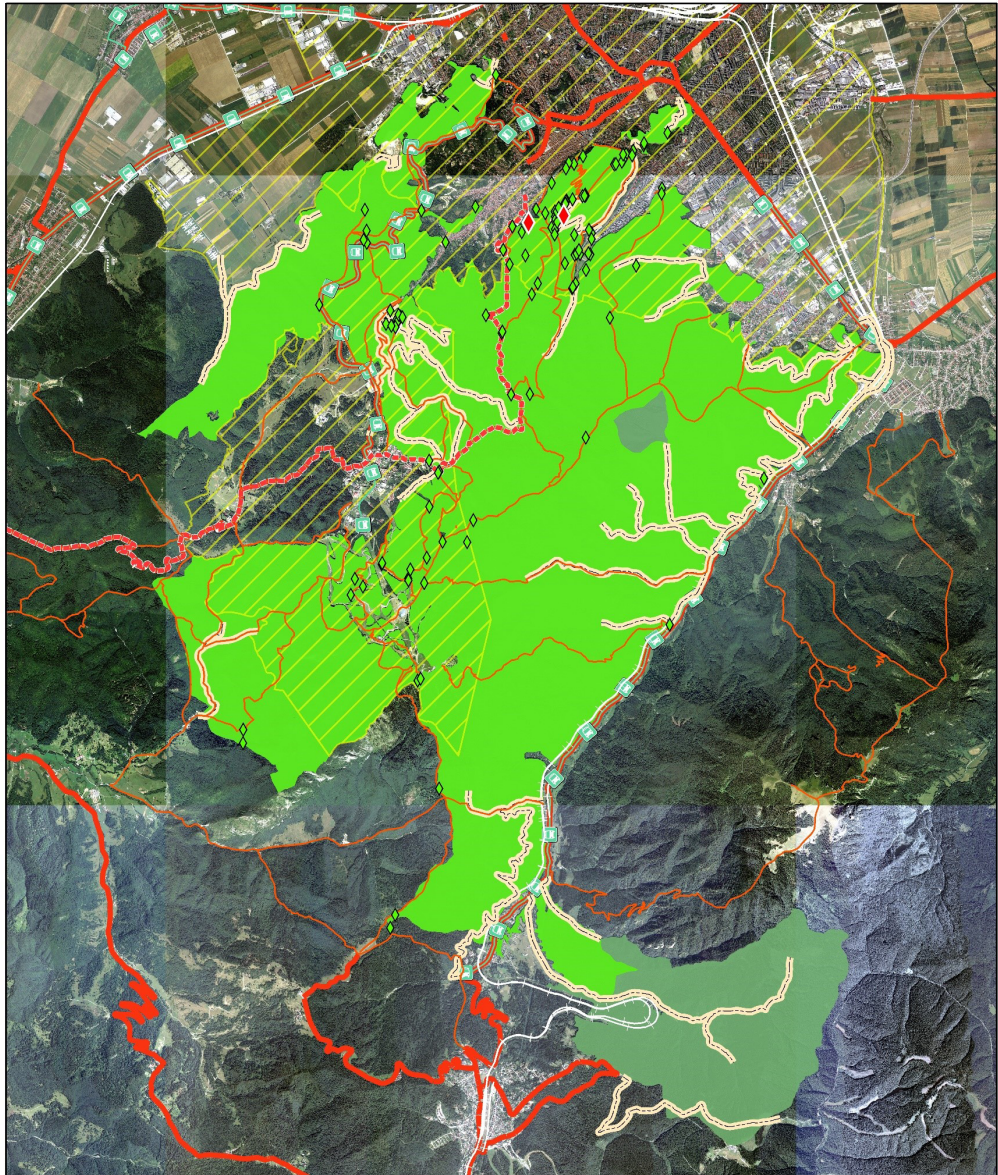
Au fost luate în analiză, și incluse, potecile turistice marcate, drumurile forestiere, monumentele naturii, parcelele unde se află obiective culturale și istorice, aparținând atât patrimoniului material, cât și celui imaterial (fig 1), în final au fost integrate 6769,56 ha de fond forestier, incluse în 304 parcele amenajistice întregi, cuprinzând 929 unități amenajistice (ua) aparținând la trei unități de producție (UP): III Postăvaru, IV Brașov și V Râul Mic (tab 1).

Tablelul 1. Numărul și suprafața (ha) a parcelelor și subparcelelor.

UP	Suprafață	Nr. parcele	Suprafață medie parcelă	Nr. ua	Suprafață medie ua
III Postăvaru	2622,37	92	28,5	263	9,97
IV Brașov	2992,67	166	18,03	507	5,9
V Râul Mic	1154,52	46	25,1	159	7,26
TOTAL	6769,56	304	22,27	929	7,29

Limitele parcelare sunt materializate în teren, fiind utilizate următoarele marcaje:

- „H” roșu – limită de ocol;
- două linii verticale roșii – limită de unitate de producție (UP);
- o linie verticală roșie – limită de parcelă;
- o linie orizontală roșie – limită de subparcelă (ua);
- la intersecția limitelor parcelare între ele și cu liziera pădurii, precum și în punctele caracteristice, situate pe lizieră sau la limita cu fondul forestier al altor deținători, sunt amplasate borne, confecționate din piatră cioplită sau beton, semnalizate pe un arbore din apropiere printr-un pătrat alb cu margini roșii și un inel compus dintr-o linie albă mărginită de două linii roșii;
- intersecția limitelor subparcelelor între ele și cu limite parcelare este marcată printr-un inel simplu de culoare roșie.

0 0.5 1 2 3 4
Kilometers

- Drumul carelor (imaterial)
- ◆ Puncte materiale
- ◆ Puncte imateriale
- Poteci
- Drumuri forestiere
- Cai_ferate_Brasov
- Linii RAT Braşov
- Drumuri publice
- Parcele în administrarea RPLP Kronstadt
- Limita intravilan Braşov

Fig. 1. Păduri urbane și periurbane incluse în analiză.

2. Elemente privind cadrul natural

2.1.1. Geologie, litologie

Conform amenajamentelor silvice (Irimin et al., 2016 a,b,c) pădurile limitrofe zonelor Noua, Răcădău, Șchei, Poiana Brașov, Dealul Warthe corespund unui sector dezvoltat în extremitatea sudică a masivului cristalin al Carpaților Orientali. Peste acest soclu cristalin s-au extins depozite sedimentare cretacice și jurasice, care în zona de contact cu depresiunea Bârsei au fost la rândul lor acoperite de depozite mai noi, pliocene și cuaternare. Depozitele sedimentare din acest teritoriu constau în: depozite gresoase, marno-gresoase, breccii și conglomerate sub formă de facies greso-conglomeratic.

Calcarele sunt răspândite în treimea superioară a vârfurilor: Postăvarul, Tâmpa, Crucuru Mic, Crucurul Mare și Stejerișul Mare, iar depozitele de cuvertură se întâlnesc în treimea inferioară a versanților și în părțile joase ale teritoriului.

Pădurile din bazinul Timișului, zonele Timișul de Sus, Timișul de Jos, Dârste (Irimin et al., 2016 a,b,c):

- o parte aparține Cretacului Superior din etajul Baremian-Apțian format din conglomerate;
- partea superioară a bazinului Șipoaia pe pârâul Tamina, aparține Jurasicului din seria MALM, etajul TITHONIC format din calcare;
- partea inferioară a Timișului Sec Mic, Timișul Sec Mare, V. Băii aparține Pleistocenului din etajul inferior format din gresii în bancuri gresoase;
- bazinul Timișului Sec Mare sub cabana Susai aparține Cretacului inferior din etajul Neocamian format din fliș grezo calcaros;
- Valea Timișului – Poiana lui Manole – aparțin sistemului Cuaternar seria Pleistocen format din argile verzi și pietrișuri.

În general, substratul este alcătuit din roci tari care au influențat în mod nemijlocit formarea și evoluția solurilor de pădure.

Conglomeratele conțin în masa lor calcare albe, cenușii, cuarț, marne, gresii, micașturi rotunjite cu colțuri șterse și având forma oului sau a linteii cu ciment calcaros, sare, nisip.

Gresiile au culoarea vânătă, cele mai căutate fiind cele din Timișul Sec Mare. Versanții montani sunt acoperiți de depozite detritice pe care sunt așezate adeseori cuverturi de materiale deluviale. Depozitele și cuverturile din materialele deluviale au o textură și o compoziție mineralogică dependentă de natura rocilor tari, care prin dezagregare și alterare au furnizat materialul constitutiv al acestor depozite.

2.1.2. Geomorfologie

Din punct de vedere fizico-geografic, teritoriul în studiu face parte din Unitatea Carpato-transilvană, Carpații Orientali, grupa de la curbura pe ultimele prelungiri nordice ale Masivului Postăvaru până la contactul cu depresiunea Brașovului (Irimin et al., 2016 a,b,c).

Terenul este practic un versant brăzdat de văi adânci, care alternează cu creste ascuțite și uneori abrupte. Se întâlnesc frecvente stânci mari și abrupte ieșite la suprafață numite „Șuri”. Unitatea geomorfologică dominantă este versantul, peste 99% din suprafața analizată aparținând acestei unități geomorfologice. Apar sporadic platoul (11,65ha), creasta (1,32ha), terasa (7,67ha), lunca înaltă (8,5ha) etc. Configurația terenului este, în cea mai mare parte ondulată (89,7%).

Suprafața de pădure limitrofă zonei Timișul de Sus – Poiana lui Manole este situată în Unitatea carpato-transilvană, Carpații Orientali, grupa de curbura, mai precis în munții curburii interne, Masivul Piatra Mare (Bălțeanu, 1980).

Suprafața de pădure cuprinsă între zonele Cotul Donului – Dârste prezintă o singură unitate geomorfologică, care se întinde pe masivul Postăvaru, începând de la culmea Spinarea Calului, continuând cu culmea Postăvaru și până la culmea Dârstei Comori Braniște.

2.1.3. Hidrologie

Zona analizată, este brăzdată de foarte multe cursuri de apă, majoritatea având caracter permanent, direcția generală de scurgere fiind de la sud spre nord, în conformitate cu înclinarea generală a terenului. Dintre acestea, principalele sunt Timișul, Canalul Timiș care preia și pârâul Cheu (cunoscut sub numele de Valea cu Apă, Șcheiu sau Valea Putreda), care prin intermediul râului Ghimbășel și, ulterior Bârșa se varsă în râul Olt (Irimin et al., 2016 a,b,c).

Putem spune că rețeaua hidrografică este foarte bine reprezentată, fiecare din pâraiele amintite mai sus având la rândul lor o rețea foarte bogată de afluenți. Pâraiele au apă tot timpul anului, în creștere spre primăvară când începe topirea zăpezilor sau când se produc precipitații abundente și în scădere către toamnă. Regimul hidrologic este preponderent din precipitații, de tip percolativ (pânza freatică influențând doar periodic regimul hidrologic) cu alimentare pluvială și pluvio-nivală.

Regimul apelor este în general echilibrat, făcând excepție la ploi cu caracter torențial. Debitul se caracterizează prin maxime la începutul primăverii și minime în luna ianuarie. Debitele mari din lunile aprilie – mai sunt rezultatul alimentării bogate cu ape din ploi și topirea zăpezilor. Iarna, ca urmare a temperaturilor scăzute pâraiele beneficiază în cea mai mare parte de aportul apelor din pânza freatică, ceea ce determină o scindare a acestor debite.

2.1.4. Climatologie

În conformitate cu clasificarea climatică Köppen, teritoriul analizat se situează în următoarele provincii climatice:

- Dfbk – climat boreal umed, cu ierni aspre și veri răcoroase – corespunzător zonei depresionare și piemontane, până la altitudinea de 600 m;
- Dfk' – climat boreal cu veri mai răcoroase decât Dfbk – corespunzător zonei montane inferioare, altitudini cuprinse între 600 și 1400 m;
- Dfck' – climatul boreal cel mai răcoros din România – corespunzător zonei montane mijlocii și înalte, cu altitudini peste 1400 m.

Relieful determină variabilitatea condițiilor climatice locale diferențiată, în primul rând altitudinal.

Diferențele de nivel, orientarea generală a reliefului (de la sud la nord-nord-vest) și dispunerea perpendicular pe aceasta a culmilor secundare (având un versant umbrat și unul însorit), au determinat o mare varietate a condițiilor climatice locale. În primul rând este vorba de o variație climatică etajată, altitudinală, din acest punct de vedere putând semnala următoarele etaje climatice: depresionar, premontan (până la altitudini de 800-900m) și montan cu subetajul inferior (altitudini cuprinse între 900-1500m) și subetajul superior (la altitudini peste 1500m). În al doilea rând apar diferențieri pe suprafețe restrânse, ca urmare a fragmentării accentuate a reliefului. Estimând diferențierile locale ale condițiilor de ansamblu ale teritoriului și totodată complexitatea modului de îmbinare a acestora, s-a putut stabili existența următoarelor nuanțe topoclimatice:

- de vale largă, caracterizat prin temperaturi medii destul de ridicate și cu cantitate relativ scăzută de precipitații. Caracterul de adăpost general favorizează manifestarea inversiunilor termice. Viscocele se resimt rar, dar brizele de munte sunt o permanență;
- de vale îngustă, având specifice o umiditate mai ridicată, temperaturi mai scăzute și inversiuni termice. În lungul acestor văi se produce uneori o canalizare a curenților de aer, cu intensificări locale;
- de chei, în care se menține permanent un climat mai răcoros și mai umed, soarele pătrunzând rareori. Din aceeași cauză roua, bruma și înghețul sunt fenomene ce se manifestă cu maximă frecvență și intensitate;
- de culmi principale, legat de existența unei circulații foarte active a aerului, rezultată din circulația generală a atmosferei. Temperatura prezintă variații dependente direct de schimbarea proprietăților maselor de aer atmosferice. Nu se produc încălziri excesive ziua și nici răcirii puternice noaptea. Nu se produc inversiuni termice, dar temperaturile medii sunt cele mai coborâte. Culmile înalte sunt favorabile genezei

precipitațiilor orografice, cuantumul acestora fiind maxim. Umezeala nu este foarte ridicată, datorită vântuirii;

- de culmi secundare, caracterizat de manifestarea frecventă a rafalelor de vânt. Sunt însorite, având mai tot anul o insolație ridicată;
- de versanți însoriți, pe care temperaturile medii anuale sunt maxime. Gradientii termici verticali sunt mai mari decât pe versanții umbriți. Cantitatea de precipitații este destul de ridicată. Vântul are direcții diverse;
- de versanți umbriți, unde cantitatea de căldură este mai redusă, umiditatea este mai ridicată, iar frecvența fenomenelor de ceață, brumă și îngheț este mai mare decât pe versanții însoriți;
- topoclimatul suprafețelor calcaroase, ce apare în special într-un relief caracterizat de abrupturi stâncoase. Insolația este puternică, temperatura este ridicată, totuși contrastele termice sunt atenuate, din cauza expunerii permanente în vânt. Încălzirile diurne sunt rapide, favorizând seceta și uscăciunea.

Sub influența reliefului se realizează și o etajare evidentă a vegetației forestiere. Altfel până la altitudinea de 500 – 600 m gorunul își împarte supremația cu fagul, între 600 și 800 – 900 m se întâlnesc făgete pure, alternând cu amestecuri de fag cu brad și molid (corespunzând cu izoterma de -6 °C a lunii ianuarie), iar la peste 1300 – 1400 m altitudine domină aproape exclusiv molidul. Limita altitudinală superioară a vegetației forestiere este la aproximativ 1800 m (corespunzând izotermei de +10 °C a lunii iulie).

2.2. Funcțiile pădurilor studiate

2.2.1. Obiective social – economice și ecologice

Obiectivele ecologice, economice și sociale se exprimă prin natura produselor, respectiv prin serviciile de protecție ori sociale ale pădurii, în conformitate cu cerințele social-economice, ecologice și informaționale, strategia de dezvoltare și management a ecosistemelor forestiere din zonă cu strategia dezvoltării societății.

Cea mai importantă direcție în care s-a acționat o constituie creșterea protecției mediului înconjurător, creșterea calității factorilor de mediu (aer, apă, sol, floră și faună), ridicarea calității vieții individuale și sociale a locuitorilor din zonă, precum și asigurarea producerii de masă lemnoasă, dar și a altor produse specifice pădurii.

În cadrul amenajamentului în vigoare (2015) au fost stabilite ca grupă de obiective și servicii prioritare următoarele (Irimin et al., 2016 a,b,c):

1. Protecția terenurilor și a solurilor:
  - terenurile cu panta mai mare de 35°;

- terenuri alunecătoare;
  - asigurarea stării favorabile de conservare a habitatelor și a speciilor de importanță comunitară din cadrul siturilor ROSCI0120 Muntele Tâmpa;
2. Protecția împotriva poluării
  3. Funcție de recreere:
    - păduri – parc;
    - păduri din intravilanul localităților;
    - protecția stațiunilor turistice;
  4. Produse lemnoase:
    - lemn de fag (FA), molid (MO), brad (BR), diverse tari (DT) pentru cherestea;
    - lemn pentru celuloză, construcții rurale și alte utilizări;
  5. Alte produse:
    - vânatul, fructele de pădure, ciupercile comestibile, plantele medicinale și aromate etc.;
    - producția de semințe controlate genetic;
    - menținerea nealterată a peisajului și a climatului zonei.

Corespunzător obiectivelor urmărite, a fost realizată zonarea funcțională a pădurilor (tab. 2), în cazul arboretelor care îndeplinesc concomitent două sau mai multe funcții, funcția prioritară stabilită a fost cea mai intensivă.

Pentru eficientizarea proceselor de producție și protecție, categoriile funcționale care au indicat măsuri silviculturale similare, sunt grupate pe tipuri funcționale, după cum urmează:

- tipul funcțional I (categoria I.5.C) 1174,27ha 17,7%
- tipul funcțional II (categoriile I.2.A, I.2.B, I.2.I, I.3.H, I.4A, I.4.C, I.4.K, I.5.B, I.5.G, I.%.H, I.5K), 2097,70ha 31,4%
- tipul funcțional III (categoriile I.4.B, I.5.L) 2303,19 ha 21,2%;
- tipul funcțional IV (categoria I.4.I) 198,52 ha 2,1%;
- tipul funcțional VI (categoria II.1.B) 905,96 ha 13,6%.

Arboretele din tipul funcțional I sunt destinate ocrotirii integrale a naturii, fiind interzisă orice intervenție în ele, fără aprobarea forurilor abilitate legal. Arboretele din tipul II funcțional sunt supuse regimului de conservare deosebită, în ele nefiind permisă recoltarea de produse principale.

În arboretele din tipurile funcționale III și IV se poate recolta masă lemnoasă sub formă de produse principale, dar tratamentele alese vor fi adaptate la specificul funcțiilor de protecție pe care le îndeplinesc arboretele. În arboretele din tipul funcțional VI se poate recolta masă lemnoasă sub formă de produse principale, fără restricții specifice arboretelor care îndeplinesc funcții de protecție și producție.

Tabelul 2. Zonarea funcțională a arboretelor conform amenajamentelor în vigoare.

Grupa, subgrupa și categoria funcțională:		Suprafață	%
Cod	Denumire		
I	PĂDURI CU FUNCȚII DE PROTECȚIE	5778,09	86,4
I.2	<i>Păduri cu funcții de protecție a terenurilor și solurilor.</i>	1177,72	17,6
I.2.A	Păduri situate pe stâncării, grohotișuri și terenuri cu înclinare mai mare de 35 ^o	1091,87	16,3
I.2.B	Arborete constituite din subparcele întregi, limitrofe drumurilor publice de interes deosebit și căilor ferate normale, din zonele cu relief accidentat situate pe terenuri cu înclinare mai mare de 25 ^o și cu pericol de alunecare	84,84	1,3
I.2.I	Arborete situate pe terenuri cu înmlăștinare permanentă	1,01	-
I.3	<i>Păduri cu funcții de protecție contra factorilor climatici și industriali dăunători.</i>	95,38	1,4
I.3.H	Pădurile situate în zona cu atmosfera puternic și mediu poluată	95,38	1,4
I.4	<i>Păduri cu funcții de recreere.</i>	3065,08	45,8
I.4.A	Păduri parc și alte păduri de recreere de intensitate funcțională foarte ridicată	449,52	6,7
I.4.B	Pădurile din jurul municipiilor Brașov, Săcele, al orașelor Predeal și Râșnov și pădurile situate în perimetrul constructibil al acestora	2214,11	33,1
I.4.C	Păduri din jurul stațiunii Poiana Brașov și stațiunii Predeal	198,52	3,0
I.4.I	Benzi de pădure situate de-a lungul drumurilor naționale București – Brașov	202,93	3,0
I.5	<i>Păduri de interes științific și de ocrotire a genofondului și ecofondului forestier.</i>	1439,91	12,8
I.5.B	Arborete care fac parte din zona tampon (de management durabil) a parcurilor naturale	112,84	1,7
I.5.C	Rezervații naturale, ce cuprind suprafețe de teren și de ape (din fondul forestier) de întinderi variate, destinate conservării unor medii de viață, a genofondului și ecofondului forestier	1174,27	17,7
I.5.G	Pădurile –parcele sau părți de parcele constituite ca unități amenajistice distincte în care sunt amplasate suprafețe experimentale pentru cercetări forestiere de durată, neconstituite în rezervații științifice	8,17	0,1
I.5.H	Pădurile stabilite ca rezervații pentru producerea de semințe forestiere și conservării genofondului forestier	30,39	0,5
I.5.K	Parcurile dendrologice și arboretumuri	25,16	0,5
I.5.L	Pădurile constituite în zone de protecție (zone tampon) a rezervațiilor din parcurile naționale și a altor rezervații	89,08	1,3
II	PĂDURI CU FUNCȚII DE PRODUCȚIE ȘI PROTECȚIE	905,96	13,6
II.1.B	Păduri destinate să producă, în principal, arbori groși, de calitate superioară, pentru lemn de cherestea (T.VI)	905,96	13,6
TOTAL		6684,05	100,0

3. Ariile naturale protejate din pădurile urbane și periurbane ale Municipiului Brașov

O parte a pădurilor urbane delimitate se suprapun peste ariile naturale protejate de interes comunitar ROSCI0120 Muntele Tâmpa (192,09 ha), ROSCI0207 Postăvarul, ROSCI0195 Piatra Mare și rezervațiile naturale de interes național Muntele Postăvaru, Muntele Tâmpa, Stejerișul Mare, suprafața totală ocupată de ariile protejate fiind de 1557,87 ha (fig.2).

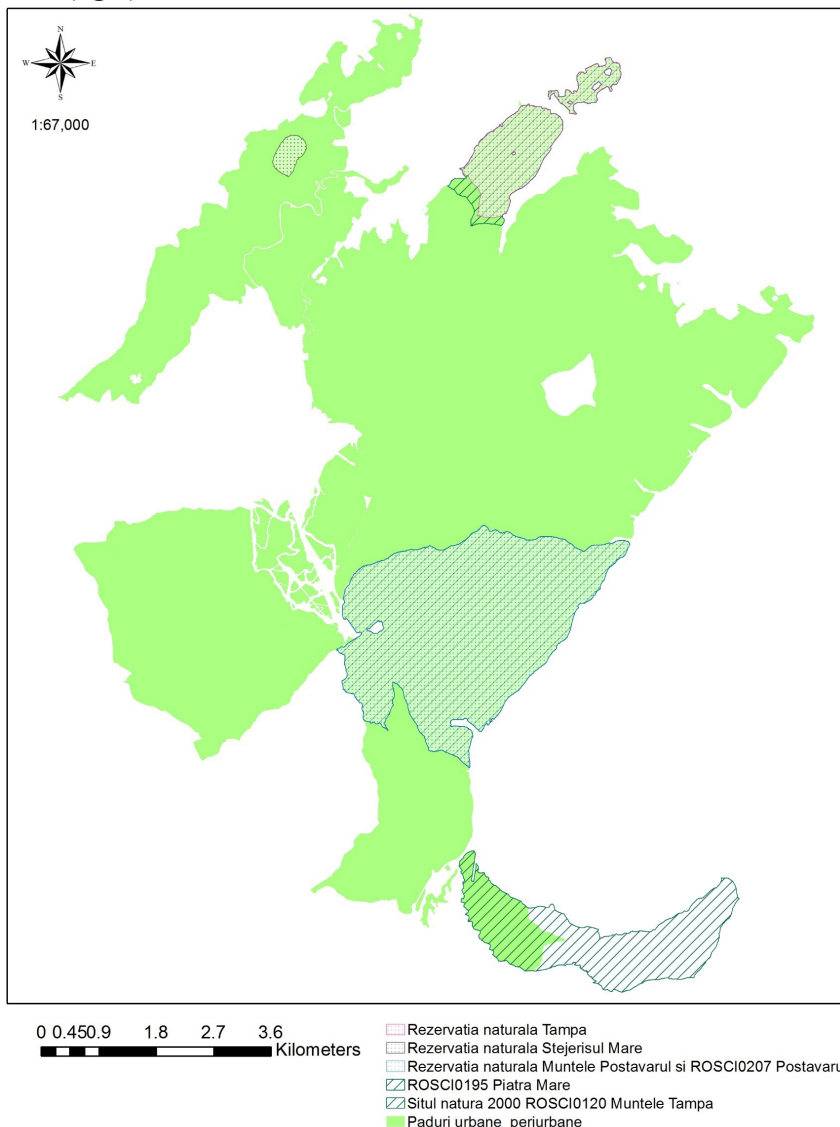

Fig. 2. Arii naturale protejate din cuprinsul pădurilor studiate.

Obiectivele de conservare ale ariilor naturale protejate de interes comunitar au ca scop menținerea și restaurarea statutului favorabil de conservare al speciilor și habitatelor de interes comunitar și se stabilesc ținând seama de caracteristicile ariilor naturale protejate (reprezentativitate, suprafață relativă, populația, statutul de conservare etc.). Integritatea ariilor naturale protejate poate fi afectată prin:

- reducerea suprafeței ocupate de habitate și/sau a numărului exemplarelor speciilor de interes comunitar;
- fragmentarea habitatelor de interes comunitar;
- apariția unor modificări ale dinamicii relațiilor care definesc structura și/sau funcția ariei naturale protejate.

3.1. Muntele Tâmpa

Habitatele și speciile de floră și faună de pe dealul Tâmpa au fost incluse în rezervație naturală (Muntele Tâmpa) încă din anul 1962 prin Decretul nr. 949, iar prin Legea 5/2000 rezervația a fost inclusă în patrimoniul natural național. Rezervația, cu o suprafață de 188,20 ha este inclusă în situl Natura 2000 Muntele Tâmpa, cu o suprafață de 214 ha, din care 192,09 ha sunt păduri aflate în administrația Regiei Publice Locale a Pădurilor Kronstadt R.A.

Habitatele de importanță comunitară identificate în interiorul sitului constau în:

- 40A0 Tufărișuri subcontinentale peri-panonice;
- 9150 Păduri medio-europene de fag din *Cephalanthero-Fagion*;
- 91V0 Păduri dacice de fag (*Symphyto-Fagion*);
- 9110 Păduri de fag de tip *Luzulo-Fagetum*;
- 9180 Păduri din *Tilio-Acerion* pe versanți abrupti, grohotișuri și ravene;
- 91Y0 Păduri dacice de stejar și carpen.

În sit sunt identificate 40 de specii de mușchi și peste 460 de specii de plante superioare (Mănoiu, Brînzan, 2013), dintre speciile de interes comunitar fiind consemnate: irisul bărbos (*Iris aphylla* ssp. *hungarica*), mătăciunea (*Dracocephalum austracum*) și papucul doamnei (*Cypripedium calceolus*).

La nivelul întregului sit este demn de menționat numărul mare de insecte, dintre care este semnalat Croitorul de fag (*Rosalia alpina*) – specie prioritară de interes comunitar (fig. 3), la care se adaugă încă 975 de specii de fluturi nocturni și diurni (<https://www.metropolabrasov.ro/arii-protejate/aria-protejata-muntele->

Fig. 3. Croitorul de fag (*Rosalia alpina*)
Foto: Marius Paraschiv, 2022.

tampa/), speciile cu statut special de protecție fiind: *Callimorpha quadripunctaria*, albăstrelul mare al cimbrisorului (*Maculinea arion*), Apollo negru (*Parnassius mnemosyne*) și rădașca (*Lucanus cervus*).

Conform descrierii sitului (Mănoiu, Brînzan, 2013) în sit a fost identificată o specie de amfibieni de interes comunitar, buhaiul de baltă cu burta galbenă (*Bombina variegata*), alături de care mai apar reptile precum vipera comună, șopârla de ziduri, șopârla de câmp, năpârca și salamandra. Avifauna este bogat reprezentată, 110 specii de păsări fiind înregistrate, dintre care cu valoare conservativă ridicată fiind: bufnița, minunița, huhurezul mare, ghionoiaia sură, ciocănitoarea neagră.

Mamiferele care sunt frecvent întâlnite, chiar dacă locația se află practic, în mijlocul unui centru urban, sunt: ursul brun (*Ursus arctos*) – specie prioritară de interes comunitar, veverița, ariciul, cârțița, bursucul, mistrețul, cerbul carpatin, căpriorul, pisica sălbatică, vulpea, jderul, etc.

3.2. Muntele Postăvarul

Aria naturală este o rezervație naturală de tip geologic, floristic, faunistic și peisagistic, având o suprafață totală de 1025,5 ha cuprinsă, la ora actuală în Situl Natura 2000 ROSCI 0207 Postăvarul, cu o suprafață totală de 1303 ha (Mănoiu, Brînzan, 2013), din care 949,32 sunt cuprinse în pădurile urbane și periurbane administrate de Regia Publică Locală a Pădurilor Kronstadt R.A.

Muntele Postăvarul este constituit din calcare jurasice, conglomerate, marne și gresii cretacice și prezintă o mare diversitate reliefală, abrupturi calcaroase (fig. 4) cu depozite de grohotișuri la baza acestora, stâncării, platouri, culmi domoale, cheiuri și văi), conferindu-i o valoare peisajeră deosebită.

Varietatea floristică și faunistică caracteristică zonei sudice a Carpaților

Fig. 4. Masivul Postăvaru. Vedere de pe șoseaua Predeal – Pârâul Rece
Foto: Marius Miriță, 2023.

Orientali, definește, în interiorul ariei protejate, mai multe tipuri de habitate de interes comunitar (Mănoiu, Brînzan, 2013):

- 8120 - Grohotișuri calcaroase și de șisturi calcaroase din etajul montan până în cel alpin (*Thlaspietea rotundifolii*);
- 8210 - Versanți stâncoși cu vegetație chasmofitică pe roci calcaroase;
- 4060 - Tufărișuri alpine și boreale;
- 6430 - Comunități de lizieră cu ierburi înalte higrofile de la nivelul câmpiilor, până la cel montan și alpin;
- 6520 - Fânețe montane;
- 9150 - Păduri medio-europene de fag din Cephalanthero-Fagion;
- 91V0 – Păduri dacice de fag (*Symphyto-Fagion*);
- 4080 - Tufărișuri cu specii sub-arctice de salix;
- 6170 - Pajiști calcifile alpine și subalpine;
- 9110 - Păduri de fag de tip *Luzulo-Fagetum*;
- 9180* - Păduri din *Tilio-Acerion* pe versanți abrupti, grohotișuri și ravene;
- 9410 - Păduri acidofile de *Picea abies* din regiunea montana (*Vaccinio-Piceetea*).

Vegetația este foarte diversificată datorită etajării pe verticală și varietății condițiilor fizico-geografice. Pădurile ocupă ponderea cea mai mare, locul lor fiind luat în unele sectoare de pajiști secundare. Pătura erbacee conține numeroase plante de interes floristic, cum sunt: brebeneii, viorelele, crucea voinicului, ciuboțica cucului, păștițele și florile de nu-mă-uita. Dintre speciile de interes comunitar se regăsesc: clopoței (*Campanula serrata*) – specie prioritară pentru conservare, curechii de munte - un relict glaciatic în Carpații Meridionali și orhideea papucului Doamnei (*Cypripedium calceolus*), toate trei având o stare bună de conservare (Mănoiu, Brînzan, 2013). La poalele masivului, pajiștile și fânețele prezintă o mare diversitate floristică, unde predomină păiușul roș și țăpoșica, dar se întâlnesc și margaretele, clopoței, bulbucii de munte, gențienele și brândușele. Pe abrupturile stâncoase din Postăvarul se găsesc numeroase specii de plante de stâncărie adaptate condițiilor vitrege din partea superioară a masivului, cum sunt smârdarul și floarea de colț, amândouă declarate Monumente ale Naturii în România

Masivul Postăvarul adăpostește o mare varietate faunistică însumând peste 200 de specii de vertebrate și peste 300 de nevertebrate. Speciile de interes comunitar consemnate sunt (Mănoiu, Brînzan, 2013):

- croitor de fag (*Rosalia alpina*);
- gândac de apă (*Rhysodes sulcatus*);
- coasașul transilvan (*Pholidoptera transsylvanica*);
- buhai de baltă cu burta galbenă (*Bombina variegata*);
- triton cu creastă (*Triturus cristatus*);
- triton carpatic (*Triturus montandoni*);

- lup (*Canis lupus*);
- urs brun (*Ursus arctos*);
- râs (*Lynx lynx*).

Pe pereții abrupti se pot vedea fluturașii de stâncă, alte nevertebrate, exceptând speciile de interes comunitar, semnalate fiind: fluturele apolon negru, rădașca, cărăbușul de mai etc. (Mănoiu, Brînzan, 2013).

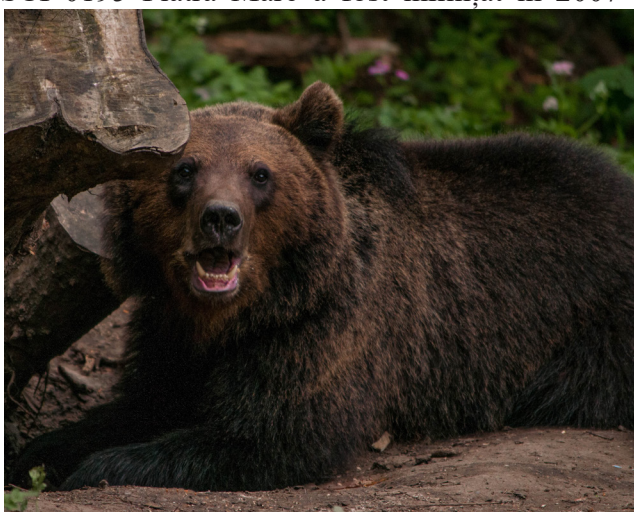
Pe lângă cele trei specii de reptile și amfibieni de interes comunitar mai menționăm prezența în interiorul sitului a următoarelor specii: broasca roșie de munte, salamandra, vipera comună, șopârla de ziduri, șopârla de munte, năpârca și gușterul verde. (Mănoiu, Brînzan, 2013).

Pe cursurile rapide de apă se găsesc trei specii comune de pești (păstrăvul, cleanul și mreana) care au populații numeroase în toate apele curgătoare care alcătuiesc rețeaua hidrografică a sitului (Mănoiu, Brînzan, 2013).

Peste 130 specii de păsări sunt consemnate, dintre care cel mai importante sunt: cocoșul de munte, ierunca, fâșa de pădure, țicleanul, mugurarul, pițigoii cu creastă, pițigoii de brădet, pițigoii cu coadă lungă, muscarul mic, alunarul, cinteza de pădure, aușelul cu cap galben, aușelul sprâncenat, acvila țipătoare mică, acvila de munte, corbul, forfecuța, brumărița alpină, mierla gulerată, codobaturile de munte, mierlele de apă, etc. Dintre mamifere se mai semnalează: veverița roșiatică, veverița cenușie, pârșul comun, cerbul carpatin, mistrețul, căpriorul, vulpea, jderul etc. (Mănoiu, Brînzan, 2013).

3.3. Piatra Mare

Situl Natura 2000 ROSCI 0195 Piatra Mare a fost înființat în 2007 ca parte integrantă a rețelei europene Natura 2000 în România. Situl are o suprafață totală de 4274 ha (Mănoiu, Brînzan, 2013) din care doar 126,05ha sunt în teritoriul care face obiectul studiului. Aria protejată prezintă un relief diversificat (abrupturi calcaroase, vârfuri stâncoase, ace, coloane, văi, cascade, cheiuri) care adăpostește

Fig. 5. Ursul brun (*Ursus arctos*)

Foto: Marius Miriță, 2013.

o gamă floristică și faunistică bogată.

În sit sunt identificate 11 tipuri de habitate naturale de interes comunitar (Mănoiu, Brînzan, 2013), și anume:

- 4080 - Tufărișuri cu specii sub-arctice de salix;
- 7220* - Izvoare petrifiante cu formare de travertin (*Cratoneurion*);
- 9180* - Păduri din *Tilio-Acerion* pe versanți abrupti, grohotișuri și ravene;
- 4060 - Tufărișuri alpine și boreale;
- 6230* - Pajiști montane de *Nardus* bogate în specii pe substraturi silicioase;
- 8210 - Versanți stâncoși cu vegetație chasmofitică pe roci calcaroase;
- 8120 - Grohotișuri calcaroase și de șisturi calcaroase din etajul montan până în cel alpin (*Thlaspietea rotundifolii*);
- 91E0* - Păduri aluviale cu *Alnus glutinosa* și *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*);
- 91V0 - Păduri dacice de fag (Symphyto-Fagion);
- 9410 - Păduri acidofile de *Picea abies* din regiunea montană (*Vaccinio-Piceetea*);
- 3240 – Vegetație lemnoasă cu *Salix eleagnos* de-a lungul râurilor montane.

Speciile de interes comunitar din sit care necesită un management conservativ deosebit sunt buhaiul de baltă cu burtă galbenă (*Bombina variegata*), tritonul carpatic (*Triturus montandoni*), iar dintre mamifere ursul brun (*Ursus arctos*) (fig. 5).

Diversitatea vegetației este deosebită, multe specii de plante rare, endemice, vulnerabile sau periclitare fiind semnalate (coada șoricelului de munte, struna cocoșului, diverse specii de orhidee sălbatice, garofiță, gălbînel de munte sau cujda, pufuliță, mlăștiniță, micsandră sălbatică, păiuș cu colți, brânca ursului, nemțișori sau liliac de vară, orhidee de pădure, sparceță carpatică sau luntricică carpatică cu flori roșii, diverse specii de cimbrisor, bulbuci de munte, crucea voinicului). Sunt semnalate și monumente ale naturii precum floarea de colț, iar în sit se găsesc și o serie de specii precum iedera albă, tulichia mică, ghințura galbenă).

Este semnalată prezența speciilor de nevertebrate specifice zonelor stâncoase, fiind identificate peste 200 specii de fluturi.

Amfibienii și reptilele sunt abundente pe stâncării și în văile intramontane fiind consemnate: vipera de munte, șarpele de casă, șarpele de alun, năpârca, șopârta de munte, șopârta de câmp, gușterul, șopârta de ziduri.

În sit este prezentă o diversitate de specii de lilieci (liliac mare cu potcoavă, liliac cu urechi mari, liliac comun mic, liliac comun, liliac cu urechi late, liliac de fereastră sau liliac de ziduri), alte specii de mamifere semnalate fiind ursul, lupul, râsul, ierbivore mari (căprior, cerb carpatin și capră neagră), mistrețul, bursucul, jderul de copac etc.

3.4. Stejerișul Mare

Stejerișul Mare este o rezervație naturală (din anul 2000), având o suprafață de 16,3ha în arealul căreia (în partea nordică) se află un abrupt stâncos din perioada Jurasică, numit Colții Corbului, formațiune calcaroasă, care are la bază depozite importante de grohotișuri și care constituie și un punct de belvedere asupra unei porțiuni a Țării Bârsei (fig. 6).

Vegetația lemnoasă este alcătuită preponderent din fag în asocieri cu gorunul și jugastrul, la nivelul subarboretului fiind semnalate: alunul, măceșul, păducelul, cornul, sângerul, socul etc.

La nivelul covorului vegetal sunt întâlnite specii numeroase, unele dintre ele specifice stâncăriilor, cum sunt flămânzica (*Draba haynaldi* Ssp. *Elongata*) firuța de piatră (*Poa badensis*), Colilia (*Stipa pulcherrima*), Borisorul (*Sempervivum schlehany*), ochelarița (*Biscutella laevigata*) etc. (http://ananp.gov.ro/stejerisul_mare/).

Fig. 6. Panoramă a Țării Bârsei de la Colții Corbului
Foto: Marius Miriță, 2023.

3.5. Habitate naturale din ariile naturale protejate ale pădurilor urbane și periurbane

3.5.1. Comunități de lizieră cu ierburi înalte higrofile de la nivelul câmpiilor, până la cel montan și alpin (6430)

Aceste habitate au două subtipuri și anume: Comunități higrofile și nitrofile de ierburi înalte, care cresc de-a lungul cursurilor de apă și în lizierele forestiere, și Comunități de ierburi perene înalte higrofile care apar din etajul montan până în cel alpin, la altitudini de 900–2200 m, unde predomină un relief format din văi abrupte, jgheaburi și hornuri umbrite, pe soluri umede, bogate în pietriș și

bolovăniș. Valoarea conservativă este redusă. Speciile cele mai des întâlnite sunt *Glechoma hederacea*, *Epilobium hirsutum*, *Senecio fluviatilis*, *Filipendula ulmaria*, *Angelica archangelica*, *Petasites hybridus*, *Cirsium oleraceum*, *Chaerophyllum hirsutum*, *Aegopodium podagraria*, *Alliaria petiolata*, *Geranium robertianum*, *Silene dioica*, *Lamium album*, *Lysimachia punctata*, *Lythrum salicaria*, *Crepis paludosa*, *Aconitum lycoctonum* (*A. vulparia*), *A. napellus*, *Geranium sylvaticum*, *Trollius europaeus*, *Adenostyles alliariae*, *Digitalis grandiflora*, *Calamagrostis arundinacea* (Gafta și Mountford, 2008; Doniță et al. 2005).

3.5.2. Fânețe montane (6520)

Fânețe mezofile bogate în specii din etajele montan și subalpin la altitudini cuprinse între 350-700 m pe versanți slab înclinați, cu expoziții sudice și estice. Tipul de sol este districambosol și luvosol. Valoarea conservativă este redusă. Compoziția floristică este reprezentată din specii ca: *Trisetum flavescens*, *Heracleum sphondylium*, *Viola cornuta*, *Astrantia major*, *Carum*

Fig. 7. Fâneță montană
Foto: Raluca Enescu, 2016.

carvi, *Crepis mollis*, *C. pyrenaica*, *Polygonum bistorta*, *Silene dioica*, *S. vulgaris*, *Campanula glomerata*, *Salvia pratensis*, *Centaurea nemoralis*, *Anthoxanthum odoratum*, *Crocus albiflorus*, *Geranium phaeum*, *G. sylvaticum*, *Narcissus poeticus*, *Malva moschata*, *Valeriana repens*, *Trollius europaeus*, *Pimpinella major*, *Muscari botryoides*, *Lilium bulbiferum*, *Thlaspi caerulescens*, *Viola tricolor* subsp. *subalpina*, *Phyteuma halleri*, *P. orbiculare*, *Primula elatior*, *Chaerophyllum hirsutum* și multe altele (Gafta și Mountford, 2008; Doniță et al. 2005).

3.5.3. Tufărișuri cu specii sub-arctice de *Salix* (4080)

Sunt reprezentate de formațiuni de sălcii din podișurile înalte însoțind adesea cursurile de apă și comunități similare din munții Carpați. Se situează la altitudini cuprinse între 1200-1950 m pe roci calcaroase, dar și acide, gresii, conglomerate, pe soluri superficiale și permanent umede. Stratul arbuștilor apare de-a lungul firului de apă și este format din *Alnus viridis* și *Salix silesiaca*. Are o valoare

conservativă moderată, se pot întâlni specii endemice și subendemice. Cele mai des întâlnite specii sunt *Adenostyles alliariae*, *Rumex arifolius*, *Aconitum tauricum*, *Rosa pendulina*, *Phleum alpinum*, *Achillea distans*, *Leucanthemum waldsteinii*, *Festuca pratensis ssp. apennina*, *Aconitum toxicum*, etc. (Gafta și Mountford, 2008; Doniță et al. 2005).

3.5.4. Pajiști calcifile alpine și subalpine (6170)

Este un habitat de pajiști alpine și subalpine care apare la altitudini cuprinse între 1650-2200 m pe stânci calcaroase însorite sau umbrite, pe soluri slab întelenite. Are o valoare conservativă mare fiind considerat habitat endemic.

Speciile caracteristice acestui tip de habitat sunt: *Dryas octopetala*, *Gentiana nivalis*, *G. campestris*, *Alchemilla flabellata*, *Anthyllis vulneraria*, *Astragalus alpinus*, *Aster alpinus*, *Draba aizoides*, *Helianthemum nummularium* subsp. *grandiflorum*, *H. oelandicum* subsp. *alpestre*, *Phyteuma orbiculare*, *Astrantia major*, *Polygala alpestris* (Gafta și Mountford, 2008; Doniță et al. 2005).

3.5.5. Păduri acidofile de *Picea abies* din regiunea montană (*Vaccinio-Piceetea*) (9410)

Habitatul este reprezentat de păduri de molid ce apar pe creste, culmi, versanți puternic înclinați, cu diferite expoziții, la altitudini de 1500 – 1850 m, pe soluri foarte acide, umede. Stratul arborilor este format predominant din molid iar spre golul alpin apar tufe de jneapăn și de ienupăr. Prezintă o valoare conservativă mare. Specii floristice caracteristice sunt

Soldanella hungarica ssp. Major, *Athyrium distentifolium*, *Calamagrostis villosa*,

Deschampsia caespitosa, *Dryopteris expansa*, *Homogyne alpina*, *Gymnocarpium dryopteris*, *Luzula luzuloides*, *L. sylvatica*, *Rumex alpinus*, *Rubusidaeus*, *Senecio nemorensis*, *Viola declinata*, etc. (Gafta și Mountford, 2008; Doniță et al. 2005).

Fig. 8. Păduri acidofile de *Picea abies*

Foto: Gabriel Lazăr, 2017.

3.5.6. Izvoare petrifiante cu formare de travertin (Cratoneurion) sau Izvoare mineralizate încrustante cu formare de tuf calcaros (Cratoneurion) (7220*)

Sunt izvoare de apă dură care formează travertin sau tuf calcaros și se întâlnesc în medii foarte diverse, cum ar fi păduri sau zone rurale deschise. Acestea formațiuni sunt în general mici (formațiuni punctiforme sau liniare) și sunt dominate de mușchi (*Cratoneurion commutati*) dar apar și plante ca: *Arabis soyeri*, *Cochlearia pyrenaica* (pe terenuri bogate în metale grele), *Pinguicula vulgaris*, *Saxifraga aizoides*, *Carex appropinquata*, *Juncus triglumis* (Gafta și Mountford, 2008; Doniță et al. 2005).

Aceste izvoare pot forma uneori complexe cu mlaștini de tranziție, mlaștini eu-mezotrofe, comunități casmofitice din stațiuni reci și umede, tufărișuri și pajiști de substrate calcaroase (*Festuco-Brometea*). Aceste habitate trebuie conservate deoarece au o extindere foarte limitată în teren, iar pentru conservarea lor este esențială menținerea habitatelor învecinate și a întregului sistem hidrologic aferent (Gafta și Mountford, 2008; Doniță et al. 2005).

3.5.7. Pajiști montane de *Nardus* bogate în specii pe substraturi silicioase (6230*)

Habitat format din pajiști de *Nardus stricta* (țăpoșică) și *Viola declinata*, pe platouri, versanți, văi și coaste domoale până la moderat înclinate, la altitudini de 800 - 2070 m, pe soluri acide. Compoziția floristică este formată din specii edificatoare: *Viola declinata*, *Nardus stricta*. Specii caracteristice: *Viola declinata*, *Nardus stricta*, *Scorzonera rosea*, *Poa media*. Alte specii importante: *Hieracium aurantiacum*, *Hypochoeris uniflora*, *Calluna vulgaris*, *Campanula serrata*, *Geum montanum*, *Ligusticum mutellina*, *Potentilla ternata*, *Campanula abietina*, etc. (Doniță et al. 2005).

3.5.8. Păduri aluviale cu *Alnus glutinosa* și *Fraxinus excelsior* (*Alno- Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (91E0*)

Habitatele apar la altitudini de 700 – 1700 m în lunci montane înguste, pe versanți umeziți de izvoare, pe roci calcaroase, silicioase, pe soluri permanent umede. Stratul arborilor este format în general din Anin alb sau, la altitudini mai joase Anin negru, mai pot apărea specii de molid, brad și fag. Are o valoare conservativă foarte mare. Specii caracteristice: *Telekia speciosa*. Alte specii importante: *Angelica sylvestris*, *Aegopodium podagraria*, *Athyrium filix-femina*, *Carex remota*, *Cardamine impatiens*, *Chaerophyllum hirsutum*, *Circaea lutetiana*, *Cirsium oleraceum*, *Dryopteris filix-mas*, *Glechoma hederacea*, *Geranium phaeum*, *Festuca gigantea*, *Impatiens noli-tangere*, *Mentha longifolia*, *Myosotis sylvatica*, etc. (Doniță et al. 2005).

3.5.9. Vegetație lemnoasă cu *Salix eleagnos* de-a lungul râurilor montane (R 4417) (3240)

Desișuri sau tufărișuri înalte de *Salix* spp., *Hippophaë rhamnoides*, *Alnus* spp., *Betula* spp., printre altele, pe depozite de pietriș, prundișuri, nisipuri sărace, uneori salinizate ale cursurilor de apă montane și boreale nordice, care au un regim hidrologic de tip alpin, cu debit maxim în timpul verii.

Stratul arbuștilor este format predominant din *Hippophaë rhamnoides*, iar *Salix eleagnos* devine codominantă în mai ales în zonele aluviale de dealuri. Pătura erbacee se dezvoltă între pâlcurile de tufe în proporție de 80%, unde poate înțeleni terenul nisipos. Speciile cel mai des întâlnite sunt *Carex digitata*, *Agrostis solonifera*, *Sanguisorba minor*, *Teucrium chamaedrys*, *Bupleurum falcatum*, *Asperula cynanchica*. Are o valoare conservativă mare, este unul dintre habitatele protejate Emerald care este încă bine reprezentat în România (Gafta și Mountford, 2008; Doniță et al. 2005).

3.5.10. Tufărișuri subcontinentale peri-panonice (40A0)

Sunt reprezentate de tufărișuri scunde caducifoliolate cu tendințe continentale și submediteraneene. Sunt răspândite pe substraturi carbonatice și silicatică, formând o vegetație compusă din pajiști stepice și elemente floristice de silvo-stepă sau plante din pajiștile rupicole panonice, de cele mai multe ori de-a lungul lizierelor de pădure (Gafta și Mountford, 2008).

3.5.11. Păduri medio-europene de fag din *Cephalanthero-Fagion* (9150)

Sunt păduri xero-termofile de fag (*Fagus sylvatica*) instalate pe soluri calcaroase și de obicei superficiale, pe versanți cu pantă mare. Etajul subarboretului este abundent în specii de arbuști și plante ierboase reprezentate de rogozuri, graminee, orhidee și specii termofile sau chiar calcicole (Gafta și Mountford, 2008).

3.5.12. Păduri dacice de fag (*Symphyto-Fagion*) (91V0)

Sunt reprezentate fie de păduri pure de fag, fie amestecuri de fag cu brad (*Abies alba*), fag cu molid (*Picea abies*) sau fag cu carpen (*Carpinus betulus*). Se dezvoltă pe toate tipurile de substrate – neutre, bazice sau acide. Plante ierboase caracteristice sunt reprezentate de: *Symphytum cordatum*, *Cardamine glanduligera*, *Hepatica transsilvanica*, *Pulmonaria rubra*, *Leucanthemum waldsteinii*, *Silene heuffelii*, *Ranunculus carpaticus*, *Euphorbia carniolica*, *Saxifraga rotundifolia*, *Primula elatior*, *Hieracium rotundatum*, *Festuca drymeja* (Gafta și Mountford, 2008).

3.5.13. Păduri de fag de tip *Luzulo-Fagetum* (9110)

Sunt reprezentate de păduri pure de fag sau, la altitudini mai mari, de păduri de amestecuri de fag cu brad sau chiar fag, brad și molid care se dezvoltă pe soluri cu reacție acidă. Flora caracteristică cuprinde următoarele specii: *Luzula luzuloides*, *Polytrichum formosum*, *Deschampsia flexuosa*, *Calamagrostis villosa*, *Vaccinium myrtillus*, *Pteridium aquilinum* (Gafta și Mountford, 2008).

Fig. 9. Pădure de fag
Foto: Emilia Mihalache, 2019.

3.5.14. Păduri de *Tilio-Acerion* pe versanți abrupti, grohotișuri și ravene (9180)

Sunt păduri de amestec cu paltin de munte (*Acer pseudoplatanus*), frasin (*Fraxinus excelsior*), ulm de munte (*Ulmus glabra*), tei (*Tilia cordata*) care se dezvoltă pe grohotișuri, versanți stâncosi cu pantă accentuată, coluvii grosiere pe roci calcaroase, dar și silicaticice (Gafta și Mountford, 2008).

3.5.15. Păduri dacice de stejar și carpen (91Y0)

Sunt păduri de amestec de carpen și diverse specii de cvercinee (genul *Quercus*). În general, sunt păduri extrazonale, de obicei izolate, de stejar (*Quercus robur*) și carpen. Speciile ierboase care se întâlnesc în acest tip de habitat sunt: *Stellaria holostea*, *Carex pilosa*, *C. brevicollis*, *Cardamine bulbifera*, *Galium schultesii*, *Festuca heterophylla*, *Ranunculus auricomus*, *Lathyrus hallersteinii*, *Melampyrum bihariense*, *Aposeris foetida*, *Helleborus odoratus* (Gafta și Mountford, 2008).

3.5.16. Grohotișuri calcaroase și de șisturi calcaroase din etajul montan până în cel alpin (*Thlaspietea rotundifolii*) (8120)

Sunt grohotișuri formate din șisturi calcaroase, calcar sau marne din etajul montan până în cel alpin, în climate reci în care se întâlnesc asociații de *Drabion hoppeanae*, *Thlaspiion rotundifolii* și *Petasitio paradoxi*. Pe grohotișurile de calcare se întâlnesc următoare plante ierboase: *Thlaspi rotundifolium*, *Pritzelago alpina*, *Arabis*

alpina, *Acinos alpinus*, *Cerastium arvense*, *Saxifraga moschata*, *Cardaminopsis neglecta*, *Papaver corona-sancti-stephani*, *Rumex scutatus*, *Doronicum carpaticum*, *Cerastium lichenfeldianum*, *C. transilvanicum*, *Galium anisophyllum*, *Thymus comosus*. Pe grohotișurile formate dintr-o altă rocă sedimentară – marnă, speciile caracteristice sunt: *Petasites paradoxus*, *Gypsophila repens*, *Valeriana montana*, *Leontodon hispidus* subsp. *hyoseroides* (Gafta și Mountford, 2008).

3.5.17. Versanți stâncoși cu vegetație chasmofitică pe roci calcaroase (8210)

Acest tip de habitat se referă la vegetația care se instalează în fisurile stâncilor de calcar, vegetație care are o mare diversitate regională și cuprinde un număr mare de plante endemice. În etajul alpin comunitățile de plante sunt reprezentate de: *Draba kotschyi*, *Artemisia eriantha*, *Gypsophila petraea*, *Saxifraga moschata*, *S. marginata* subsp. *rocheliana*, *S. mutata* subsp. *demissa*, *Thymus pulcherrimus*, *Achillea schurii*, *Campanula cochleariifolia*, *Gypsophila petraea* (Gafta și Mountford, 2008).

3.5.18. Tufărișuri alpine și boreale (4060)

Vegetația acestui tip de habitat este reprezentată de specii arbustive scunde, pitice, cu tulpini prostrate din etajul alpin și subalpin. Predomină speciile de ericacee (*Vaccinium* sp.), ienuperi pitici, tufărișuri pitice de *Dryas octopetala*, dar specii ale genurilor *Cytisus* și *Genista* (Gafta și Mountford, 2008).

3.6. Specii de plante de interes comunitar din pădurile urbane și periurbane

3.6.1. Irisul bărbos (*Iris aphylla* ssp. *hungarica*)

Este o subspecie rară de 20-25 cm înălțime cu frunze de dimensiuni mai mici decât ale speciilor mai larg răspândite care face parte din ordinul *Liliales*, familia *Iridaceae*. Are dimensiuni mici fiind o specie pitică de iris bărbos, cu frunzele de culoare verde-cenușiu și tulpini florale ramificate. Perioada de înflorire este în lunile aprilie-mai, florile sunt mari, de culoare albastru-violet, cu peri

Fig. 10. Irisul bărbos
Foto: Diana Vasile, 2020.

alb-galbeni pe partea superioară. Crește de regulă pe terenuri bine drenate, destul de acide, în plin soare (specie heliofilă) (Alexiu, 2003; Ciocârlan, 2009).

3.6.2. Mătăciunea (*Dracocephalum austriacum*)

Dracocephalum austriacum L. (*Lamiaceae*) este o plantă perenă sub forma unui arbust pitic cu tulpini erecte de până la 60 cm înălțime. Înflorește din a doua jumătate a lunii mai până în prima jumătate a lunii iunie. Crește de obicei pe versanți stâncoși însoriți (Husband și Schemske, 1996).

Toamna tulpinile principale mor iar primăvara se formează direct deasupra suprafeței solului tulpini foarte compacte cu numeroși muguri axilari. Mătăciunea este o specie pe cale de dispariție în Europa care apare în Anexele II și IV din Directiva Habitate unde se specifică un regim strict de protecție (Consiliul Comunităților Europene 1992).

3.6.3. Papucul doamnei (*Cypripedium calceolus*)

Este una dintre cele mai frumoase orhidee din Europa fiind răspândită în anii trecuți pe întreg continentul dar ca urmare a culesului excesiv și datorită faptului că a fost colectată cu tot cu rădăcină pentru a fi transplantată în grădini, a devenit rară, din unele locuri chiar a dispărut sau e pe cale de dispariție în unele țări (Anglia, Belgia) (Terschuren, 1999). La noi în țară a fost protejată prin Decret Regal încă din anul 1938 (Ciocârlan, 2009).

Papucul doamnei are rădăcina sub forma unui rizom gros care crește câte puțin în fiecare an, împărțindu-se pe măsură ce numărul lăstarilor crește. Rizomul se află adânc în pământ iar din acesta, primăvara apar tulpinile, de obicei în perioada aprilie-mai, crescând în câteva săptămâni până la 20 - 70 cm înălțime. Fiecare tulpină are 3 până la 5 frunze, late, ovale lungi de 12 până la 18 cm, cu nervuri paralele bine delimitate (Rodwell, 1992).

Florile care apar din iulie până spre sfârșitul lui august se dezvoltă în vârful tulpinilor, singure sau în perechi, sau mai rar în trei. Aceste flori mari au o buză impunătoare în formă de papuc, care este de obicei galben strălucitor, în timp ce petalele și sepalele sunt maro-roșiatic sau uneori verzi (Brzosko et al., 2002).

3.6.4. Smârdarul (*Rhododendron kotschyi* L.)

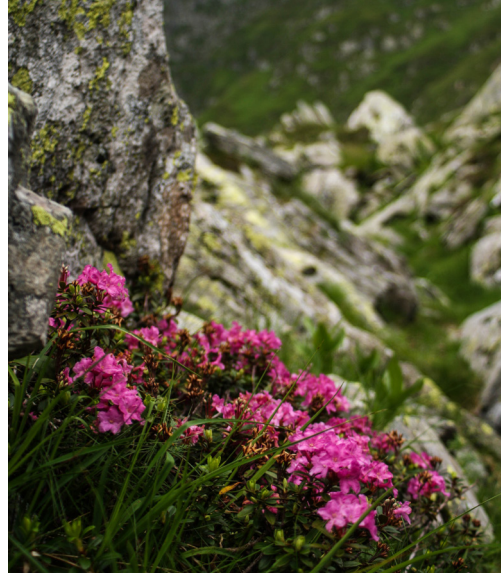
Smârdarul sau bujorul de munte aparține familiei *Ericaceae*, crește sub forma unui tufiș ce vegetează în etajul alpin inferior, unde formează asociații caracteristice, fiind un endemism daco-balcanic răspândit în Carpații Orientali, absent în partea de Vest a Europei.

Frunzele de formă ovală sau eliptică, de 1—2,5 cm lungime, rigide, pe față de un

verde închis, lucitoare, pe partea dorsală cu numeroase puncte ruginii, cu marginile puțin răsfrânte în jos, cresc aglomerate la vârful ramurilor, rămân verzi și iarna.

Florile sunt de culoarea roșu-roz aprins, plăcut mirositoare, cresc în buchete și sunt scurt pețiolate (Sârbu et al., 2013; Ciocârlan, 2009).

Înflorește în iunie-iulie și, uneori, mai înflorește odată în perioada de toamna. Florile sînt polenizate numai de bondari, deoarece aceștia au trompa lungă și pot ajunge la nectarul din capătul tubului corolei. Perii care se găsesc pe gîtul corolei și pe stamine nu îngăduie pătrunderea altor insecte mai mici care ar încerca să ia nectarul fără a îndeplini polenizarea (Beldie și Pridvornic, 1969).

Fig. 11. Smârdarul
Foto: Ioana Bîlea, 2014.

3.6.5. Clopoștii (*Campanula serrata*)

Clopoștii sunt un endemism carpatic, plante perene din familia *Campanulaceae* care apar frecvent în etajele subalpin și alpin. Genul *Campanula* are în componența sa circa 200 de specii anuale, bienale și perene.

Campanula serrata este o plantă înaltă de 50-70 cm, cu tulpina puternic ramificată, frunzele au forma oval-lanceolată cu marginea dințată, de culoare verde sau verde-albastrui. Atât tulpina cât și frunzele sunt pubescente. Florile înfloresc în lunile iulie – septembrie, sunt sub formă de clopoștii de culoare violet. (Sârbu et al., 2013). Este specie de Interes Comunitar pe baza reglementărilor Uniunii Europene, fiind inclusă în anexele Directivei Habitare.

3.6.6. Curechi de munte (*Ligularia sibirica* L. Cass)- un relict glaciatic în Carpații Meridionali

Ligularia sibirica (L.) aparține familiei *Asteraceae* și este o plantă perenă rară, pe cale de dispariție în întreaga Europă. Este o plantă înaltă de 50–150 cm, cu rădăcina sub forma unui rizom scurt cu creștere lentă. Frunzele inferioare sunt mari, reniforme cu un pețiol lung, iar frunzele superioare sunt mult mai mici, sesile. Înflorește la sfârșitul lunii iulie până în august, formând 1–8 tulpini florifere erecte cu numeroase (10–30, uneori chiar 50) inflorescențe galbene (Sârbu et al., 2013; Ciocârlan, 2009).

3.6.7. Floarea de colț (*Leontopodium alpinum* Cass.)

Face parte din ordinul *Asterales*, familia *Asteraceae*. Se întâlnește în etajul alpin și subalpin, pe stâncării calcaroase (Sârbu et al., 2013) și este declarată monument al naturii în România încă din anul 1933 (Maghiar și Stoica, 2016). Este o plantă perenă cu tulpină neramificată și rădăcini fibroase, cu frunze liniare – lanceolate și pubescente. Inflorescența este formată din mai multe capitule care sunt înconjurate de bractee

Fig. 12. Floarea de colț
Foto: Marius Miriță, 2017.

lânoase (Hook, 1993), unele mai mari, altele mai mici și astfel dau forma unei stele (Cioruța și Pop, 2021). Înflorește din iunie până în august. Întreaga plantă este acoperită de peri mătăsoși argintii care dau o eleganță aparte speciei (Cioruța și Pop, 2021).

3.6.8. Bulbucii de munte (*Trollius europaeus* L.)

Fac parte din ordinul *Ranunculales*, familia *Ranunculaceae*. Este o specie ocrotită, declarată monument al naturii și plantă perenă (Sârbu et al., 2013). Frunzele sunt palmat-sectate, flori mari până la 5 cm în diametru (Ciocârlan, 2009), singular, globuloase și de culoare galbenă strălucitoare (Pellmyr, 1989). Înflorește la începutul verii (Milberg, 1994).

3.6.9. Crucea voinicului (*Hepatica transsilvanica* Fuss)

Fac parte din ordinul *Ranunculales*, familia *Ranunculaceae*. Este o specie edemică din Carpații românești (Danciu și Parascan, 2002). Este o plantă cu înălțimea cuprinsă între 5-20 cm și înflorește din aprilie până în mai (Candrea et al., 2013). Este o specie perenă (Ciocârlan, 2009) și un relict terțiar în flora țării noastre (Sârbu et al., 2013).

3.6.10. Iedera albă (*Daphne blagayana* Freyer)

Face parte din ordinul *Malvales*, familia *Thymelaeaceae*. Planta poate ajunge până la o înălțime de 35 cm, are frunze persistente și flori albe (Candrea et al., 2013). Fructele sub formă de drupe de culoare roșie, dar și scoarța sunt toxice (Danciu și Parascan, 2002). Este o specie ocrotită, fiind declarată monument al naturii (Beldie,

Fig. 13. Iedera albă
Foto: Marius Miriță, 2017.

1972). Crește pe grohotișuri calcaroase și stâncării (Sârbu et al., 2013).

3.6.11. Ghințura galbenă (*Gentiana lutea* L.)

Face parte din ordinul *Gentianales*, familia *Gentianaceae*. Este o specie ocrotită, fiind declarată monument al naturii (Sârbu et al., 2013). Florile sunt de culoare galbenă, așezate în mănunchiuri la axila frunzelor (Beldie, 1972). Este o plantă perenă care crește pe versanții abrupti și însoriți (Ciocârlan, 2009).

3.6.12. Coada șoricelului (*Achillea distans* Waldst. et Kit)

Face parte din ordinul *Asterales*, familia *Asteraceae*. Este o plantă cu talia între 30-80 cm, care înflorește din iulie până în august, cu flori radiale albe și involucru păros (Candrea et al., 2013).

Fig. 14. Coada șoricelului
Foto: Diana Vasile, 2017

3.6.13. Tulichina mică (*Daphne cneorum* L.)

Face parte din ordinul *Malvales*, familia *Thymelaeaceae*. Este de asemenea, o specie monument al naturii (Sârbu et al., 2013). Are frunzele sempervirente, iar florile sunt de culoare roșie (Prodan și Buia, 1958).

3.6.14. Struna cocoșului (*Cerastium transsilvanicum* Schur.)

Face parte din ordinul *Caryophyllales*, familia *Caryophyllaceae*. Este o plantă endemică din Munții Carpați (Baur et al., 2007) care se regăsește pe Lista Roșie a Plantelor Vasculare (Holobiuc et al., 2007). Are o înălțime cuprinsă între 10-40 cm (Sârbu et al., 2013). și înflorește în lunile iulie-august (Ciocârlan, 2009). Crește pe soluri scheletice și stâncării (Beldie, 1972).

4. Elemente ale patrimoniului material și imaterial identificate în pădurile urbane și periurbane ale Municipiului Brașov

Au fost identificate 25 de puncte de interes pentru relaxare sau cu însemnătate istorică/ culturală pentru comunitatea brașoveană (fig. 15) precum și 12 elemente aparținând patrimoniului imaterial al pădurilor din jurul Municipiului Brașov (tab. 3).

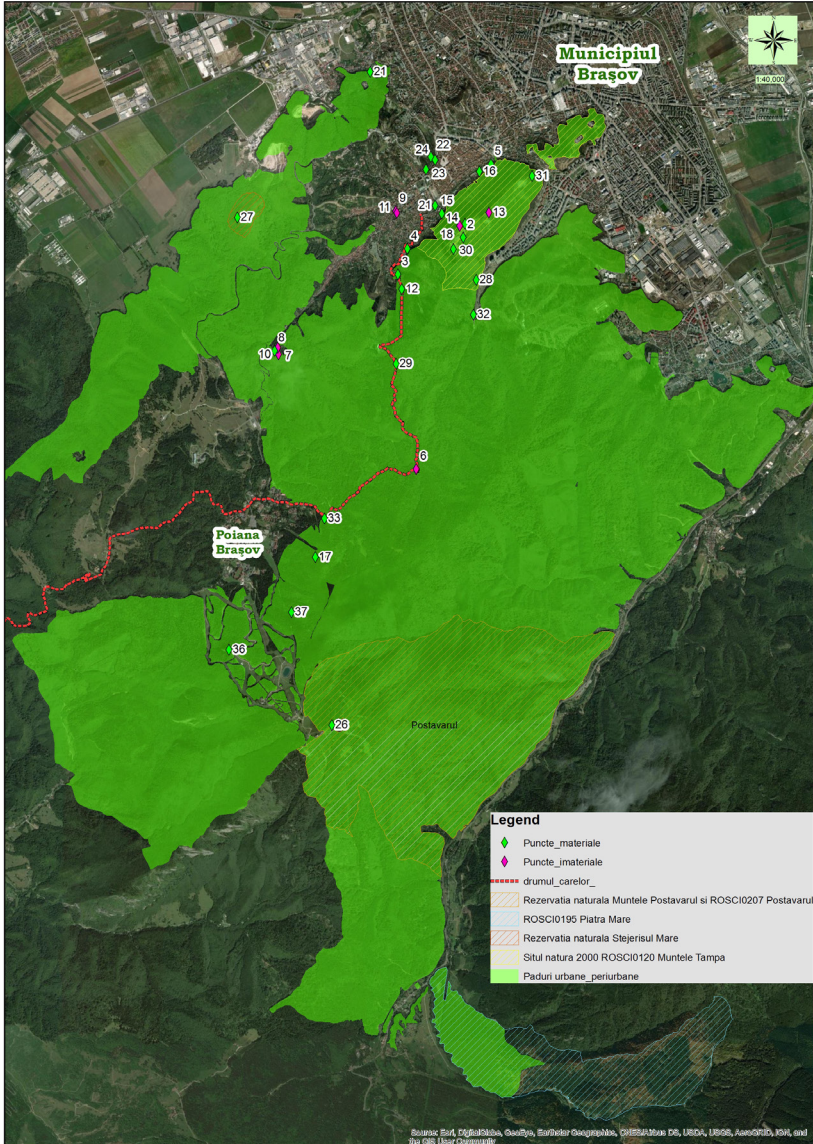

Fig. 15. Puncte de interes în pădurile urbane și periurbane ale Municipiului Brașov.

Tabelul 3. Elemente ale patrimoniului material și imaterial identificate în pădurile urbane și periurbane ale Municipiului Brașov

Nr.crt.	Denumire	Tip
1	Istoria administrării pădurii Brașovene	Imaterial
2	Cetatea Brașovia de pe Tâmpa	Material
3	Crucea Dreptății	Material
4	Crucea Mușicoiului	Material
5	Băncile de piatră	Material
6	Drumul Carelor	Imaterial
7	Junii Brașovului	Imaterial
8	Porțile de piatră	Material
9	Parada Junilor	Imaterial
10	Legenda Pietrelor lui Solomon	Imaterial
11	Jocul strămoșesc în Șcheii Brașovului	Imaterial
12	Izvorul Fântânița Popii	Material
13	Legendele dealului Tâmpa	Imaterial
14	Belvedere Vf. Tâmpa	Material
15	Casa de Tir	Material
16	Apeductul Brașovului	Material
17	Peștera de lapte	Material
18	Balaurul de pe Tâmpa	Imaterial
19	Flautistul din Hameln	Imaterial
20	Lacul subteran	Imaterial
21	Cimitirele eroilor	Material
22	Turnul Alb	Material
23	Turnul Negru	Material
24	Bastionul Graft (Bastionul Poartă)	Material
25	Izvorul Cerbilor	Material
26	Belvedere Postăvarul	Material
27	Belvedere Colții Corbului	Material
28	Izvor „la Iepure”	Material
29	Popas Poiana Stechil	Material
30	Popas șaua Tâmpei	Material
31	Popas treptele lui Gabony	Material
32	Popas „la Iepure”	Material
33	Izvor Carieră - Poiana Brașov	Material
34	Masa Generalului	Imaterial
35	Fântâna Cetății Brașovului	Imaterial
36	Prăpastia Lupului	Material
37	Refugiul Lehman	Material

4.1. Administrarea pădurilor Brașovului până la 1900

Activitatea de exploatare a pădurilor Brașovului este documentată încă din perioada anilor 1522, aceasta fiind evidențiată prin documente contabile ale orașului din acea vreme, regăsindu-se termenul de: Sviva Heg-Hegh (sau Haag), care în perioada amintită făcea referire la o zonă împădurită ce era supusă tăierii și din care se procura lemnul ("ligna quercina ad majores bombardas" – "lemn de stejar pentru construcții mari"), acesta fiind utilizat pentru confecționarea uneltelor ce aveau o durabilitate ridicată. Se poate concluziona că pădurea la care se face referire avea în componență preponderent stejar (Zaminer, 1891).

De asemenea, în urma traducerilor documentelor amintite, se poate afirma că pădurile din zona orașului aveau un caracter de protecție, lemnul putând fi obținut doar după ce se justifica nevoia urgentă și doar cu permisiune oficială.

Urmare a traducerii documentelor orașului din acea vreme, se pot determina cu aproximație locurile la care se face referire, aceste fiind Poiana Florii (Tannenau) și Noua (Noa).

Conform documentelor, se poate concluziona că stejarul a fost, la acea vreme, specia dominantă, înlocuirea acestuia cu speciile de rășinoase având loc, se pare, după marele incendiu din anul 1689.

Începând cu anul 1548, sunt menționate o serie de documente referitoare la cheltuieli efectuate de către comunitate pentru activitatea specifică pădurii, precum și hotărâri ale Consiliului Orașului (Hundertmannschaft – Consiliul celor 100) privitoare la aceasta.

Astfel, sunt menționate aspecte referitoare la modul de organizare a activității silvice și a cheltuielilor necesare desfășurării acestei activități, dar și a modului cum se făcea exploatarea forestieră astfel încât să fie acoperit necesarul de lemn atât pentru populație, cât și pentru nevoile orașului:

- Din vechile documente contabile ale orașului aflăm despre o cheltuială din 1548: „tutoribus campi, vulgo den Schyczen, solvi, quod custodierunt campum et Sylvas fl. 6” ("s-au plătit paznicilor câmpului, cunoscuți în mod obișnuit ca Schyczen, cei care păzeau câmpul și pădurea 6fl") (Zaminer, 1891),
- În anul 1664 s-a stabilit ca cei din Șapte Sate (localitățile Baci, Turcheș, Cernatu, Satlung, Tărlungeni, Purcăreni, Zizin) să furnizeze lemne primăriei,
- În anul 1658 se face referire la nivelul cheltuielilor orașului pentru lemne, și necesitatea identificării unei modalități prin care oamenii din oraș să poată aduce fiecare câte o căruță de lemne la primărie pe parcursul anului. Ulterior, în perioada 1782 – 1785, au fost elaborate Constituțiile proprii ale

Oraşului Liber Regal Braşov, acestea cuprinzând studii şi instrucţiuni viitoare, dar şi un capitol distinct de formule juridice pentru tot personalul angajat în serviciul public al oraşului, reglementările forestiere (deja existente) formând un capitol distinct.

Reglementările pădurilor sunt reprezentate de ”Regulamentul silvic” sau ”Regulamentul general al pădurilor” („Codul silvic”), publicat la 30 mai 1781, imediat după venirea la tron a Împăratului Iosif al II-lea. Acest regulament reprezintă un set de prevederi referitoare la utilizarea, întreţinerea şi gestionarea atentă a pădurilor, dar şi prevederi legate de pagubele şi infracţiunile forestiere.

Un decret al Administraţiei Guvernatorului Imperial (*Guberniului*) din 13 martie 1787 caracterizează destul de bine aceste reglementări forestiere, în care se spune:

„Deoarece regulamentul forestier 1781 prevede nu doar interzicerea tăierilor fără indicaţii, ci şi reguli referitoare la siguranţă şi despre cum să se organizeze economic tăierile, cum să se folosească în mod corespunzător pădurile existente şi mai ales cum să se folosească acel lemn la care nu se mai întrevede vreo creştere şi nici o folosire ulterioară, dar să se poată obţine la final o nouă creştere; magistratul/primăria va face cunoscute prevederile regulamentului forestier din 1781 şi apoi va numi pădurari responsabili cu starea pădurilor aflate acolo, care trebuie examinate şi descrise în detaliu în prealabil. Şi, deoarece cu un astfel de aranjament este de aşteptat ca pădurile să producă venituri anuale, viitorii pădurari pot fi numiţi, de asemenea, în funcţie de necesităţi, din fondurile obţinute.” (Zaminer, 1891)

Iată cum, încă de la începutul secolului al XVI-lea, putem vorbi despre un ordin silvic creat de comunitate, despre păduri strict ”interzise” (cu interdicţie totală sau parţială a activităţilor de exploatare) şi ”libere” (zone de tăiat), despre institutul ”Waldschyzen” (pentru protecţia pădurii), dar şi despre personal silvic de specialitate angajat de oraş şi plătit din fonduri publice, pe lângă salariu aceştia fiind scutiţi de toate sarcinile şi îndatoririle publice şi beneficiind de 1/8 din amenzile impuse.

Sunt menţionate prevederi cu privire la modul în care trebuiau împărţite pădurile, precum şi tipul de exploatare a lor, într-o perioadă lungă de timp, astfel încât să fie asigurată gestionarea durabilă atât din punct de vedere financiar, cât şi al asigurării continuităţii funcţiilor specifice ale acestora.

Din punct de vedere silvic, o importanţă deosebită, o reprezintă scrisoarea baronului Martin v. Seeberg către primăria (magistratul) din Sibiu (*Hermannstadt*), 19 martie 1754, în care, printre altele, se spune:

”Pentru că, având în vedere ordonanţele de mai sus, toate pădurile ale Naţiunii Săseşti trebuie împărţite în 10 părţi egale, iar ani de-a rândul, într-o parte a lor, ramurile trebuie tăiate, lemnul despicat, aşezat în buşteni şi vândut

la cel mai bun preț în folosul vistieriei alodiale, iar acum este momentul în care acest lucru se poate face cel mai ușor fără a neglija țăranii și fără a deteriora pădurile; Un magistrat nobil/o primărie nobilă va trebui să dea o ordonanță imediat după primirea acestei scrisori pentru ca în acest caz prevederea de mai sus să fie pe deplin îndeplinită și, de asemenea, întrucât este necesar să se conserve pădurile, iar acolo unde copacii s-au uscat și a rămas spațiu gol, să se planteze alții, ca fiecare tânăr țăran care are 10 ani să planteze în primăvara următoare 2 stejari într-un astfel de loc din pădure și să-i înconjoare cu un mic gard și să continue plantarea și îngrijirea acestora de la an la an până la trecerea sa în neființă; din acel moment, începând cu al zecelea an, el trebuie să îngrijească doar stejarii plantați, în timp ce tinerii mai mici începând de la vârsta de 10 ani trebuie puși fără întârziere să continue plantarea și îngrijirea acestor stejari, așa cum s-a gândit mai sus.” (Zaminer, 1891)

Realizarea ”Regulamentului forestier pentru Brașov” (parte din Constituțiile proprii ale Orașului Liber Regal Brașov, așa cum au fost concepute în anul 1782 și în cele din urmă în anul 1785) a avut o influență benefică pentru reglementarea statutului pădurilor aparținând comunității brașovene, la data aprobării acestuia fiind întocmit un inventar cuprinzând toate pădurile aparținând domeniului public din Brașov/Kronstadt, împreună cu o serie de mențiuni privitoare la statutul acestora, permise sau interzise:

”I. Din spatele orașului/cetății până la granițele cu Valahia.

- Păduri interzise: 1. Eisen Grund (Valea fierului), 2. Rakado (Răcădău), 3. Kermel (Chermen). 4. Ursikar. 5. Rauhe Gruben (Valea aspră), 6. Pfaffen Gruben (Valea Popii). 7. Varnya (Varnița), 8. Larga, 9. Lamba mică. 10. Lamba mare. 11. Răchițeua mică 12. Răchițeua mare.
- Păduri permise: 13. Valea Postăvarului, 14. Lipiasche/Lipiaș (Timiș), 15. Valea Calului 16. Szimisberts mic (posibil Timișul Sec mic), 17. Szimisberts mare (posibil Timișul Sec mare), 18. Vladiț.

II. din Schei (Obern Vorstadt) până la Dealul Șprengi (Gesprengberg).

- I. Pojane (Poiana), 2. Roulmik (Râul mic), 3. Supre Szotsuluj. 4. Spitzenberg (Fața rea), 5. Steinbrich (Cariera), 6. Kalch Öfen (Cărbunarea), 7. Längst der Wand (După ziduri). 8. Schneebrich. 9. Krummer Grund¹, 10. Vor der Höhle (Peștera de Lapte), 11. Eichen Grund (Stejeriș), 12. groß Höllenstein, 13. Klein Höllenstein². 14. Lange Hült. 15. Altärchen (La amvon), 16. Schillbach Tischel.”

Sunt făcute precizări privind atât modul de valorificare a lemnului rezultat din tăieri, luând în considerare deficitul de lemn, dar și prețul acestuia (lemn

¹Denumirea se referă la o zonă strâmbă, curbată. Nota tr.

²Denumirea se referă la o piatră.

de lucru și lemn de foc), ținând cont de activitatea de curățire și regenerare a pădurilor exploatate, cât și alte prevederi privind gestionarea pădurilor aparținând orașului, dintre regulile cele mai importante amintind:

- Stabilirea modului de obținere a lemnului de construcții și a celui de foc din arbori cu mai multe trunchiuri, dar și modul de valorificare a acestuia,
- Stabilirea modului de realizare a lucrărilor reprezentând curățiri și degajări în păduri afectate de doborâturi de vânt și furtună (această activitate urmând a fi desfășurată de populația cu venituri mici în contrapartidă cu lemnul rezultat),
- Interzicerea tăierilor de lemn în lunile de vară și autorizarea acestora doar în perioada noiembrie – februarie,
- Interzicerea pășunatului în pădure,
- Interzicerea tăierilor de către persoane care nu dețin păduri,
- Stabilirea modului de protejare a zonelor din pădure ce prezintă un grad de accesibilizare și intruziune ridicat (acestea urmând a fi împrejmuite),
- Stabilirea modului de întreținere și utilizare a drumurilor și potecilor care duc în pădure,
- Interdicția de înființare de poteci noi sau adiacente, fapte sancționate cu amendă, parte din fondurile obținute din acestea urmând a fi utilizate pentru construcția de drumuri noi,
- Interzicerea scrijelirii sau decojirii arborilor,
- Interzicerea folosirii pădurilor pentru activități recreative ce pot dăuna (săniușul),
- Autorizarea locuitorilor din Stupini și Dârste de a tăia lemn pentru nevoile proprii, din pădurile autorizate, dar fără a putea valorifica acest lemn către alte persoane,
- Interzicerea comerțului cu lemn pentru populația șcheiană (în special pentru proprietarii de mori de presă și mori de orz),
- Obligația efectuării inspecțiilor în pădurile interzise învecinate cu Stupini și Dârste, pentru reducerea infrajeciunilor silvice în aceste zone,
- Acordarea unei atenții ridicate pentru pădurea din Răcădău, și altor păduri deja tăiate sau cu un grad ridicat de doborâturi, în vederea regenerării cât mai rapide a lor,
- Stabilirea modului în care trebuie realizate șanțurile și trecerile prin anumite zone din pădure pentru o protecție sporită,
- Interzicerea construirii barăcilor ciobanilor în zonele din imediata apropiere a pădurilor,
- Specificarea modului în care se face exploatarea forestieră în pădurile orașului, activitatea de exploatare urmând a fi făcută pe postaje, începerea

fiind de la postăta cea mai îndepărtată,

- Stabilirea modului de efectuare a pazei fondului forestier, pădurarul având obligația să treacă cel puțin o dată pe săptămână prin zonele cu un grad ridicat în ceea ce privește tăierile ilegale,
- Stabilirea modului în care trebuiesc efectuate controale, din partea personalului silvic, pe parcursul activităților de curățire și exploatare a pădurilor,
- Interzicerea accesului în pădure, în vederea tăierii de lemn, fără acordul pădurarului,
- Interzicerea permiterii activității de tăiere de lemn, de către pădurar, fără știința, consimțământul și aprobarea primăriei,
- Stabilirea modului de efectuare a activității de pază a fondului forestier și de raportare.

Regulamentul silvic a suferit o serie de modificări și completări în perioada cuprinsă între anii 1791 – 1847, acestea contribuind la dezvoltarea pădurilor aparținând orașului, dintre acestea amintind desființarea zeciuieiilor și taxelor bănești utilizate până atunci, legislația punând despăgubirile pentru proprietățile funciare, în sarcina instituțiilor statului.

Un moment extrem de important pentru păduri, pentru conservarea și gestionarea acestora, îl reprezintă adoptarea, la 14 iunie 1879, noii legi forestiere, prin intermediul acesteia fiind reglementată elaborarea de planuri de amenajare a pădurilor și decretarea pădurilor statului, ale comunelor, ale comunităților, ale asociațiilor eclesiastice, ale prelaților, ale fundațiilor și ale posesorilor, ca păduri ce vor fi gestionate în conformitate cu aceste planuri de amenajare, care vor fi aprobate de guvern.

Iată, că la mai bine de un secol de la introducerea Regulamentului/Codului Forestier Josefin, putem observa și afirma că rolul pădurilor în economia orașului nostru este, poate, cel mai important.

Crește nevoia de personal silvic de specialitate, astfel, în anul 1808 au fost acordate „rente” anuale de 200 de rfl/florini imperiali tinerilor studenți care doreau să se înscrie la Hradek în Ungaria pentru a studia silvicultura, iar în anul 1871, printr-un Decret al Curții, se înființează la Sibiu „Institutul Silvic” pentru învățarea silviculturii și, întrucât botanica era o parte necesară a învățării perfecte a silviculturii, aceasta trebuia să fie predată și în cadrul institutului. Mai mult, printre altele s-a decretat acordarea unei burse de 200 fl./florini pentru fiecare persoană considerată potrivită ca stagiar silvicultor.

Putem concluziona că Regulamentul General al Pădurilor din 1781 a fost urmat de o avalanșă de regulamente speciale în funcție de diversitatea locală a împrejurărilor, și astfel orașul avea, pe lângă un regulament pentru pădurea

proprie, câte unul pentru fiecare dintre satele subordonate.

În mod firesc, pe lângă regulamentul forestier, a trebuit să fie creat și un regulament de vânatoare, acesta fiind întocmit și datat la Viena, în anul 1786, în timpul domniei împăratului Iosif al II-lea și conținea 27 de paragrafe.

În ceea ce privește activitatea de măsurare și descriere a pădurilor din jurul Brașovului, aceasta a început încă din perioada anilor 1774, orașul nostru aflându-se sub domnia Mariei Theresa, continuând după moartea acesteia în 1780, în perioada ce a urmat, această activitate beneficiind de o mai mare atenție, împăratul Iosif al II-lea considerând realizarea măsurătorilor acestor pământuri și înregistrarea acestor suprafețe în Cartea Funciară, ca fiind o ”operă epocală”.

Astfel, începând cu perioada de domnie a Împăratului Iosif al II-lea, dar și în perioada următoare, activitatea de măsurare a pădurilor imperiului și implicit a celor din zona orașului nostru, a primit cea mai mare atenție, unul din scopurile acestei activități fiind introducerea și reglementarea impozitelor funciare, aceasta fiind cunoscută ca operațiune topografică, sau măsurătorarea iosefină.

În acest sens, Administrația Guvernatorului Imperial a elaborat și transmis către primăria orașului (Magistrat) o serie de decrete prin care erau stabilite măsuri și termene precise pentru desfășurarea activității de măsurare și înregistrare a proprietății forestiere a orașului, acesta cuprinzând atât proprietatea orășenească, cât și parcelele individuale.

Atenția sporită ce a fost acordată acestei activități de stabilire a cadastrului forestier al orașului, poate fi dedusă și din modul cum astfel de decrete și ordine puteau deveni extrem de stricte, lăsând să se înțeleagă, că eschivarea sau chiar neglijența manifestate în ducerea la îndeplinire a acestor activități, ce ar putea cauza nerespectări ale termenelor stabilite, ar conduce fără echivoc la suspendarea remunerațiilor personalului, arătându-se că ”salariile întregii administrații publice vor fi blocate fără a face vreo deosebire printre funcționari”.

Un astfel de document care evidențiază un ton mai aspru precum acesta, îl regăsim textual în decretul Baronului Michael v. Brukenthal în calitate de comisar imperial:

„Onorată primărie (Magistrat)!

După ce au fost efectuate măsurători de către domnul inginer luând pe de-o parte în considerare măsurătorile anterioare ale acestor pământuri, cât și a parcelelor individuale, cum se regăsesc acestea cu suprafețele înregistrate în cartea funciară, pe de altă parte luând probe cu lungimi/segmente de teren sau cu locurile unde se întorcea plugul (Gewanden), și toate s-au depus la Comisia Superioară de Măsurare, rezultă că unele dintre parcele s-au dovedit

a fi considerabil mai mari conform măsurătorii corecte la momentul respectiv, altele s-au dovedit a fi mult mai mici, prin urmare nu a fost stabilită nicio unitate de măsură corectă din măsurătorile anterioare și astfel nici nu poate fi folosită la cartea funciară și la suprafațele înscrise în aceasta.

Ceea ce i se aduce la cunoștință onoratei primării (Magistrat) prin prezentul ordin, și prin care i se aduce la cunoștință fără întârziere și directorului Fronius ca să-i reamintească cu insistență să continue cu nerăbdare activitatea de măsurare.

*Salut, de altfel, cu deosebit respect,
Onorata primărie.
Cel mai devotat slujitor
Michael v. Brukenthal m.p.
Făgăraș 4 august 1786”
(Zaminer, 1891)*

În vederea desfășurării activităților specifice de măsurare a pădurilor, a fost înființat un departament special, la nivelul orașului Brașov acesta fiind compus dintr-un comisar al provinciei, ce avea în subordine 3-4 comisari de stație (șefi de birou), în cadrul acestor birouri activând un număr de funcționari. Tot în cadrul acestui nou serviciu, comisarii de stație, beneficiau de asistența unor experți în măsurători pe teren (de obicei ofițeri de stat major sau ingineri civili), aceștia fiind ajutați, în activitatea lor, de un număr de ”trăgători de lanțuri, purtători de instrumente, indicatori, oameni de încredere”, la care se mai alăturau alți zilieri.

Finanțarea unei astfel de structuri era asigurată printr-un fond operațional a cărui scop era acela de a acoperi ”costurile de topografie”, acestea incluzând cheltuielile salariale (comisarul provinciei și comisarii de stație primind, pe lângă salariile fixe, o serie de indemnizații), în cazul domeniului regal (*Dominialpossessionen*), costurile revenind proprietarului, iar pentru satele libere, acestea fiind suportate de trezoreria provincială.

Finalizarea măsurătorilor, a condus la realizarea evaluărilor acestor terenuri, fiind stabilite bazele de impozitare, din punct de vedere fiscal, conducând la introducerea cărților de ipotecă asupra terenurilor în oraș și în satele libere.

În 1806, primul inginer silvic al orașului și al districtului (Friedrich Wenzel) a dorit să respecte un ordin superior și să împartă, pădurile care îi fuseseră încredințate spre administrare, în parcele, a solicitat de la oraș planurile realizate în urma operațiunii măsurătorii iosefine, urmând a le utiliza pentru elaborarea unui plan de gestionare a acestora. Solicitarea sa a rămas fără rezultat, planurile solicitate neregăsindu-se nici în posesia arhivelor orașului și, așa cum s-a constatat ulterior, nici în arhivele Administrației Guvernatorului Imperial sau în

Arhivele Naționale săsești (Tth. Comes Nationis). Același răspuns a fost primit și de la Cancelaria Curții Transilvane de la Viena, astfel că după 16 ani de la demararea lucrărilor de măsurare a pădurilor orașului, activitate ce a necesitat o cantitate enormă de timp și bani, planurile rezultate în urma acesteia au dispărut.

Pierderea suferită de oraș urmare a dispariției acestor planuri a fost incomensurabilă și, cu toate acestea, primăria, neconștientizând dimensiunea pagubei, l-a instruit pe pădurarul orașului, ca după o inspecție vizuală la fața locului, să împartă pădurile în „parcele”, pentru a se alia la reglementările codului forestier. Astfel, acesta urma să împartă pădurea orașului în parcele sau zone de tăiere, având la bază o ridicare ”geometrică”, operațiune ce urma să fie efectuată împreună cu inginerul orașului.

În urma demarării acestei activități, s-a constatat că activitatea este mult mai elaborată, necesitând sume importante de bani, dar și de timp, fiind transmisă o solicitare către autoritățile locale privind angajarea de zilieri și asigurarea de echipamente, materiale și bani, toate acestea conducând la suspendarea, pentru o perioadă, lucrărilor dorite.

Urmare a pierderii planurilor realizate în timpul măsurătorilor iosefine, orașul a fost împiedicat timp de aproape un secol să își împartă pădurile în parcele regulate, cu toate acestea, în perioada 1805 – 1847, pădurarii orașului au căutat metode pentru împărțirea suprafețelor forestiere, în funcție de accesibilitate și utilizare, folosindu-se de limitele naturale, în parcele mici sau zone de tăiere, pentru asigurarea orașului și locuitorilor cu lemn de foc și pentru construcții.

În același timp s-au desfășurat lucrări silvice reprezentate de curățiri, tăieri de rărire și chiar rase (acolo unde era necesar), conducând regenerarea și repopularea acestor suprafețe de pădure, prin metode naturale (regenerare) sau chiar artificiale (plantări), așa cum se prevedea prin Regulamentul general al pădurilor elaborat în anul 1781.

Chiar dacă pierderea planurilor măsurătorilor iosefine a reprezentat o pagubă pentru orașul nostru, rezultatele activităților ulterioare, efectuate de personalul silvic, sunt extrem de valoroase, fiind întocmit un studiu forestier detaliat ce cuprindea, pe lângă speciile identificate în fiecare parcelă, și modul în care trebuia să se desfășoare activitatea de tăiere, dar și împărțirea lemnului de foc sau de lucru rezultat în două categorii: lemn ”tare” și ”moale”.

4.2. Cetatea Brașovia de pe Tâmpa

Numele cetății Brașovia sau “Brassovia” atestă semnificația de nucleu al așezării cunoscută mai târziu cu diverse alte denumiri. Cetatea a fost amplasată pe platoul orientat spre sud, începând din vârful muntelui Tâmpa, care domină

orașul Brașov și coborând spre șaua Tâmppei și Valea Cetății (fig. 16). Pe acest amplasament se păstrează ruinele cetății, numită cetatea Brașovia.

Mulți amatori de drumeții și turiștii pot observa porțiuni de ziduri, fără a cunoaște de fapt că ele aparțin vechii cetăți Brașovia. Zidurile de incintă puteau fi distinse cu ușurință încă în secolul al XIX-lea când încă cetatea nu fusese invadată de vegetația, crescută necontrolat pe versantul de nord al Cetății.

Această cetate a generat în trecut un număr însemnat de teorii și de legende prin care s-a încercat explicarea prezenței acestor ruine pe muntele Tâmpa.

Amintirea cetății demolate s-a păstrat însă în *toponimia orașului*. În primul document conținând toponime ale Brașovului, datând din 1464, este menționată strada „*Burch hols*” (Curmătura cetății), azi str. Dobrogeanu-Gherea (Urkundebuch p 202-203).

Începând din 1480 s-au păstrat în arhivele orașului listele de impozite pentru strada Castelului de azi (1480: „*ad castrum ascendento*”) (Nusbächer , 2002’.

Alte argumente de ordin toponimic pot fi constituite de faptul că dealul Tâmpa a fost denumit timp îndelungat „*Dealul Cetății*” („*Burgberg*”), Tâmpa fiind denumirea care se referea numai la vârful acestuia. În proximitatea Dealului Cetății se află „*Valea Cetății*” („*Burggrund*”) care de asemenea constituie un toponim cu referire la cetatea existentă odinioară pe dealul Tâmpa.

Una dintre cauzele lipsei de cunoștințe despre cetatea Brașovia este penuria de izvoare scrise, care se referă la ea. *Izvoarele scrise de primă mână* ne relatează puține lucruri despre cetatea de pe Tâmpa. Prima menționare într-un astfel de izvor a cetății apare într-un document datând din ziua de 16 octombrie 1434. Această sursă documentară se referea de fapt la un fapt istoric de o mare importanță pentru locuitorii Țării Bârsei și anume: invazia turcească din vara anului 1432. După primul atac turcesc, unii din apărătorii orașului s-au urcat în cetate (“*castrum ascendentes*”). După ce a trecut pericolul, ei s-au întors de la cetate (“*a castro redeuntibus*”) (Urkundebuch p 533-537).

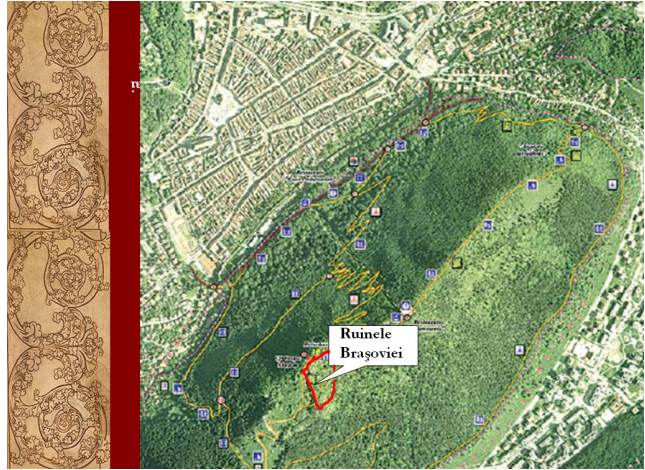

Fig. 16. Amplasamentul Cetății Brașovia.

Două decenii mai târziu, cetatea a fost demolată din porunca guvernatorului Ioan de Hunedoara pentru a evita astfel să cadă în mâinile dușmanilor. Dacă inamicii ar fi putut ocupa cetatea Brașovia, ei ar fi putut prezenta un mare pericol și pagube pentru oraș și implicit, pentru întreaga țară, dată fiind importanța economică și strategică a Brașovului din acea vreme.

Marele voievod transilvănean în luptele împotriva turcilor a poposit în Brașov noiembrie și în decembrie 1447 (Urkundebuch p. 217).

Cu siguranță că Ioan de Hunedoara a vizitat „*castrum Brassoviense*” adică cetatea de pe Tâmpa și a putut constata stadiul de degradare și greutățile de întreținere ale unei fortificații atât de mari. Prin urmare, în calitate de guvernator al Ungariei, Ioan de Hunedoara a acceptat demolarea zidurilor și bastioanelor și a dispus ca pietrele rezultate din demolare să fie folosite la întărirea zidurilor orașului. (Urkundebuch p 511-512).

În primăvara anului 1455 cetatea era deja demolată, dar a rămas în *situ* întreaga capelă a cetății, cu hramul Sf. Leonhard, aceasta fiind amenințată cu degradarea din cauza părăsirii ei, arhiepiscopul de Strigoniu încuviințând demolarea și a capelei, în locul ei urmând să fie ridicat un altar dedicat Sf. Leonhard în biserica parohială, azi Biserica Neagră (Urkundebuch p 491).

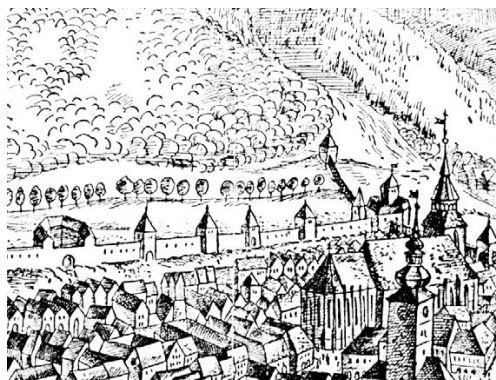
O primă lucrare științifică despre cetatea de pe Tâmpa a fost publicată de istoricul Lucas Joseph Marienburg în anul 1805 în revista „*Siebenbürgische Provinzialblätter*”, editată la Sibiu, sub titlul *Braschovia's Burg - Cetatea Brașovia* (Marienburg, 1805).

Cercetarea științifică a cetății Brașovia a început de fapt în anul 1912. Atunci, cu sprijinul primarului orașului Brașov, dr. Karl Ernst Schnell (care a ocupat aceasta funcție și după Unirea de la 1 Decembrie 1918, până în anul

1926), inginerul șef al orașului, Gustav Treiber, a putut efectua prima ridicare topografică a cetății și primele săpături de sondaj (Treiber, 1913).

Între anii 1916-1925, Fritz Schuster, arhivarul orașului Brașov, a publicat mai multe studii despre documentele în legătură cu cetatea Brașovia, oferind și interpretarea lor (Schuster, 1923).

În anul 1933, Muzeul Săsesc al Țării Bârsei a efectuat în cetate săpături arheologice, care au dus la degajarea fundațiilor capelei Sf. Leonhard din apropierea porții principale. Săpăturile au fost conduse de Dr. Erhard Antoni,

Fig. 17. Cetatea Brașovia – reconstituire (1914) după Stănescu et al., 2012.

ing. Gustav Treiber și Josef von Sebestyén (Trieber, 1933).

Cercetările arheologice din cetatea Brașovia au fost continuate în anul 1937 de Alfred Prox, care a efectuat săpături în zona cisternei din incinta capelei. Datele furnizate de Prox atestă faptul că cisterna având un diametru de 6,8 m (circa 3,5 stânjeni) ocupă întreaga navă a capelei. Această cisternă a fost adâncită în stâncă până la 5m, unde s-a dat de un strat de apă, lucru surprinzător la această altitudine (Prox, 1938).

O chestiune care a generat numeroase teorii și controverse a fost problema datării construirii cetății de pe Tâmpa. În *Monografia Rezervației Muntele Tâmpa* se pune în discuție o datare istorică care ar fi anterioară epocii medievală, însă materialele ceramice provenind din mai multe sondaje arheologice „*nu ofereau vreun punct de reper pentru o datare înainte de mijlocul secolului al XIII-lea*” (Prox, 1982). Din secolul al XIII-lea datează și trei paloșe care fac parte din cele mai vechi descoperiri arheologice din cetatea Brașovia.

Cercetătorul Bakó Géza a analizat, în lumina descoperirilor arheologice, contextul construirii cetății. În urma studierii planului cetății, căreia îi lipsesc turnurile sau bastioanele ieșite în afara liniei zidului de incintă, concluzionează că cetatea Brașovia e posibil să fi fost construită înainte de anul 1300, dar, cu siguranță nu exista anterior anului 1211 și nu poate fi pusă nici în legătură cu venirea Ordinului Teuton în Țara Bârsei (Bako, 1979). Prin urmare construirea marii cetăți de pe Tâmpa poate fi plasată în a doua jumătate a secolului XIII-lea, probabil după marea invazie tătară din 1241, care a pustiit Țara Bârsei și o mare parte din Ungaria.

Momentul edificării cetății Brașovia poate fi situat cândva între invazia tătară și prezența regelui Ladislau în Țara Bârsei (1288), aceasta cu atât mai mult cu cât Marienburg (1805) scrie despre rolul cetății Brașovia la invazia tătarilor din 1345 și la invazia turcească din 1421. Utilizarea cetății ca loc de refugiu încă în anul 1432 atestă faptul că Brașovia era utilizată chiar și în deceniile premergătoare demolării, deși odată cu terminarea zidirii incintei fortificate a orașului, în prima jumătate a secolului al XV-lea, cetatea Brașovia își pierde o parte din însemnatul său rol strategic și de refugiu pentru populația din zonă, ajungând să fie considerată chiar un pericol pentru orașul aflat la poalele Tâmppei.

4.2.1. Descrierea cetății

Cetatea Brașovia apare schițată în trei planuri aparținând lui Joseph Teutsch, Urban Balázs și Gustav Treiber, dintre acestea cel mai complet și mai interesant fiind ultimul, care a fost elaborat în urma săpăturilor din perioada interbelică (Stănescu et al., 2012).

Din cercetarea planurilor se pare că cetatea Brașovia avea o incintă de zid din piatră în forma literei „D” sau trapez, era dotată cu turnuri, mai multe porți,

căsuțe și o capelă. Nu se știe cu exactitate câte turnuri a avut zidul de incintă, în planurile vechi numărul de turnuri desenate diferă. Una din cauze ar fi faptul că în epoca în care a fost construită cetatea aceste turnuri nu ieșeau din linia zidului de incintă prin urmare ele pot fi confundate în plan cu camerele adosate zidului.

Zidul de incintă este construit din piatră legată cu mortar cu var și are o forma neregulată speculând avantajele oferite de terenul stâncos, curbele de nivel și râpele din proximitatea vârfului Tâmpa. Doar spre vest există ruinele unor curține, care urmând curba de nivel de la 920 m altitudine, dau imaginea de citadelă medievală cetății din această parte a Tâmpai. De altfel în această zonă se aflau turnuri și exista și o poartă.

Pe latura de nord, adică spre oraș, începând de la vârful Tâmpa mare (960 m), coborând spre vârful Tâmpa mică (925 m), există un zid, având grosimea de 0,80 m pe o porțiune de aproape 200 m. Aproximativ la mijloc, zidul este străpuns din exterior de un drum vechi, abia de recunoscut, care traversa diagonal panta Tâmpai, venind de la Curmătură și Dealul Melcilor.

În acest loc al zidului de incintă existau patru deschizături de poartă, două mai late, de 116 cm și două mai înguste, de circa 100 cm (Nusbächer, 2002).

Spre est, pornind tot din vârful Tâmpai un alt zid de grosimea de 1,80 m se întinde spre sud, până la o râpă care vine din Valea Cetății. Zidul cotește spre vest, pe o porțiune de circa 50 m până la stânca situată deasupra grotei de pe latura de sud a Tâmpai.

În parte dinspre șaua Tâmpai, care desparte Tâmpa de dealul Pățicel, zidul având lungimea de circa 150 m și de asemenea grosimea de circa 1,80 m, urmează aproximativ curba de nivel de 920 m. Din acest motiv zidul are un colț ieșind din linia continuă. Pe această parte a incintei se afla și poarta principală de intrare în cetate, la capătul unui drum în serpentine, săpat parțial în stânca muntelui. Zidurile cetății Brașovia înconjurau o suprafață de circa 23.000 mp, deci de peste două hectare (Jekelius, 1929).

În interiorul incintei existau construcții mici, probabil căsuțe și magazii, care încă n-au fost aduse la lumină prin investigații arheologice.

Cu ocazia amenajărilor legate de construcția telefericului pe Tâmpa (1970) și a restaurantului Panoramic, s-a făcut un nou drum de acces, demolându-se o parte din Bastionul Porții principale (Nusbächer, 2002).

Fig. 18. Panou amplasat la Capelă, cu descrierea cetății.
Foto: Marius Miriță, 2023.

4.2.2. Capela

Începând cu anul 1455 cetatea a fost păstrată ca ruină, deși capela pare să fi rezistat încă o perioadă, după cum aflăm din documentul emis de către episcopul de Strigoniu în 18 martie 1455. Acesta la rugămintea Magistratului Brașovului îngăduia demolarea capelei sfântului Leonard utilizată doar în teorie pentru că în acel moment era în paragină sau cel puțin nu dispunea de nici una din dotările necesare pentru oficierea serviciului religios.

Arhiepiscopul Dionysius von Gran puneă însă o condiție pentru a accepta demolarea și anume le cerea brașovenilor să ridice un altar dedicat sfântului Leonard în biserica parohială dedicată Fecioarei Maria (Biserica Neagră).

Capela de pe Tâmpa are o mare însemnătate în întreg ansamblul fortificațiilor, mai întâi pentru că a fost cercetată și studiată din punct de vedere arheologic, iar aceste cercetări au fost publicate. Este vorba de o capela ridicată peste o cisternă sau o fântână în interiorul căreia s-au găsit resturi osteologice, bucăți de ancadramente de piatră și chiar o statuie de sfânt din lemn. Fundațiile capelei par a fi prelungite cu niște contraforturi menite să susțină zidurile. Prezența unei capele într-o cetate de refugiu era mai mult decât firească, tot așa cum era de nelipsit și într-o posibilă fortificație timpurie ridicată de teutoni. Datarea funcționării capelei nu poate depăși perioada existenței fortificațiilor Brașoviei. O inscripție pe o piesă de lut ars conține anul 1401, ceea ce ar permite susținerea cel puțin a unei renovări sau refaceri a capelei în acel an.

Platoul dinspre vârful Tâmpai spre șaua Tâmpai a rămas practic un câmp de ruine pentru câteva secole. Însă aflăm din alte categorii de documente că românii din Șcheii Brașovului ridicaseră o cruce. Probabil este vorba de românii din zona dintre Cutun și Coastă, zonă pe care Treiber o considera ca fiind cea mai veche așezare din Brașov (Trieber 1913), aflată în directă legătură cu fortificațiile de pe Tâmpa și Pățicel.

Această zonă avea în extremitatea sa sudică un drum care urca dinspre Poalele Dosului și se strecura spre șaua Tâmpai în valea dintre Pățicel și Tâmpa cu o legătură spre Vest cu Gorița.

În planul Brașovului întocmit de inginerul Morando Visconti (1699), se observă o cruce, adică sus pe dealul Tâmpa, înspre șaua Tâmpai apare desenată o cruce despre care aflăm în Quellen (Nusbächer, 2002) că era o cruce de lemn a valahilor. Aceasta a deranjat însă autoritățile acelor timpuri care au pus să fie demontată fapt ce i-a deranjat pe românii din Șchei, care, în memoriile adresate Curții din Viena și Guberniului, se plâneau de intoleranța Magistratului astfel: „Crucea care iaste pe Tâmpa au porâncit să o scoată” (Singhe, 1903). În afară de aceasta exista încă o cruce mare cu crucifix ridicată pe în 1696 pe vârful

Tâmpa, aceasta a fost înlocuită în anul 1712 sau în 1718 cu o cruce mare cu capelă ridicată de Iohann Draudt după ce a trecut la catolicism.

Tâmpa a început să fie numită Muntele Crucii sau „*Kreutzberg*”. Un alt nume atribuit Tâmpii în aceasta perioadă este acela de Dealul Capelei sau „*Kapellenberg*” după cum apare și într-una dintre hărțile iosefine. Despre această capelă aflăm că a fost distrusă, fapta fiind atribuită românilor care ar fi „*spart ușa, pe care au aruncat-o în vale și au furat câteva obiecte din ea*” (Tartler).

4.2.3. Alte construcții apărute pe locul cetății Brașovia

4.2.3.1. Piramida

Comandantul trupelor țariste, care au înăbușit revoluția maghiară din Transilvania, generalul-locotenent von Hassfort, a ordonat ridicarea pe dealul Tâmpa, pe locul unor ruine ale unei capele mai vechi, a unui monument comemorativ în formă de piramidă, acesta urma să păstreze amintirea frăției de arme ruso-austriece prin inscripția „*Rusia et Austria unitae MDXXXIL*” (Barițiu, 1890).

4.2.3.2. Statuia lui Arpad (1896)

Pentru a celebra împlinirea a 1.000 de ani de la pătrunderea triburilor maghiare în câmpia Pannoniei, autoritățile maghiare au ridicat un ansamblu statuar impresionant în capitală și alte monumente statuare impresionante în zonele aflate odinioară la limita expansiunii arpadiene.

Autorii acestuia au fost arhitectul Albert Schickendez și sculptorul Gyorgy Zala. Brașovul era cel mai însemnat centru comercial și industrial, era situat în apropierea graniței de sud-est a Transilvaniei cu România prin urmare a fost ales ca loc pentru amplasarea unui monument dedicat Mileniului. În anul 1896 pe Tâmpa a fost înălțată o columnă de piatră sculptată, decorată în partea superioară cu un capitel care constituia soclul unei statui reprezentând un personaj care înfățișa un războinic din perioada arpadiană, probabil chiar pe Tuhutum, acesta figurat ca un arcaș era înarmat cu un arc și tolba cu săgeți.

În conștiința colectivă această Columnă a Mileniului a rămas ca fiind „*statuia lui Arpad, ducele care a adus triburile maghiare în Pannonia*”. Întreg materialul litic necesar edificării statuii a fost urcat sus pe vârful Tâmpa cu ajutorul funicularului.

Acest monument a fost distrus într-un atentat cu bombă, informațiile din presa vremii spun că un anume Ilie Cătărău împreună cu Timotei Kirilov puseseră dinamită la baza soclului în septembrie 1913, reușind să-l deterioreze. Apoi în decembrie același an un vânt năprasnic, care a suflat cu putere spre Tâmpa, a dărâmat statuia care a căzut peste gardul de fier forjat care înconjură soclul. Părți

din soclu au fost dinamitate în 1916 când a intrat armata română în Braşov (Pop, 2008).

În zilele noastre un fragment din statuia colosală, de fapt capul statuii se află în sediul Parohiei Reformate din Braşov, pe vârful Tâmpa rămânând doar resturile fundaţiei soclului statuii. Soclul a fost folosit ca punct observaţie sau loc pentru fotografiat oraşul până în anii 1966 când a fost demolat.

4.2.4. Starea de azi a cetăţii Braşovia

Zidurile vechi abia mai pot fi observate fiind năpădite de vegetaţia crescută necontrolat compusă din corcoduşi, măceş, scoruş, carpen. De altfel multe dintre zidurile de cortine se prezintă azi ca nişte cioturi rezultate în urma demolării din 1455, iar cavităţile din interiorul cetăţii cu greu mai pot aminti de căsuţele ridicate acolo, deşi

Fig. 19. Ruinele zidurilor cetăţii
Foto: Mihai Zup, 2011.

unele spaţii săpate în stâncă permit conturarea locuirii lor de acolo. Pe latura dinspre şaua Tâmppei în încăperile adosate zidului de incintă s-a adunat un strat consistent de pământ care a permis dezvoltarea unei flore din care nu lipsesc cele mai diverse specii de arbuşti şi flori. Fenomenul este datorat neglijenţei cu care a fost tratat situl arheologic în ultimele şase decenii. Soclul vechiului bastion de pe vârful Tâmpa poate fi identificat cu uşurinţa la nivelul solului, însă ar fi nevoie de o degajare a vegetaţiei crescută în proximitatea acestuia.

Cisterna devenise o groapă de gunoi pentru amatorii de drumeţii care nici nu bănuiau că se aflau în interiorul unei capele.

4.3. Crucea Dreptăţii

Crucea Dreptăţii este numită şi Crucea Junilor Dorobanţi.

Societatea Junilor Dorobanţi a ales platoul din proximitatea acestei cruci, pentru că acesta avea o însemnătate deosebită pentru păjişteni, fiind locul în care obştea şcheienilor şi în secolul al XVIII-lea vecinătatea din zona Coastei şi Pajişte, se aduna pentru judecarea pricinilor apărute între locuitorii cartierului.

Crucea Dreptăţii se află la capătul actualei străzi Pajiştei (fig. 20), şi era locul unde, pe platoul din proximitate, comunitatea dezbată pricinile ivite între locuitori, iar sfatul oamenilor buni şi bătrâni făcea judecăţile şi dădea sentinţele.

Fig. 20. Amplasamentul Crucii Dreptății.

În perioada interbelică Crucea a devenit un simbol al păjiștenilor și al Junilor Dorobanți, unul din locurile predilecte pentru desfășurarea unor activități tradiționale și evenimente socio-culturale, astfel pe platoul de lângă cruce s-au organizat jocurile strămoșești și maiaturile Societății Junilor Dorobanți. După o scurtă întrerupere în perioada 1947 - 1965, autoritățile comuniste au permis reluarea activităților tradiționale ale junilor, astfel Junii Dorobanți s-au reunit din nou pe platoul din jurul Crucii Dreptății și au reluat organizarea jocurilor strămoșești și a maiaturilor societății. De atunci și până în zilele noastre, Crucea Dreptății a devenit locul în care Junii Dorobanți se întâlnesc de Paști, când are loc investirea noilor șerji și când organizează jocul strămoșesc (fig. 21).

Este o cruce veche ridicată pe vechiul drum al transhuranței (Drumul Carelor) prin care Șcheienii își urcau turmele spre Muntenia și spre locurile de iernat din Dobrogea. Ea a fost

Fig. 21. Jocul Strămoșesc al Junilor Dorobanți de la Crucea Dreptății.
Foto: Florin Nistor, 2022.

restaurată în anul 1919 de către un fruntaș al Șcheienilor din familia Peligrad, este vorba de Ioan Peligrad, care împreună cu soția sa, Paraschiva, născută Pulpaș, au zugrăvit pe latura frontală a crucii o icoană reprezentând Învierea lui Iisus.

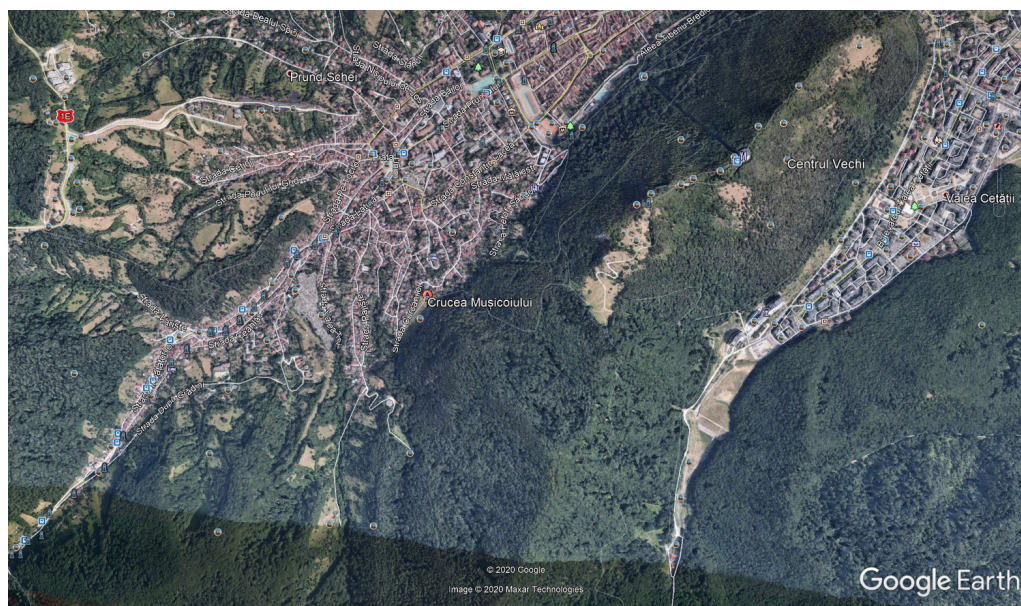
Jocul Strămoșesc organizat de Societatea Junilor Dorobanți, reprezintă ultima sărbătoare dedicată tinerilor în calendarul de evenimente al Junilor, aceasta fiindcă evenimentul se desfășoară în luna august, în prima duminică după sărbătoarea Adormirii Maicii Domnului (Sfânta Maria Mare). Celelalte trei jocuri strămoșești au loc în lunile aprilie, mai, iunie în funcție de calendarul religios.

4.4. Crucea Mușicoiului

Crucea de pe Coastă este cunoscută mai ales cu numele de „Crucea Mușicoiului”. Crucea este situată la poalele dealului Gorița, pe un mic platou, situat pe coasta dealului, mărginit spre nord de un șir de case de pe strada Curcanilor (fostă strada Coastei).

Locul în care se află crucea cu capelă este un spațiu de o încărcătură spirituală deosebită, pentru că la aceasta pe platoul din proximitatea crucii Mușicoiului, aveau loc în trecut ceremonii și sărbători religioase la care participau toți membrii obștei șcheienilor și junii.

Crucea Mușicoiului este una dintre puținele cruci cu hram din Șcheii Brașovului, având hramul Sfinților Apostoli Petru și Pavel. Vechimea crucii, materialul scump din care este lucrată, nivelul execuției artistice și faptul că

Fig. 22. Amplasamentul Crucii Mușicoiului.

până în zilele noastre crucea a rămas locul în care locuitorii din zonă și junii organizează evenimente tradiționale sunt dovada clară a faptului că acest monument este unul dintre cele mai însemnate din vechiul Șchei.

Unele legende spun ca numele de „Crucea Mușicoiului“ ar fi provenit de la numele unui locuitor al Șcheilor, Mușica. Acesta a fost ucis de șcheieni fiind considerat trădător, pentru că deconspirase Magistratului Cetății planul românilor din Șchei de a-și face „Republică” separată de administrația Brașovului în anul 1736, când având nevoie de români pentru organizarea unei miliții care să lupte în războiul austro-ruso-turc, autoritățile habsburgice ar fi fost mai ușor de convins să accepte cererile românilor. Alte legende spun tocmai că Mușica se găsea în fruntea românilor care luptau pentru realizarea acestei „Republici”.

Ieronim Barițiu, fiul lui George Barițiu „a auzit” de la locuitorii din Șchei că pe locul crucii ar fi fost îngropat un steag cu o mare valoare de simbol pentru românii din Șchei, pentru că ar fi aparținut marelui voievod Mihai Viteazul. Această cruce în jurul căreia au fost țesute atâtea legende și povești, a intrat de timpuriu în atenția istoricilor din Șchei, care încă din perioada interbelică au descris-o și au prezentat-o ca un monument reprezentativ al spiritualității comunității ortodoxe din Șcheii Brașovului.

Ion Mușlea considera această cruce, aflată deasupra zonei Coastei, ca fiind un monument ortodox de o mare însemnătate pentru obștea șcheienilor de la începuturile Evului Mediu, când crucea ținea loc de biserică și de spațiu de întruniri și de celebrare a unor sărbători tradiționale. Din această perspectivă, nu mai pare deloc întâmplător faptul că din vremuri imemorabile locuitorii Șcheiului din zona Coastei, costenii, iar azi și Junii Curcani, organizează Jocul Strămoșesc pe platoul pe care se află Crucea Mușicoiului.

La Crucea de pe Coastă se adunau șcheienii în trecut, în Duminica Paștilor, pentru a prăzni Învierea Domnului, cu mâncare tradițională și cu detunări de arme și chiușoare, al căror zgomot se auzea până pe dealurile vecine, de unde le răspundeau șcheienii din celelalte zone ale cartierului (Cacova și Pe Tocile), adunați și ei lângă alte cruci cu hram pentru a petrece în cadrul vecinătăților.

Candid Mușlea, marele istoric al șcheienilor, ne relatează despre faptul că în

Fig. 23. Crucea Mușicoiului
Foto: Marius Miriță, 2023.

trecut comunitatea ortodoxă, în frunte cu preoții de la Biserica Sfântul Nicolae organiza o mare procesiune la Crucea de pe Coastă, unde avea loc celebrarea cu mare fast a liturghiei.

După încheierea slujbei religioase tinerii și fetele de pe Coastă se adunau pe platoul de lângă cruce pentru a doua parte a sărbătorii, Jocul Strămoșesc, una dintre tradițiile cele mai frumoase și spectaculoase din Șcheii Brașovului. Jocul strămoșesc avea funcția unui protocol social prin care costenii îi prezentau în fața comunității pe cei mai destoinici feciori și cele mai frumoase „băiate” de pe Coastă.

Tinerii și fetele erau înveșmântați în fabulosul port tradițional de sărbătoare care a făcut faima Șcheilor și trebuiau să arate comunității că sunt demni să fie integrați în comunitatea adulților, pentru acestea ei trebuiau să demonstreze lumii adunate la sărbătoare că au purtări alese, cunosc regulile pe care le impune eticheta în astfel de ocazii și ca știu toate jocurile tradiționale care se jucau la evenimentele și petrecerile comunității.

Dintr-o inscripție chirilică, gravată pe crucea de piatră, aflăm că aceasta a fost ctitorită în cinstea Preacuvioasei Paraschiva de către succesorii protopopului Băilă în anul 1671.

Crucea este sculptată și decorată cu motive vegetale și alte elemente de decor și pictată, atât în medalioanele dispuse pe fiecare latură, cât și pe brațele crucii, inscripțiile sunt gravate atât prin tehnica inciziei, cât și excizate. Literele de pe latura de vest a crucii, care sunt excizate, iar la origine erau aurite, fiind scoase în evidență de un fond de roșu pompeian, au rămas vizibile până în zilele noastre.

Crucea are marginea profilată, decorată cu motive vegetale numai pe latura de vest. Pe partea dinspre răsărit crucea este lisă, pe ea fiind zugrăvite alte icoane dintre care unele se află într-o stare relativ bună de conservare ca Dumnezeu, Maica Domnului, Iisus, Sfântul Duh.

Acestor icoane li se adaugă o pictură realizată probabil în 1902 când crucea a fost renovată de către șcheianul Nicolae Stinghe Oaie. Pictura de pe tavan îl reprezintă de Dumnezeu Tatăl, ea este realizată de către C. Birt, dar reprezintă o lucrare modestă care nu se ridică la calitatea execuției artistice de care dăduseră dovadă zugravii din secolul al XVII-lea.

Pe părțile laterale din superior al crucii sunt zugrăviți Sfinții al căror hram îl poartă capela și crucea (Sfinților Apostoli Petru și Pavel) și sfântul Nicolae, sfântul al cărui hramul îl poartă biserica parohială din Șcheii încă din cele mai vechi timpuri.

Pe latura de est a crucii apare o însemnare, în alfabetul chirilic, care azi este destul de dificil de lecturat, dar textul poate fi întregit cu acuratețe: „*Această cruce este renovată de dl. Nicolae Stinghe și soția sa Elena, a(n) 1902. G. Birt, zugrav*”

Ea este completată de o inscripție așezată pe fațada vestică a capelei, al cărei

text ne oferă informații despre același ctitor, a cărui monogramă a fost inserată cu mult rafinament în crucea din fier forjat care încununează acoperișul capelei.

Ca mare filantrop, Nicolae Stinghe a restaurat crucea Mușicoiului și construit capela de zid a acesteia, iar în plan social a participat la susținerea financiară a „studentilor” de la Gimnaziul Greco-Ortodox din Șchei, fiind membru fondator al asociației fondate de preotul Vasile Saftu împreună cu profesorii Virgil Onițiu și George Dima, dar și cu alți fruntași ai șcheienilor ca Vasile Muntean-Duloicu, Nicolae Furnică-Costin, Nicolae Pestrea, Dumitru Lupan.

De la Nicolae Stinghe Oaie stăpânirea crucii Mușicoiului a trecut în mâinile Junilor Curcani, a căror societate protejează și îngrijește acest monument până în zilele noastre. Platoul din proximitatea Crucii Mușicoiului este locul în care Junii Curcani își investesc șerjile, sărbătoresc Sfintele Paști, organizează jocul strămoșesc. Tot aici se întorc Junii Curcani în ziua de călări, seara după ce coboară de la Pietrele lui Solomon, curcanii sunt singurul grup de juni care a reluat ritualul din vechime al înconjurării crucii Mușicoiului la sfârșitul sărbătorii. Aici se organizează încă jocul strămoșesc la care participă tinerii și fetele din Șchei, care doresc să iasă la această sărbătoare a comunității vechilor români brașoveni.

Jocul strămoșesc reprezintă unul dintre cele mai spectaculoase și frumoase sărbători ale vechii comunități din Șcheii Brașovului. Un eveniment plin de fast și veselie, care constituie unul din rarele momente când, alături de juni, pot fi admirate băiatele din Șchei-Pajiște, înveșmântate în fabulosul port tradițional din Șchei: sumnă și laibăr de brocart, cămașă de borangic, „pumni” cusuți cu fir de argint, brâuri cu paftale din metal prețios.

Organizatorii pregătesc locul pentru a oferi publicului cele mai bune condiții, astfel iubitorii de petreceri tradiționale au la dispoziție umbrare, mese, bănci, un bufet și o formație de muzică populară care asigură ambianța sonoră adecvată.

În cadrul evenimentului sunt prezentate jocurile strămoșești pe care tinerii din Șchei trebuie să le cunoască pentru a fi integrați în viața socială a adulților din Șcheii Brașovului: hora junilor, brâul, breaza, ardealeana, sârba și brașoveanca.

Jocul strămoșesc al Junilor Curcani de la Crucea Dreptății reprezintă, alături de celelalte trei jocuri din Șchei, una dintre cele mai frumoase și spectaculoase tradiții ale românilor brașoveni.

Dincolo de imperativele modernității, șcheienii au știut să conserve un patrimoniu imaterial extraordinar, o ultimă rămășiță din perioada în care comunitatea românească avea trăsăturile caracteristice satului transilvănean tradițional.

Chiar și în zilele noastre când jocul a devenit o „tradiție” practică de ansambluri profesionale în scopuri turistice și comerciale, în alte părți ale Transilvaniei, în Șchei jocul strămoșesc și-a păstrat vitalitatea și unele funcții specifice, pentru că jocul este încă organizat de către membrii comunității, tineri

sau juni, grupați pe zone, în funcție de domiciliu. Funcția de protocol social sau de mijloc prin care tinerii își fac intrarea în viața socială a comunității este principala motivație a organizării.

4.5. Băncile de piatră

Promenada „de sub Tâmpa” are de-a lungul său o serie de bănci din piatră, construite în diferite puncte cu panorame asupra orașului sau unor zone (cartiere ale acestuia). Una dintre ele are și o poveste romantică în spate (fig. 24).

Pe cărarea din spatele Zidului Cetății, se plimbau doi îndrăgostiți. O stâncă desprinsă din vârful muntelui s-a prăbușit peste ei, ucigându-i pe loc. Banca de piatră a fost cioplită în amintirea acestei drame. Prăbușirea stâncii și numele fetei – Ana Maria - au fost atestate documentar în anul 1817.

O altă bancă care atrage atenția cinstește memoria senatorului Oskar Alesius, vicepreședinte al organizației SKV (Siebenbürgischer Karpatenverein) care a realizat drumul pietonal din Livada Poștei, botezat „Drumul Regelui”. Rădăcinile familiei senatorului ajung până la un episcop din 1564. S-a născut în 1844, după absolvirea Gimnaziului Honterus a făcut studii politice și juridice la Viena. Banca lui Oskar e la punctul de pornire al Treptelor lui Gabony (traseu numit și Drumul Stâncii sau Drumul Scărilor).

4.6. Drumul Carelor

În dreptul răscrucii din Ciocrac (Strada Constantin Lacea - intersecția cu strada Curcanilor) începe un vechi drum de care, utilizat de obștea românilor din Schei pentru transportul mărfurilor în Țara Românească. Vechiul drum de care urmează, o vreme, actuala stradă a Curcanilor, până la locul numit Podul Dracului, acolo unde Junii își îngroapă vătaful. Din acest punct, urcă spre Pajiște, ajungând pe platoul de la Crucea Dreptății, la Fântânița Popii și, urmând culmea de deasupra

Fig. 24. Bancă de piatră cioplită în memoria îndrăgostiților uciși de o stâncă prăbușită
Foto: Marius Miriță, 2023.

Mocirlicului se îndreaptă spre poienile Ograda și Ștechil, locuri de popas în vremea transumanței. Urmând Valea cu Apă drumul urcă spre Poiana Brașov de unde cobora spre Pârâul Rece sau spre Bran și de acolo se trecea în Țara Românească.

4.7. Junii. Porțile de Piatră. Parada Junilor

Junii din Șcheii Brașovului și Brașovul Vechi reprezintă principalul brand turistic al comunității brașovene. Reprezintă vechea comunitate românească și sunt deponarii patrimoniului imaterial al comunității brașovene conservând solidarități medievale, jocuri tradiționale, sărbători și ritualuri ancestrale, unice, cum ar fi aruncarea buzduganului și hora junilor.

În fiecare an, Junii organizează o măreață paradă călare, prin Brașov, care se încheie cu o petrecere câmpenească la Pietrele lui Solomon. Evenimentul, care are loc în fiecare an de Duminica Tomii (la o săptămână după Duminica Învierii), adună pe străzile orașului un număr de aproximativ 40-45.000 de spectatori.

Junii sunt împărțiți în șapte cete sau societăți: Tinerii, Bătrânii, Curcanii, Dorobanții, Brașovechenii, Roșiorii și Albiorii. Fiecare ceată este condusă de vătaf, ajutat de „serji” (armașul mare, armașul mic, sutașul și stegarul) și are propriile sale evenimente și sărbători.

Porțile de piatră este numele dat celor două stânci care străjuiesc intrarea spre platourile Junilor de la Pietrele lui Solomon.

La origini „defilarea” călare a Junilor avea loc în Miercurea Paștilor, obiceiul a fost interzis de către regimul comunist în anul 1948, când au fost desființate Societățile Junilor din Șcheii și Brașovechi. Modernizarea societății și caracterul ateu al Statului au determinat mutarea obiceiului în ziua de duminică, în Duminica Tomii. Duminica era singura zi liberă din săptămână în timpul „democrației populare”. Până în 1967 junii au defilat „*per pedes*” la 1 mai. Sau cu alte ocazii la cererea puternicilor zilei.

Deși astăzi defilarea în Miercurea Paștilor a rămas un deziderat, junii în amintirea vremurilor trecute urcă spre Pietrele lui Solomon, unde organizează un picnic sau o masă câmpenească în locurile rezervate pentru fiecare grup.

În trecut, Miercurea

Fig. 25. Hora Junilor Brașovecheni la Pietrele lui Solomon

Foto: Dan Străuți, 2022.

era momentul cel mai mult așteptat datorită defilării călare, era momentul în care bătrâna așezare prindea viață, pe străzile „suburbiului” se revărsa un potop de lume, și se auzeau răsunând strigăte și fluierături ale junilor care dis de dimineață încercau să se acomodeze cu caii, precum și împușcături de pe coastele sau dealurile Șcheiului. Izvoarele scrise care descriu acest obicei sunt relativ numeroase, dar puțini au fost cei care au descris obiceiul în amănunt și au oferit informații utile, dintre acestea se pot cita câteva lucrări, articole din presă și studii științifice care sunt întradevăr folositoare. Dintre lucrările care tratează „Ieșirea călare a Junilor din Miercurea Paștilor” cea mai utilă este a lui G. I. Pitiș, pentru că, deși nu abundă în interpretări științifice, ne oferă o descriere extraordinar de amănunțită a evoluției obiceiului pe parcursul unui întreg secol, secolul al XIX-lea.

Practic în secolul al XIX-lea s-a constituit marea tradiție a Junilor din Șchei din care vechii juni, tinerii, sau cum li se mai spunea „Junii Tineri” constituie doar o parte, pentru că în decursul timpului, bărbații însurați din Șchei și din Brașovul vechi și-au constituit grupuri de juni care au imitat atât organizarea, cât și obiceiurile tinerilor formând Societățile Junilor Bătrâni, Albiori, Curcani, Roșiori, Dorobanți și Brașovecheni. Brașovechenii fiind românii din partea nordică a Brașovului, care începând cu perioada interbelică au fost invitați să participe la „defilarea călare Între Chetri.”

Pentru a prezenta diacronic tradițiile legate de mersul „Între Chetri” a Junilor considerăm că este absolut necesară redarea felului în care decurgea obiceiul din Miercurea Paștilor înainte de G. I. Pitiș (secolul al XIX-lea) după descrierea acestuia, precum și descrierea făcută de I. Mușlea în studiul său despre Juni.

În perioada stalinistă, regimul comunist a interzis perpetuarea acestei tradiții și chiar după reluarea defilării călare a Junilor în anul 1967, obiceiul nu s-a mai ținut Miercuri, fiind aleasă ca zi Duminica Tomii prin urmare el va fi discutat în capitolul rezervat sărbătorii din această zi.

Relatarea despre ziua de călări pe care o realizează Pitiș în „*Sărbătoarea Junilor la Paști. Obicei particular al Românilor din Șchei*” conține informații utile privind diversele momente ale obiceiului, traseul urmat de Juni, apariția unor grupuri noi în alaiul junilor, locurile rezervate diverselor grupuri de juni „Între Chetri”, datini și superstiții.

4.7.1. Traseul

Povestirea pe care Pitiș o pune pe seama unui locuitor în etate de peste 90 de ani, permite stabilirea cu exactitate a traseului urmat de Juni pe parcursul întregii zile.

Totul începea dis de dimineață când junii își pregăteau caii și se adunau la

vătaf cu lăutarii și surlașul, de unde coborau în Prund la Crucea lui Ilie Birt, de unde porneau spre Pietrele lui Solomon:

„Junii cu lăutari și cu surlași cu tot merg călări și după ce-și gătesc caii, se adună pe la unu-două după-amiază la vătaf, de acolo merg în Prund la Cruce și de acolo pornesc încet și tot în rânduială Între Chetri și surlașul și lăutarii cântă și lumea iese la poartă de-i vede când trec”.

Pe drumul lor spre Pietrele lui Solomon, Junii erau însoțiți de o mulțime mare de lume. *„[..]După ce trec Junii se pornește lumea Între Chetri de parcă curge ca un potop și care pe jos, care călare”.* În această mulțime cu un caracter eterogen se aflau negustori bogați, rude, prieteni, bărbați cu soțiile și fiicele lor, femei. Unii îi urmau pe Junii călare, ca de exemplu *„negustorii și bătrâni care mergeau Între Chetri tot călări”*, fie în căruțe, fie pe jos după cum reiese din următorul pasaj *„mergeau și muieri Între Chetri, dar muierile mergeau pe jos și duceau și de mâncare. Astăzi merg pe jos prea puținei că și muierile dacă merg, merg în căruțe.”*

Când Junii ajungeau între Chetri intrau prin Valea cu apă sau prin Putreda, cel puțin în timpul în care scrie Pitiș (1894): *„Între Chetri se intră prin două locuri: ori prin Valea Putredă' ori pe Valea cu apă, dar pe Valea cu apă acum e drum și pentru căruțe și trăsuri”.*

Pe valea Putredă intrau Junii Bătrâni și Albiorii, grupuri care deja erau constituite și recunoscute ca atare în epocă, în vremea în care scria Pitiș se constituise deja și Grupul Junilor Curcani rezultat din scindarea în două părți a Grupului Junilor Bătrâni prin plecarea din acesta a bătrânilor din partea de sud-est a Șcheilor, cuprinsă între Curcanilor și Pajiște.

Plecarea dintre Chetri avea loc seara *„[...] către șase seara (junii) încep să pornească dintre Chetri de vale și merge care cum vrea până pe malul Morii. Acolo îi oprește până se adună toți și îi pune în rând Armașul ăl mic, și dacă vede că nu se înțelege, se duce și Armașul ăl mare și apoi și Vătaful, că de el trebuie să asculte”.*

Oprirea în Malul Morii avea ca scop așezarea în ordine a junilor de către șerji și restabilirea disciplinei pentru că urma ultima parte a drumului, cea mai

Fig. 26. Junii Brașovecheni călare
Foto: Dan Străuți, 2022.

spectaculoasă, pentru că junii urmau să ajungă la Porțile Brașovului, unde-i așteptau sașii ieșiți din Cetate și muzica militară.

În fața gimnaziului românesc defilarea se transforma într-o cavalcadă, însoțită de un vacarm asurzitor produs de pistoalele cu care junii trăgeau în aer. Până acolo însă junii coborau prin Șcheii fiind aplauzați și felicitați de românii care ieșeau pe la porți.

În Piața Prundului Junii ocoleau Troița și coborau pe ulița Furcoaie (Ctin. Brâncoveanu) spre Cetate, trecând prin fața mulțimii adunate în fața Porților Cetății ca să-i vadă: *„Junii trec din ulița Furcoaie, pe drumul din fața zidurilor cetății și pe dinaintea porților cetății și apucă spre Tâmpa pe drumul ce duce la crucea Mușicoiului și tot drumul când trec pe dinaintea cetății sloboade care mai de care din pistoale de bubuie pământul.”*

În această parte a Șcheiului petreceau seara brașovechenii cu fetele lor care jucau în Groaveri în fața actualului liceu Andrei Șaguna, iar sașii din Cetate ieșeau în număr mare ca să vadă defilarea junilor: *„Dar când trec Junii, toată cetatea iese de se uită, de este o îmbulzeală, de se calcă om pe om”*.

Când junii ajungeau în Groaveri sus spre Tâmpa erau onorați de fanfara militară: *„De o vreme încoace pe Juni în Groaveri, cam pe sub Tâmpa îi așteaptă și muzica militară de le cântă când trec”*. Acest act de bunăvoință al autorităților militare apare menționat prima dată în anul 1867 adică la începutul instaurării Regimului Dualist, când colonelul Wirth oferise junilor muzica.

Totuși lucrurile nu au fost mereu așa de liniștite, astfel chiar Pitiș ține să precizeze acest fapt: *„Până bine de curând, când veneau Junii dintre Chetrii se închideau porțile cetății și păzeau cătane și jandarmi, că se zicea că dacă vor intra Junii în cetate și vor ocoli de trei ori Sfatul, atunci cade în mâna Românilor...”*

Odată ajunși pe sub Tâmpa junii se îndreaptă spre ultima etapa a „zilei de călări” urcând spre Crucea Mușicoiului: *„[...] Junii apucă la crucea Mușicoiului și care cum ajunge ocolește crucea și cum sunt tot cărduri-cărduri se fac roată cu caii și cântă: „Christos a înviat” și se coboară de vale în Prund și se împart de duc brazi la vătaf și la armași de-i cinstește.”*

Din obiceiul încheierii sărbătorii cu masa oferită de vătafi și de armași a rezultat un alt obicei păstrat doar de brașovecheni până în zilele noastre „masa călăreților”, care azi în a doua duminică după Duminica Tomii constituie un moment de distracție, dar și analiza a modului în care decurs „mersul Între Chetri” și s-a respectat disciplina în cadrul grupului pe timpul defilării călare.

În perioada interbelică traseul se schimbase în felul următor, la coborâre se intra în cetate și se mergea până la Casa Sfatului care era înconjurată de trei ori după care se urca spre Crucea Mușicoiului.

4.7.2. Apariția noilor grupuri de juni în a doua jumătate a secolului al XIX-lea

În opinia lui Pitiș grupurile nou apărute în a doua jumătate a secolului al XIX-lea sunt constituite în vederea participării la serbarea din „*Miercurea Paștilor*” . El leagă geneza acestor grupuri de juni de participarea la defilarea călare și de necesitatea de organizare apărută în urma acestei activități. Prin urmare Pitiș descrie modul în care simpli particulari, care mergeau călare Între Chetri, au ajuns să se asocieze în grupuri, să-și aleagă șefi, să utilizeze însemne specifice junilor și căpeteniilor acestora (buzdugane și lente).

Pe de o parte călăreții au fost obligați să se asocieze pentru că era dificil să se aventureze singuri în „potopul de lume” care se revărsa înspre Pietrele lui Solomon, pe de altă parte a apărut necesitatea păstrării disciplinei în noul grup creat, astfel au apărut șerjile și însemnele acestora.

„Când negustorii români au început să se mute în cetate, au lăsat obiceiul, de nu mai mergeau Între Chetri cu Junii și de-atunci au ieșit mai la lumină „bătrânii”, cum le zicea la oamenii însurați din Șchei, că ei de dus se duceau și mai înainte. De la un timp încoace pentru ziua de Miercurea Paștilor au început și bătrânii să-și aleagă vătafi și armași și să-și facă și ei un fel de companie, de le zice și lor „Junii ai bătrâni” și uneori se fac cât mai multe rânduri de pe Coastă și de pe Tocile și merg și ei cu lăutari. De câțiva ani cei bătrâni de pe Coastă poartă numele de „curcani” pentru că sunt toți în cap cu căciuli negre și la căciuli cu pană de curcan și cu ruje.

„După anul 1860 au început de merg Între Chetri și „Junii ai albi” de sunt cu căciuli negri în cap și tot ca curcanii, numai că sunt îmbrăcați cu cămăși cusute și cu fluturi și cu șerpăre frumoase și late; încolo sunt ca și ceilalți cu cioareci și cu cizme și acum își aleg și ei vătaful”.

Mimentismul despre care vorbește Pitiș în treacăt, nu a existat decât în mică măsură pentru că „*hainele românești*” reprezentau ținuta de sărbătoare sau de duminică a Șcheienilor, ele fiind purtate deopotrivă de bărbații însurați și de tineri. În privința organizării și disciplinei, ele erau cunoscute și de „bătrâni”, pentru că în mod sigur acești călăreți care îi însoțesc pe Junii Tineri nu sunt niște necunoscători ai obiceiului, provenind din aceleași zone ale Șcheiului ca Junii tineri, ei pot fi rude ale junilor sau chiar foști juni intrați în rândul bărbaților căsătoriți.

Modul în care este explicată apariția în cadrul obiceiului Junilor a acestor grupuri noi este cât se poate de concis, el ilustrează însă un fapt foarte însemnat: prețuirea acordată junilor și obiceiurilor junilor de Paști de către șcheieni.

Numai dragostea față de vechile obiceiuri ale junilor a dus la perpetuarea

obiceiului de către cei, care în mod normal, nu erau și chiar dacă au fost Juni Tineri. Amploarea pe care a luat-o obiceiul Junilor se datorează în mare măsură „veteranilor” adică Grupurilor nou apărute: Bătrânilor, Albiorilor și Curcanilor, cărora li se vor adăuga în primele decenii ale secolului al XX-lea alte trei grupuri de juni: Roșiorii și Dorobanții din Șchei, desprinse din grupurile Albiorilor, respectiv Curcanilor și un ultim grup, Brașovechenii, proveniți din nordul Brașovului. Aceștia din urmă în mod bizar, deși apar atestați ca „juni”, într-un document pe la mijlocul secolului al XIX –lea, vor imita în ceea ce privește ținuta și obiceiurile Grupul Junilor Bătrâni din Șchei, evoluând spre formarea unui grup alcătuit în majoritate din veterani sau bărbați însurați.

În perioada interbelică I. Mușlea observa faptul că „În ziua de Miercuri apar, alături de Junii pe care i-am văzut toată săptămâna, o mulțime de călăreți care-și zic și ei Juni, fără ca să fie de fapt”. El consideră că aceste grupuri de Juni au istorie recentă, „că ei se comportă în cursul zilei ca niște Juni adevărați: purtând buzdugane, aducând brazi, cântând pe la Cruci Troparul Învierii.”

De fapt această delimitare strictă între Junii Tineri și restul grupurilor de Juni formate din „bătrâni”, îi folosea lui Mușlea ca un argument în favoarea tezei sale că Junii Tineri reprezintă o rămășiță a vechii cete a feciorilor întâlnită la foarte multe popoare indoeuropene, ceata înzestrată cu puteri magice care practică ritualuri ancestrale menite să grăbească Renașterea vegetației, un rest de epocă păgână modelată întrucâtva de Biserică și influențată în unele aspecte de ritualurile de inițiere preluate de la alte „frății” sau „Bruderschaft-uri” din Sud-Estul Transilvaniei.

4.7.3. Datini și superstiții

Din relatarea lui Pitiș reiese că Junii cunoșteau faptul că sunt o confrerie care avea îndatoriri în plan magic, ca și călușarii pe alte meleaguri, astfel ei îndeplineau anumite ritualuri menite să aducă primăvara, să grăbească revenirea vegetației. Urcatul pe Coastă de Bunavestire, Cântatul cu surla, Stropitul fetelor în Lunea Paștilor, Mersul călare Între Chetrii, sunt practici la origini magice aducătoare de noroc și prosperitate.

Junii participă la toate aceste datini îndeplinind ritualuri străvechi pe înălțimi ca odinioară strămoșii lor, dacia. Aceste ritualuri constau mai ales în hora Junilor și aruncarea buzduganului spre cer, ele erau îndeplinite de către juni pe orice vreme după cum ne relatează sursa lui Pitiș, bătrânul Dușu Stinghe: *„Eu am apucat de în Miercurea Paștilor a nins și era frig și Junii s-au dus îmbrăcați cu săricile. Când cu ciurma a mare din Brașov la 1813 ori la 1814 de era foamete, erau numai trei Juni, era vâtaful Ion Maniu, armașul mare era Ion Urzică și armaș mic Teodor Urzică, alții nu mai erau și așa au fost vreo doi-trei ani tot*

numai ei, că dacă s-ar fi lăsat și ei s-ar fi fierdut obiceiul Junilor. Dar Între Chetri tot s-au mai dus câte unul altul și cât a ținut foametea.”

În alt loc, aceeași sursă afirmă că junii se duc să îndeplinească ritualurile pe orice vreme: *„Dacă vremea este bună, merge și lumea cu feciorii, și lumea se duce cu mâncare: cu pește prăjit în ulei și cu vin ori cu rachiu, și-și întinde masa prin grădini pe iarbă. Dacă vremea nu este bună, dacă plouă ori ninge, feciorii de dus tot se duc, măcar de s-ar duce doi-trei cu surlașul. Așa este obiceiul și așa se făcea în fiecare an.”*

Unele obiecte purtate de juni sunt și ele aducătoare de noroc ca de exemplu presânile, care pierdute de pe cai în timpul defilării sunt aruncate peste casă ca să poarte noroc [...] *când vătaful stă departe de armași, oameni aleargă cu cai, ba alții se iau și la întrecere și cum erau mai înainte gătiți cu presâne și la cai, li se dezlegau presânele și cine le găsea le arunca pe casă, că se zicea că e bine”.*

Duminica a doua după Paști a devenit în ultimele decenii cel mai însemnat eveniment din cadrul serbărilor și evenimentelor organizate de Juni. În această zi are loc parada călare a junilor prin cartier și în cetate și *„mersul Între Chetri.”*

Dis de dimineață, pe la orele șapte încep să se audă pe ulițele pietruite ale Șcheilor zgomotele produse de căruțele care aduc caii necesari junilor pentru această zi.

Unii proprietari și căruțași duc caii în Prund, majoritatea însă îi duc la casele junilor care i-au închiriat. Junii ies din case, oferă o tărie și o gustare celor care le-au adus caii și încep să se ocupe de pregătirea acestora pentru marea defilare care-i așteaptă. Unii juni împletesc cozile și coama cailor, alții le dau copitele cu cremă de pantofi neagră, le așează șaua, căpăstrul și scărițele și-i împodobesc cu șalangurile din piele pregătite de cu seară. Odată terminată împodobirea cailor, junii merg către casele lor, unde soțiile sau mamele le-au pregătit frumoasele haine românești pentru *„ziua de călări”*.

Când sunt complet echipați, junii încăleacă pe cal și spre orele 9 ale dimineții se îndreptă spre șerji împreună cu stegarul luându-i pe aceștia în ordine inversă astfel că la vătaf ajunge grupul constituit în întregime cu armașul mare și armașul mic în frunte. Fiecare șarjă și președinții au la porți brazi și cruci din lemn vopsite tricolor, prin acestea casa fiecărui vătaf sau armaș iese în evidență din șirul caselor aliniate pe frontul străzii.

Vătaful îi întâmpină pe juni cu urarea *„Hristos a Înviat!”* la care junii răspund cu *„Adevărat că a Înviat”* apoi sunt îmbiați să mănânce din gustările pe care soția și rudele vătafului le-au pregătit (sandwichuri, prăjituri de casă, cozonac etc.) sau să bea niște rozol ori vin. După ce gustă din bucate așezați în șa, junii cu vătaful în frunte coboară spre Piața Unirii pe drum oprindu-se la troițele întâlnite în drum unde cântă Troparul Învierii, apoi pe la orele 11 ale dimineții ajung în

Piața Unirii, fiecare venind întodeauna dinspre o anumită stradă.

Cel mai lung drum călare îl au de făcut brașovechenii, care se adună întâi pe la șerjile lor din Brașovechi și Stupini, apoi pe drumul lor spre Șchei se opresc la fiecare troiță pentru a cânta *Troparul Învierii* și la Biserica din Brașovechi.

În Prund fiecare grup încojoară troița căpitanului Ilie Birt, iar în dreptul troiței junii se opresc, își descoperă capul și întorși cu fața spre Răsărit cântă *Troparul Învierii*, după care se încolonează în spatele vătafului și al șerjilor și în frunte cu stegarul coboară spre Cetate pe strada Brâncoveanu în aplauzele mulțimii care a venit să-i admire.

Ordinea de marș a grupurilor este următoarea: Junii Tineri, Junii Bătrâni, Junii Curcani, Junii Dorobanți, Junii Brașovecheni, Junii Roșiori, Junii Albiori.

Traseul urmat de juni este următorul: Piața Prundului, Constantin Brâncoveanu, str. Barițiu, Piața Sfatului, Mureșenilor, Eroilor, Primărie, Republicii, Apollonia Hirscher, str. Porții, Poarta Șchei, Prundului, pe Tocile și Podul Crețului.

Junii Tineri odată ce au trecut de Poarta Șchei se îndreaptă spre mormântul lui Andrei Mureșianu din Groaveri unde cântă „Deșteaptă-te române” apoi revin pe strada Prundului reluându-și locul în fruntea coloanei.

„Între Chetri” junii se îndreaptă spre locurile rezervate fiecărui grup, unde își leagă caii de stănoage și se asigură că au apă și fân, apoi se îndreaptă spre platoul unde-i așteaptă familia și prietenii cu masa pusă. Junii nu se așează la mese imediat, mai întâi se așează în cerc cântă „Troparul Învierii”, joacă hora Junilor și aruncă buzduganul pe rând, fiecare june îl aruncă de trei ori, înainte însă îi salută pe colegi cu „Hristos a Înviat” la care aceștia îi răspund cu „Adevărat a că a înviat”. După ce a aruncat buzduganul și sutașul care încheie hora junilor, hora se sparge, acesta este momentul pentru a face poza de grup și pentru înmânarea plății proprietarilor pentru cai.

Junii se alătură familiilor la locurile pe care le au la mese, închină un pahar de pălincă și continuă să petreacă pe fondul muzical asigurat de lăutarii, anume tocmiți pentru această zi de către fiecare grup.

Este obiceiul ca șerjile să viziteze fiecare grup ca să le ducă salutul junilor. Dacă vin oficialități la mesele junilor sau președinți ai Societăților de Juni ei sunt primiți cu marșul de întâmpinare, iar vătaful îi cinstește cu vin, pălincă, bucate gătite și prăjitură. Pentru că serbarea are un caracter popular, mulțimea vizitatorilor și a prietenilor este îndemnată să se prindă în hore, sârbe și breze alături de juni și soțiile lor.

Petrecerea de la Pietrele lui Solomon continuă până spre seară, când pe la orele șase, junii călări încolonați ca la sosirea între Chetri își așteaptă rândul pentru a pleca spre Piața Prundului.

Ordinea plecării este identică cu ordinea venirii, adică primii din coloană vor fi Junii Tineri, Junii Bătrâni, Junii Curcani, Junii Dorobanți, Junii Brașovecheni, Junii Roșiori și Junii Albiori. Pe drum se cântă diverse melodii populare, iar mulțimea iese pe la Porți pentru a-i vedea pe Juni coborând spre Prund. Odată ajunși în Prund, Junii înconjoară troița lui Ilie Birt și pleacă fiecare spre casă sau se adună la vâtaf acasă ori la colegi după cum s-au înțeles.

4.8. Legenda Pietrelor lui Solomon

Multe orașe și cetăți își pierd originile în negura timpului, iar locuitorii încearcă să le explice prin intermediul unor mituri și legende de fondare, în care un rol însemnat îl joacă un personaj istoric, mai mult sau mai puțin cunoscut, de obicei un erou, un sfânt sau un rege.

În toate miturile și legendele privind întemeierea orașului Brașov și a stemei sale apar referiri la epopeea tragică a regelui maghiar Solomon și la coroana apostolică a Ungariei, pe care acesta a păstrat-o cu sfințenie pentru sine, refuzând să o dea uzurpatorilor.

Nimeni nu mai știe, în zilele noastre, de unde provine legătura dintre legendele șcheienilor și faptele regelui Solomon. Nici măcar istoricii nu pot explica documentat de ce o parte din obiceiurile junilor se petrec în locuri care păstrează memoria și urmele pașilor regelui Ungariei din secolul al XI-lea. Este posibil ca memoria colectivă să fi păstrat amintirea unor personalități și fapte care au înrăurit dezvoltarea Țării Bârsei înainte de venirea sașilor.

În secolul al XI-lea d. Hr., regii Ungariei se confruntau cu invaziile triburilor migratoare din Răsărit și cu luptele interne pentru tron, iscate din cauza numeroșilor pretendenți din dinastia arpadiană. Pe acest fundal presărat cu bătălii sângeroase și lupte pentru tron se împletește povestea regelui Solomon, un monarh cu o viață tumultoasă, care, la un moment dat, dispare din istorie, lăsând în urma lui o umbră de mister și numeroase legende populare, în Transilvania, Croația și Ungaria.

Regele Solomon a fost primul fiu al regelui Andrei I, făcând astfel parte,

Fig. 27. Frescă cu reprezentarea Regelui Solomon. Foto: Marius Miriță, 2012.

după tată, din dinastia arpadiană. După mama sa, Anastasia de Kiev, Solomon era înrudit cu puternica dinastie a cnezilor din Kiev. El a ajuns pe tronul Ungariei în 1064, cu ajutorul armatei pusă la dispoziție de cumnatul său, împăratul german Henric al IV-lea. În copilărie, Solomon fusese asociat la tron de către tatăl său, care, fiind paralizat, a încercat să-i asigure, în acest fel, succesiunea. Dar unchiul său, puternicul duce Béla, care stăpânea o treime din regat, a refuzat să se închine unui copil și s-a proclamat rege în 1060. El a domnit netulburat patru ani, până când Solomon s-a reîntors în regat cu împăratul german și armata imperială. Regele Béla s-a văzut nevoit să părăsească tronul și a fugit spre sudul Ungariei însă căzând de pe cal, s-a prăpădit în pădurea Kiniza. Ca urmare, Solomon a dobândit tronul părintesc fără luptă și a fost încoronat de către împărat, spre bucuria întregii Ungarii.

Pentru a nu sfâșia țara într-un război fratricid, Solomon s-a împăcat cu verii săi, fiii lui Béla I, Géza, Ladislau și Lampert, care, la rândul lor, l-au recunoscut ca rege. În schimb, Solomon le-a confirmat acestora stăpânirea peste o treime din regat (*tertium pars regni*) și titlul de duce, pentru Géza.

Buna înțelegere între Solomon și verii săi a durat numai câțiva ani, pentru că Géza se purta asemenea unui rege în teritoriul pe care-l stăpânea, stârnind astfel neîncrederea lui Solomon în privința loialității sale.

Un rol important în vrajba dintre veri și Solomon l-au avut intrigile unui sfetnic al regelui, contele Vid, care îi spusese regelui că „*două săbii într-o teacă niciodată nu se împacă*” și-l sfătuisă să scape de Géza.

Conflictul dintre rege și vărul său a izbucnit în 1071, după cucerirea Belgradului, când ducele Géza a cerut o treime din prada de război și i-a eliberat pe prizonierii bizantini, fără a-i cere consimțământul lui Solomon. Relațiile dintre cei doi s-au înrăutățit în anul 1074, când Solomon a luat inițiativa de a-l aduce pe Géza sub ascultarea sa cu forța armată. În drumul spre teritoriul stăpânit de Géza, regele a fost părăsit de o parte a nobililor și, ulterior, a fost înfrânt în marea bătălie de la Mogyoród, în urma căreia a pierdut stăpânirea asupra unei părți însemnate din regat. Astfel, în stăpânirea regelui Solomon a rămas doar o parte a Slovaciei cu marea cetate Bratislava.

În perioada următoare, au avut loc evenimente importante: moartea regelui Géza (1077) și urcarea, pe tronul Ungariei, a fratelui său, Ladislau. În acest fel, au fost spulberate și ultimele speranțe ale lui Solomon de a rămâne rege.

Cu toate acestea, vechea coroană a Ungariei a rămas în tezaurul regelui Solomon, care a păstrat-o pentru sine, chiar și după ce a abdicat în 1081, pentru că gândul de a recupa tronul strămoșilor săi nu-i dădea pace.

Între timp, aflând despre tratativele duse de Solomon pentru a redobândi tronul cu sprijin imperial, regele Ladislau l-a arestat pentru uneltire, închizându-l

în turnul prizonierilor din castelul de la Vișegrad. Solomon a petrecut doi ani în închisoare, fiind eliberat de regele Ladislau sub influența vedeniei pe care a avut-o o femeie la proclamarea ca sfânt a regelui Ștefan I cel Mare în 15 august 1083. Cu inima plină de ranchiună, regele Solomon s-a hotărât să ceară, din nou, ajutor din Imperiul romano-german. Dar nu a mai fost susținut cu aceeași bucurie ca altădată de către Judith, soția sa și sora împăratului Henric al IV-lea.

Văzând că împăratul german nu are de gând să-l ajute să-și recapete tronul uzurpat, Solomon a pornit spre răsărit, călărind cu o mică suită prin văile Carpaților, până a ajuns în sud-estul Transilvaniei, în pădurea românilor și a pecenegilor (*silva blachorum et bissonorum*), unde s-a întâlnit cu Kutesk, regele pecenegilor.

Solomon i-a oferit, regelui peceneg, recunoașterea stăpânirii asupra Transilvaniei, în schimbul ajutorului militar pentru obținerea tronului. Conducătorul nomazilor a acceptat propunerea regelui Solomon, iar alianța a fost curând pecetluită, după obiceiul de atunci, prin căsătoria lui Solomon cu fiica regelui pecenegilor.

În anul 1085, hoardele pecenegilor, conduse de Kutesk, au invadat Ungaria, prădând și jefuind totul în cale, dar războinicii stepelor au fost înfrânți de oastea condusă de regele Ladislau, care spulberă ambițiile hanului de a stăpâni Transilvania.

În urma acestei victorii, nimeni nu a mai contestat legitimitatea regelui Ladislau, nici măcar Solomon. Acesta, cu toate că și-a luat gândul că ar mai putea reveni vreodată pe tronul Ungariei, după greaua înfrângere a aliaților săi, pecenegi, nu a restituit, totuși, coroana Ungariei vărului său, Ladislau.

Regele fugar a răătăcit o vreme pe cărări ascunse, prin păduri și munți, până în apropierea graniței Transilvaniei, unde a găsit o cetate de piatră, ascunsă într-o vale frumoasă, străjuită pe ambele laturi de stânci maiestose și abrupte, care o făceau greu de cucerit. Cetatea era locuită, de secole întregi, de români sau „daci“, după cum erau menționați românii în cronicile acelor timpuri.

În această cetate, regele Solomon și-a găsit alinarea și odihna. Și a rămas o vreme între românii acelei așezări, trăind în post și rugăciune, ca un călugăr. Locul în care a fost adăpostit Solomon se numește, până în zilele noastre, Pietrele lui Solomon. Aici se păstrează, și astăzi, vechile fortificații dacice și medievale.

La începutul anului 1087, hanul Kutesk îl vizită pe rege și-l convinge să se alăture unei mari expediții a triburilor pecenege în sudul Dunării, în Imperiul Bizantin. La venirea primăverii, kaghanul Tselgu a invadat Imperiul Bizantin în fruntea unei mari confederații de triburi nomade, între numeroasele populații fiind menționați și românii, de fapt o „*legiune de daci*” conduși de Solomon, după cum relatează Ana Comnena, fiica împăratului din Constantinopol, în lucrarea sa

„Alexiada”. Conform acestui izvor istoric, regele Solomon a participat la luptele din sudul munților Balcani, inclusiv la asediul cetății Chariopolis.

În urma victoriei forțelor bizantine, Solomon s-a întors în Ungaria, unde a trăit o vreme ca un sihastru. Dar într-o zi, la o mare sărbătoare, a primit o pâine chiar din mâna regelui Ladislau, care l-a recunoscut, dar nu a făcut nici un gest ca să-l demaște.

Temându-se de răzburarea fostului său dușman, Solomon a părăsit Ungaria și s-a stabilit în cetatea Pola din Croația, unde a continuat să ducă o viață de călugăr, stârnind, prin evlavia sa, admirația locuitorilor cetății. Aceștia l-au considerat un om sfânt și l-au cinstit, chiar și după moarte, deși nu a fost canonizat oficial de către Biserica Catolică.

Amintirea faptelor lui Solomon dăinuie în multe dintre legendele locale din Ungaria, Croația și Transilvania. Personalitatea regelui maghiar Solomon a înrăurit tradiția locală românească din Brașov, dând naștere legendelor și miturilor de fondare a comunității brașovene.

Chiar dacă legăturile regelui Solomon cu românii din Șchei și din Țara Bârsei nu pot fi argumentate științific, nu se poate, totuși, nega faptul că, la baza oricărei legende, se află și un grăunte de adevăr.

Un astfel de adevăr este acela că „dacii” care l-au însoțit pe Solomon erau de fapt românii din sudul Transilvaniei, din zona Brașovului, unde existau, anterior venirii sașilor și a secuilor, structuri prestatale, ca de exemplu Țara Bârsei.

Teritoriul stăpânit de Kutesk, socrul lui Solomon, nu ar trebui căutat prin stepile de peste Carpați; el poate fi localizat undeva în sudul Transilvaniei. Nu este deloc întâmplător faptul că Solomon i-a promis regelui peceneg că-i va recunoaște stăpânirea asupra întregii Transilvanii după ce-i va asigura urcarea pe tronul pierdut. Pecengii chiar controlau o parte din teritoriul Transilvaniei; astfel, o „silva blachorum et bissonorum”, adică „o pădure a românilor și pecenegilor” este amintită și în perioada secolelor al XI-lea - al XIII-lea. Prin urmare, această mențiune poate atesta faptul că pecenegii și românii din sudul Transilvaniei conviețuiau și se bucurau de proprietatea asupra pământului, chiar și la două, trei secole după cucerirea maghiară a Transilvaniei.

Cu siguranță că, în secolul al XI-lea, stăpânirea exercitată de Regatul Ungariei asupra provinciilor de graniță nu era atât de consolidată, încât să nu permită, chiar și unui fugar ilustru ca regele Solomon, să se stabilească nestingherit acolo.

Pe altă parte, nu poate fi deloc întâmplător faptul că o bună parte din tradițiile vechii comunității a șcheienilor se desfășurau în locuri, în care, se presupune că l-au purtat pașii și pe nefericitul rege Solomon - și anume la Pietrele lui Solomon și la Poalele Dosului. Acolo, până în perioada interbelică, în Joia Paștilor, Junii se adunau să petreacă sub stejarii la rădăcina căroră se spunea că și-ar fi ascuns

Solomon coroana.

O altă legendă prin care, în trecut, se încerca explicarea numelui latinesc al Brașovului, Corona, ne relatează faptul că regele maghiar Solomon, urmărit de dușmani, s-a oprit în pădurile care se aflau pe locul unde s-a ridicat mai târziu vestita cetate a Brașovului. Acolo, a ascuns coroana Ungariei într-o scorbură de la rădăcina unui copac, apoi a fugit mai departe, scăpând de urmăritorii săi. De aici ar proveni numele Corona, sub care era amintit Brașovul în documentele medievale. O versiune a acestei legende menționează faptul că regele Solomon a ascuns coroana Ungariei în apropierea Tâmppei, pe la Poalele Dosului, în locul numit La Mânăstire.

Formarea cheilor de piatră din partea de sud a Șcheilor este pusă în legătură cu un episod din viața regelui Solomon printr-o altă legendă locală. Aceasta povestește că regele era urmărit de dușmani și, în goana calului, rugându-se la Dumnezeu să-l scape de vrăjmași, a sărit cu calul peste prăpastia care se căsca între două stânci. O parte din stânci s-a sfărâmat sub copitele calului, iar călăreții care-l urmăreau au căzut în prăpastie cu cai cu tot. De atunci, stâncile care mărginesc defileul se numesc Pietrele lui Solomon, iar memoria regelui este păstrată și de pârâul care curge în valea dintre Pietrele lui Solomon, străbătând apoi Șcheiul până în dreptul Cetății. Numele vechi al apei este Solomon și numai șcheienii o numesc astfel.

Fig. 28. Pârâul Solomon
Foto: Mihai Zup, 2023.

4.9. Jocul Strămoșesc în Șcheii Brașovului

Jocul strămoșesc reprezintă una dintre cele mai frumoase și spectaculoase tradiții din Șchei, el reprezintă o ultimă rămășiță din perioada în care comunitatea românească din Șcheiul Brașovului mai păstra încă multe din trăsăturile caracteristice ale satului transilvănean tradițional.

Jocul strămoșesc reprezenta, mai ales în trecut, o sărbătoare în care era implicat tot poporul din Șchei inclusiv fetele și familiile lor, întocmai ca „Ziua

de Stropit” din Lunea Mare. Fetele și rudele lor sunt cele care trebuie convinse să vină la joc de către tineri sau băieți. Participarea aceasta presupunea mai mult decât efortul fetelor de a învăța să „joace” și să aibă purtări alese. Era necesar un mare efort financiar din partea familiei, care trebuia să-i asigure fetei așa-numitele „haine românești”, adică o sumnă, o cămașă de borangic cu „pumni”, un laibăr, accesorii scumpe din metal prețios (cingătoare din argint aurit, salbă) care transformau hainele de sărbătoare ale femeilor din Șchei, într-una din cele mai fastuoase ținute feminine din spațiul Europei Centrale și de Est.

Pretutindeni în spațiul românesc jocul constituie o adevărată instituție cu rol socio-cultural, specifică satului tradițional. Chiar dacă activitatea centrală este dansul, termenul „dans” este înlocuit cu termenul joc, acest fapt aducând cu sine un întreg convoi semantic, mult mai bogat din punct de vedere al semnificațiilor și valențelor sale decât dansul. Admiterea tinerilor și a fetelor la jocul strămoșesc marca, în spațiul tradițional transilvănean, momentul ieșirii din copilărie și primul pas spre vârsta maturității. Aceasta tranziție era realizată prin intermediul unui anumit tip de protocol social, prin care tinerii trebuiau să dovedească o capacitate deplină de integrare în comunitatea maturilor.

Jocul strămoșesc devenea astfel un mijloc și totodată o vatră în care se forjau prietenii în vederea căsătoriei. Acest aspect al jocului fiind aproape inexistent azi, din cauză că accentul este pus pe ideea de integrare în colectivitate și de păstrare a tradițiilor. Din această perspectivă devine evident faptul că participarea la un astfel de eveniment public presupune cunoașterea de către tineri a momentelor evenimentelor, a întregului repertoriu de jocuri și mai ales cunoașterea și păstrarea etichetei.

Constituie un miracol faptul că s-a păstrat instituția jocului strămoșesc într-o comunitate cu caracter cvasiurban, considerată vreme de secole, chiar de către sași, a fi un suburbiu al Brașovului (*Obere Vorstadt*). Șcheii reprezintă o comunitate în care de cel puțin trei sute de ani ocupațiile sunt specifice spațiului urban (meșteșuguri, comerț, servicii) prin urmare rezistența unor astfel de instituții pare de necrezut, ea poate fi pusă doar pe seama conservatorismului specific populațiilor montane și pe dragostea șcheienilor față de tradițiile înaintașilor.

În prezent, deși în alte părți jocul a devenit o tradiție practică de ansambluri profesionale în scopuri turistice, în Șchei jocul strămoșesc și-a păstrat vitalitatea și unele funcții specifice, aceasta se datorează faptului că jocul este încă organizat de către membrii comunității, grupați pe zone în funcție de domiciliu și de către tineri sau juni.

Funcția de protocol social sau de mijloc prin care tinerii își fac intrarea în viața socială a comunității este principala motivație a organizării, dublată de interesul junilor pentru păstrarea fabuloaselor tradiții locale.

Jocurile pe care tinerii și fetele care vor să participe la joc trebuie să le cunoască sunt: hora junilor, brâul, breaza, ardealeana, sârba și brașoveanca. Se pare că în trecut s-a încercat introducerea unor dansuri apreciate și bine-cunoscute în întreg spațiul ardelenesc cum ar fi bătuta și călușul, însă fie că n-au fost pe placul șcheienilor, fie că n-au fost jucate decât în anumite ocazii și în cele din urmă au dispărut. De altfel nici măcar dansul „Romana” elaborat de Mureșianu pentru elita comercială și culturală brașoveană, un dans de societate, care conținea pași din dansurile tradiționale bine-cunoscute de către șcheieni nu a reușit să se impună ca un dans în comunitatea conservatoare a Șcheilor.

În mediul tradițional transilvănean jocul este sinonim cu „hora duminicală”, care se organiza în după amiaza zilei de duminică. Această manifestare cu un caracter profund tradițional a fost dublată de balul de sâmbătă seara la începutul secolului al XX-lea și de discotecă în ultimul sfert al secolului al XX-lea.

Jocul strămoșesc din Șchei nu mai este prin urmare sinonim cu „jocul satului” sau cu hora satului (hora duminicală) pentru că se desfășoară numai la anumite sărbători, de fapt o dată pe an pentru tinerii din fiecare zonă a cartierului.

Primul joc era organizat în vechime în Pajiștea Mare pentru tinerii și fetele din „zona pe Tocile-Variște”, acest joc avea loc în a doua zi de Rusalii. Dar azi în Pajiștea Mare sau Variște jocul strămoșesc este organizat de către Societatea Junilor Bătrâni și la el participă mai ales tinerii din zona Pe Tocile-Variște.

Jocul strămoșesc din Variște are loc azi în prima zi de Rusalii spre deosebire de timpurile trecute. Poate una dintre cauze este aceea că acum preoții de la Sfânta Treime nu mai fac procesiuni împreună cu credincioșii în prima zi de Rusalii la Crucea din Variște.

Celelalte jocuri aveau loc la alte mari sărbători religioase: în 29 iunie de „Sânchetru” se organiza jocul pentru tinerii și fetele de pe Coastă la Crucea Moșicoiului, jocul este organizat de către Junii Curcani. În 20 iulie de „Sântilie” se organiza „Jocul de la Șargu” sau „Jocul tinerilor din Cacova”, acesta era organizat de populația din zona Cacovei.

În 15 august de „Sfânta Maria Mare” Junii Dorobanți organizau „Jocul de la Crucea Dreptății” de la Fântânița Popii, acest joc se organiza odată la doi ani pentru că alterna cu Maiialul Dorobanților, într-un an organizându-se jocul și în următorul, maiialul.

Fig. 29. Jocul strămoșesc al tinerilor de la Cacova.
Foto: Dan Străuți, 2017.

Junii Brașovecheni organizau și ei jocuri în trecut în „ziua de Călări”, când profitând de marea sărbătoare a Șcheienilor, „Țuțele” cum erau numite fetele din Brașovechi ieșeau la joc pe platoul din fața Școalelor Centrale Greco-Ortodoxe (Colegiul Național Șaguna).

În mod evident fetele erau însoțite de feciorii din Brașovechi, care neavând drept de a participa la defilarea călare, puteau participa la joc. Însă după 1922 când Brașovechenii au început să participe la „Ieșirea călare între Chetrii”, nu s-a mai putut ține jocul din cauză că feciorii au început să meargă alături de ceilalți Juni Între *Chetrii*.

Organizatorii jocului stabileau data și programul evenimentului, stabileau cine putea participa și supravegheau buna desfășurare a acestuia. Tot organizatorii erau cei care angajau și plăteau muzica. Formația sau taraful erau plătite de către un comitet care fie strângea banii înainte, fie percepându-se o taxă de intrare prin intermediul cocardelor, sau prin chetă făcută în timpul jocului, când șerjile ofereau buzduganul bărbaților din audiență dornici să încerce să-l arunce.

Cu câteva zile înainte de data jocului, fetele și tinerii fac repetiții la casa vătafului și stabilesc ordinea perechilor, fetele confecționează ghirlande din hârtie colorată pentru pavoizarea locului unde va avea loc jocul.

Pavoizarea locului unde va avea loc jocul este sarcina tinerilor sau junilor care cu o zi înainte aduc din pădure un brad de cinci-șase metri înălțime pe care-l înfig într-o groapă săpată în pământ. Apoi îl decorează cu ghirlande de hârtie colorată realizate de către fetele care participă la joc, iar în vârful bradului se leagă un steag tricolor și un buchet de flori. Organizatorii se ocupă și de montarea scenei pentru muzicanți și eventuala decorare a acesteia cu steaguri sau panglici tricolore.

Duminica pe la orele nouă toate perechile se adună la casa vătafului unde sosesc și lăutari. Tinerii și fetele sunt înveșmântați în haine de duminică, adică pantaloni negri și cămăși albe, respectiv fuste negre și cămăși albe. La vătaf se formează o coloană din feciori și fete care ținându-se de braț pornesc spre Piața Prundului, în frunte sunt perechile formate din vătaf și armași și stegarul.

Acompaniați de lăutari, tinerii ajung în Prund, unde se joacă hora și se aruncă buzduganul. Acest moment din cadrul jocului este menit a promova evenimentul în cadrul comunității, știut fiind faptul că duminica dimineața o bună parte dintre șcheieni merg la Biserica Sf. Nicolae din Piața Prundului, iar fetele aduc cu ele cocarde pe care le prind la reverul trecătorilor care astfel sunt invitați să participe la serbare. În acest timp tinerii, feciorii, încep a juca și alte dansuri pe care le cunosc ca brăul sau sârba.

După ce socotesc că au stat suficient în Piața Prundului tinerii pleacă, ei păstrează ordinea venirii și merg încolonați cu șerjile și muzicanții în față întocmai ca la sosirea în fața bisericii Sf. Nicolae.

Odată ajunși pe platoul din fața crucii în care are loc jocul, perechile se prindeau în hora junilor, după care ieșeau din platou în ordinea venirii în sunetele marșului. Perechile merg la casele lor sau la unele case stabilite de organizatori ca loc în care tinerele se pot schimba în “hainele românești”.

Vreme de un ceas durează așteptarea perechilor care se întorc pe rând înveșmântate în frumoasele haine românești, în acordurile marșului și în sunete de aplauze, fiecare pereche înconjoară bradul de trei ori pentru a-și etala ținuta după care fiecare pereche își ia locul lângă celelalte perechi.

Odată terminată defilarea perechilor, vătaful pornește hora junilor la care participă și fetele, însă ele nu aruncă buzduganul, doar se uită la feciorul cu care au venit la joc, iar după ce acesta isprăvește încercarea aruncării buzduganului, se desprind din horă și se îndreaptă spre coada acesteia la braț cu tânărul cu care formează o pereche. Apoi jocul continuă cu alte dansuri ca breaza, ardeleana, brașoveanca, sârbe, iar băieții joacă brâul așa cum se joacă în Șchei, adică într-un mod diferit față de brâul de Făgăraș care este și el cunoscut în zona Brașovului.

Petrecerea continuă până seara pe la orele 3-4 ale după amiezii, când în acordurile marșului fiecare pereche părăsește platoul în care are loc jocul în același mod în care a venit încercuind bradul de trei ori în aplauzele mulțimii și acordurile marșului.

Perechile se întorc spre seară pe la orele 4-5, schimbate în haine elegante de banchet sau de bal, băieții cu pantaloni de stofă negri și cămăși albe, iar fetele cu rochii de bal moderne pe care au prinsă în spate funda de mătase pe care o purtaseră și la hainele românești dar pe partea din față. Fiecare pereche înconjoară bradul de trei ori în timp ce rudele și prietenii îi aplaudă. Această parte a jocului constituie de fapt balul care urmează de obicei după, la aceasta este invitată toată mulțimea prezentă și adesea se încinge o petrecere care continuă până la lăsarea întunericului seara târziu sau până la ora la care sunt tocmiți muzicanții.

Jocurile Junilor din Șchei se aseamnă unele cu altele, dar nu întrutotul, diferențele fiind generate de existența unor tradiții diverse în ceea ce privește fiecare structură organizațională. Astfel se disting câteva momente însemnate ale evenimentului care sunt prezente la toate jocurile ca: adunarea la vătaf, promovarea jocului în fața bisericii Sf. Nicolae din Prund prin hora junilor, urcarea la cruce, hora junilor și aruncarea buzduganului, coborârea după pereche și schimbarea în haine românești, jucarea horei și celorlalte dansuri cerute în mod tradițional (breaza, ardeleana, sârba, brașoveanca), schimbarea în haine de bal și continuarea petrecerii până târziu.

Banii adunați în bițcăn sunt folosiți pentru plata muzicanților și pentru organizarea unui banchet pentru perechile participante.

4.10. Izvorul Fântânița Popii

Legenda este legată de povestea păstrată în memoria populației din Șcheii Brașovului ce menționează un preot care a murit în vremea ciumei. Acesta a fost executat pentru că nu ar fi respectat carantina impusă de autorități, el mergând în Sâmbăta Mare, din casă în casă, să împărtășească toți credincioșii, dându-le Sfânta Împărtășanie direct din mână.

După execuție a fost îngropat într-o poiană deasupra Șcheiului fiind așezat într-un mal de pământ de unde nu credea nimeni că se va mai afla ceva. Povestea spune că toți cei împărtășiți de preot în acea Sâmbăta Mare au scăpat nevătămați de ciumă, iar în anul următor, la sărbătoarea Învierii de sub locul unde a fost îngropat preotul a izvorât apă, locul purtând acum numele „Fântânița Popii”.

4.11. Legendele Dealului Tâmpa

Etimologia denumirii „Tâmpa” are surse diferite. Aparent este un nume ciudat, Sextil Pușcariu punându-și întrebarea: *„Cum se face însă că românii, care au de obicei pentru munții lor denumiri atât de plastice, ca Omul, Babele, Strunga și alte nume ce se întâlnesc în Bucegii apropiați, să fi dat în cazul acesta numele atât de nepotrivit ce amintește de cuvintele «tîmp» și «tîmpit»?”*

O legendă menționată în Gazeta de Transilvania în 1902 ar fi că uriașul care trăia când Țara Bârsei era acoperită de ape, a pășit din Vârful Piatra Mare pe această ridicătură de pământ, s-ar fi înțepat în vârful ascuțit și, datorită durerii s-a „tâmpit” numele dealului devenind Tâmpa.

O explicație preluată de Pușcariu este preluată de la N. Drăganu care, prin observații asupra locurilor unde se mai întâlnește această toponimie, concluzionează că sensul original al cuvântului tâmpa, datând din epoca preromană, este cel de „stâncă abruptă” (<https://istoriacumari.wordpress.com/tag/sextil-puscariu/>).

Este posibil, datorită identificării în urma săpăturilor arheologice a numeroase altare de sacrificiu ale unui (unor) culte precreștine, ca denumirea dealului să vină de la „tâmplă” provenită din latinescul „*templa*” (=templum).

Legendele dealului menționează și un mit legat de un balaur care omora copiii conducătorilor orașului fiind ucis de un măcelar care ar fi pus într-o piele de vițel piatră de var, iar după ce balaurul a băut apă, ar fi murit (Onciu, 2013).

4.12. Belvedere Vârful Tâmpa

Sub vârful Tâmpa există o grotă unde în 1890 a fost amenajată berăria Bethlen, numele fiind dat în cinstea ministrului agriculturii de la Budapesta care vizitase Brașovul în 1891. Aprovizionarea se făcea cu animale (măgari). În fața grotii se află un abrupt care oferă o priveliște deosebită asupra orașului vechi și

a Țării Bârsei (fig. 30). Deasupra abruptului a fost realizată în 1905 o terasă care deservea berăria. În anul 1977 berăria a ars la ora actuală rămânând doar terasa și în grotă urme ale „căzilor” de piatră care erau utilizate pentru răcirea berii.

Fig. 30. Panoramă a Brașovului și Țării Bârsei de sub vf. Tâmpa. Foto: Marius Miriță, 2014.

4.13. Casa de Tir (Schützenhaus)

Pe locul fostului Liceu Silvic ”dr. Nicolae Rucăreanu”, în anul 1865 a fost construită, de același proprietar al localului din grotă Bethlen, Casa de Tir (Schützenhaus) aceasta fiind descrisă ca un loc cu trofee de vânătoare și manechine reprezentând cavaleri, având, pe lângă funcțiunea sugerată de nume, un restaurant și o pistă de popice.

Până în 1916, când această clădire a fost distrusă de un incendiu, Casa de Tir a reprezentat un punct de atracție pentru bărbații din Brașov.

4.14. Apeductul Brașovului

Construit în perioada 1891-1892, după planurile Inginerului-Șef al orașului, Christian Kertsch (cel care mai târziu va construi Vila Kertsch, pe locul actualelor clădiri Modarom și Hotel Capitol), apeductul Brașovului urma să suplimenteze nevoia de apă potabilă a orașului, sursele existente fiind insuficiente pentru nevoile populației în creștere. Proiectul lui Christian Kertsch propunea aducerea apei din Valea Răcădăului, acest lucru făcându-se prin țevi de oțel și țigla, rețeaua ocolind Tâmpa. Urmare a stării precare a rețelei, dar și a costurilor extrem de ridicate de înlocuire a acestora, s-a trecut la alimentarea apeductului cu apă de la rețeaua din oraș.

Până la proiectul apeductului, între secolele XVI – XIX, apa potabilă era adusă în oraș de la izvoarele deschise din Șchei printr-o rețea de trunchiuri de brad găurite la mijloc și arse cu fierul încins (sulinare). Astfel, apa de la aceste izvoare era adunată într-un bazin aflat în Prund, după care, într-un rezervor din

zona Porții Șchei, iar de acolo, era distribuită pe străzi. În anul 1803, la solicitarea magistratului orașului, sunt verificate sulinarele, constatându-se că starea lor este una necorespunzătoare (lemnul fiind putrezit și plin de insecte), fiind luată decizia zidirii izvoarelor și schimbarea conductelor existente cu unele din lut ars.

4.15. Peștera de lapte

Situată în masivul Postăvarul, în apropiere de Poiana Brașov (aproximativ 3 km), Peștera de lapte este o cavernă având lungimea de 175,5 m și o denivelare de 9,6 m, cartată pentru prima oară în 1975. Iarna, în imediata vecinătate a intrării se formează un câmp de gheață cu stalagmite care ajung până la 1 m înălțime. Etimologia numelui se datorează mării cantități de montmilch care îmbracă aproape în întregime tavanul, podeaua și pereții. (Giurgiu și Giurgiu, 1976).

Fig. 31. Peștera de Lapte.
Foto: Marius Miriță, 2014.

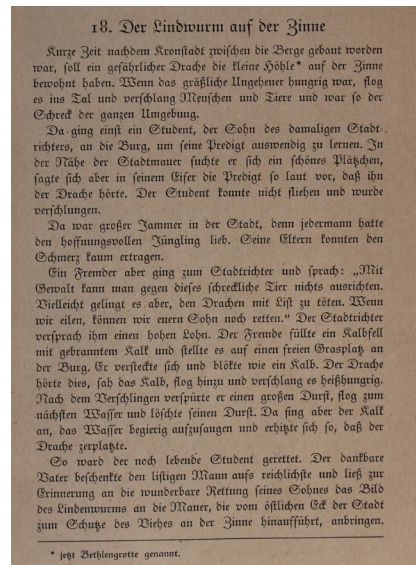
4.16. Balaurul de pe Tâmpa

Legende și poveștile reprezintă o parte importantă a patrimoniului imaterial, oriunde acestea iau naștere.

Nici Brașovul și împrejurimile sale nu sunt o excepție, astfel că pădurile orașului și în special Muntele Tâmpa, sunt „protagonistele” unor povești și legende ce implică balauri, tuneluri secrete și multe altele.

O parte a acestor legende și povești au fost adunate făcând obiectul unor lucrări, devenind astfel, parte din patrimoniul orașului nostru.

Urmare a traducerii lucrării „Burzenlander Sagen und Ortsgeschichten” („Legende din Țara Bârsei și istorii locale”), avându-l ca autor pe Friedrich Reimesch - o culegere de povești și legende reprezentând elemente ale patrimoniului imaterial din Brașov și Țara Bârsei, putem aminti povestea balaurului de pe

Fig. 32. „Der Lindwurm auf der Zinne” una din legende traduse din lucrarea lui Friedrich Reimesch.
© Biserica Evanghelică C.A. din România – Parohia Brașov.

Tâmpa care își are începutul la puțin timp de la construirea Brașovului între munți.

Conform acesteia, aici trăia un balaur într-o mică peșteră de pe Tâmpa. Când înfricoșătorul balaur cobora spre depresiunea unde se afla orașul, acesta mânca animalele localnicilor, umplând astfel zona de teroare.

Până într-o zi, când fiul conducătorului orașului de atunci a plecat spre munte pentru a-și învăța predica. În apropiere de zidul orașului acesta își zicea predica atât de tare încât balaurul l-a auzit. Studentul nu a putut să scape fiind înghițit de către acesta.

Orașul era plin de sentimente de jale deoarece, toții îi duceau lipsa iubitului copil. Părinții acestuia nu mai puteau de dragul lui.

Un străin s-a dus la conducătorul orașului și i-a zis că, prin luptă nu va putea învinge acest balaur, dar e posibil să îl doboare în alt mod folosindu-se de un șiretlic. Acesta a continuat să spună că, dacă se vor grăbi, sunt șanse să îl salveze pe fiul acestuia.

Conducătorul orașului i-a promis astfel o recompensă mare străinului.

Acesta a umplut blana unui vițel cu var stins și l-a așezat în iarbă pentru a ademeni balaurul. Străinul s-a ascuns și a început să imite zgomotele unui vițel. Monstrul ademenit de zgomot a înhățat vițelul și l-a mâncat. Pentru a-și potoli setea, el a zburat până la cel mai apropiat loc unde a găsit apă și a început să bea, burta lui umfându-se atât de tare, până când a explodat.

Astfel studentul a fost salvat, iar tatăl băiatului, drept recompensă, a atârnat pe zidul din partea de est a orașului o reprezentare a balaurului, având ca scop protejarea bovinelor de pericol.

Încă din cele mai vechi timpuri se face referire la muntele Tâmpa, ca fiind, el însuși un dragon, acesta având, chiar și în zilele noastre, forma unui balaur care doarme.

O altă legendă, ce ne amintește de balaur, este aceea care ne vorbește despre o călugăriță care locuia într-o peșteră de pe munte. Atunci când a găsit peștera și a intrat, ar fi găsit acolo un pui de balaur. Ea s-a stabilit acolo având grijă de micul balaur, îngrijindu-l până ce acesta a crescut mare. Cu toate acestea, în loc de recunștință, balaurul a mâncat-o pe binefăcătoarea sa, iar de atunci peștera este cunoscută sub numele de Peștera Călugăriței. Trebuie să precizăm că, în zonă, nu este cunoscută nicio peșteră cu acest nume, de fapt, făcându-se referire la Peștera Fecioarei, mai târziu fiind cunoscută sub numele de peștera Bethlen, aceasta fiind situată în zona unde, astăzi, sunt literele ce formează numele orașului.

4.17. Flautistul din Hameln

O altă legendă, cuprinsă în lucrarea „Burzenlander Sagen und Ortsgeschichten” („Legende din Țara Bârsei și istorii locale”), face referire la originea sașilor din Transilvania și din Țara Bârsei, ar fi „Flautistul din Hameln”.

Conform acesteia, în anul 1284 s-a lăsat văzut în Hameln un om straniu. Era îmbrăcat cu o haină lungă din pânză colorată, motiv pentru care ar fi trebuit să îl

cheme Buntig (Colorat). Se dădea drept un flautist, promițând astfel, în schimbul unei sume de bani, să elibereze orașul de șobolani și șoareci. Cetățenii au fost de acord și i-au promis astfel o recompensă. Acesta a scos un flaut și a început să cânte. În scurt timp s-au strâns în jurul lui toți șoarecii și toți șobolanii din toate casele. De îndată ce a remarcat că nu a mai rămas nici măcar unul în oraș, flautistul i-a îndrumat pe toți afară din oraș către râul Weser. La mal și-a lăsat hainele și a intrat în apă urmat de toate animalele, care mai apoi s-au înecat.

După ce cetățenii s-au văzut scăpați de această povară, au uitat de recompensa promisă și au găsit mijloace să nu îl mai răsplătească pe flautist, astfel încât acesta a părăsit orașul supărat.

În data de 26 iunie la ora 7 dimineața a apărut din nou, de data aceasta luând silueta unui vânător cu o înfățișare îngrozitoare, care purta o pălărie roșie și stranie. A început să cânte la flaut, dar de data aceasta nu au mai venit șobolani sau șoareci, ci copii, băieți și fete începând cu vârsta de patru ani. Printre aceștia se afla și fiica primarului. Toată adunarea l-a urmat și el i-a ademenit pe un munte, după care s-a făcut nevăzut.

Această întâmplare a fost văzută de către o dădacă care s-a întors cu un copil de mână, povestind întâmplarea în oraș. Părinții mergeau pe la fiecare poartă, căutându-și copiii; mamele plângeau de dorul acestora. Au fost trimise solii prin toate împrejurimile în căutarea copiilor, dar totul în zadar. În total au dispărut 130 de copii. Doi dintre ei s-ar fi întors, dar unul era orb, iar celălalt era mut, astfel încât cel orb nu a putut arăta locul, ci doar să povestească cum l-au urmat pe fluieraș. Cel surd ar fi putut identifica locul, dar acesta nu a auzit nimic. Un copilaș a plecat doar în cămașă și s-a întors după fusta sa, scăpând astfel de nenorocire; atunci când a revenit, dispăruseră ceilalți în grotă unui deal.

Strada pe care au fost ademeniți copiii poartă numele, în ziua de astăzi, de „Bungelose”, deoarece nu sunt permise dansul și muzica. Atunci când o mireasă este adusă la biserică, cei care se ocupă de muzică trebuie să rămână tăcuți când se deplasează pe această stradă.

Muntele în care au dispărut copiii poartă denumirea de „Poppenberg”, unde în dreapta și în stânga sunt așezate două pietre în formă de cruce.

Unii sunt de părere că toți copiii ar fi fost duși printr-o peșteră, ieșind la suprafață doar în Transilvania. Peștera de la Merești („Almascher Hohle”) reprezintă locul în care fluierșul împreună cu cei 130 de copii ar fi ieșit la suprafață, sașii fiind cei care se trag din copiii din Hameln.

4.18. Lacul subteran

Nu trebuie să uităm nici de legendele ce vorbesc despre lacul subteran sau de cele care fac referire la tunelurile săpate în munte și nici despre altarele

(dacice) ridicate pe acest munte sau despre ritualurile păgâne ce aveau loc aici, în urma săpăturilor arheologice desfășurate fiind descoperite atât locuri dedicate venerării zeilor, dar și o fântână cu oase, datată din aceeași perioadă.

Dacă legendele referitoare la existența unui lac subteran, nu pot fi susținute de dovezi, cele privitoare la tunele sunt parțial adevărate. Astfel, este cunoscută existența a trei sau patru tunele săpate în Tâmpa, în zilele noastre, doar unul fiind circulabil în totalitate, acesta asigurând legătura dintre Casa Sfatului de unul dintre turnurile vechii cetăți, cel mai probabil Turnul Cuțitarilor sau Bastionul Postăvarilor. Aceste tunele au fost folosite de populația orașului ca adăposturi împotriva bombardamentelor ce au avut loc în perioada celui de al II-lea război mondial, între 1943 și 1944. Mai mult, în urma unuia dintre bombardamente, intrarea în tunel ar fi fost blocată, cei din interior fiind îngropați de vii.

O altă legendă, situată în perioada primului război mondial, ne vorbește despre un tunel ce făcea legătura între Casa Sfatului și Șaua Tâmppei, în acesta fiind ținuți prizonieri germani.

4.19. Cimitirele eroilor

În cadrul patrimoniului imaterial – istoric al Brașovului, avem datoria să facem referire la Cimitirele Eroilor, așa cum sunt acestea amintite, ca cimitire militare în care sunt înhumate oseminte ale ostașilor căzuți în bătăliile ce au avut loc în zona orașului nostru, rămășițele aparținând soldaților decedați în cele două războaie mondiale (români, germani, maghiari, sovietici).

Facem referire la Cimitirul din Șprengghi, aici fiind înhumate rămășițele pământești ale soldaților români căzuți în bătălia pentru apărarea Brașovului. În zilele de 7 și 8 octombrie a anului 1916, în timpul retragerii armatei române din Transilvania, în zona Țării Bârsei s-au dat lupte grele pentru apărarea Brașovului, în special

Fig. 33. Cimitirul Militar din Șprengghi.

Foto: Marius Miriță, 2023.

în zona Bartolomeu pe aliniamentul căii ferate Brașov – Făgăraș, această manevră fiind soldată cu decesul a sute de militari români, soldați aparținând companiei de infanterie a cărui ordin a fost acela de a apăra, cu orice preț, această intrare în oraș.

La finalul războiului, în zona unde a avut loc bătălia, s-a luat decizia amenajării unui complex monumental închinat eroilor căzuți aici, acesta fiind compus dintr-un cimitir și un monument reprezentând un vultur.

Interesant este faptul că vulturul a fost găsit în atelierele armatei germane, acesta fiind pregătit pentru a fi amplasat în cimitirului din Livada Plăieșilor, localizat pe alea de sub Tâmpa, pe actuala stradă Constantin Lacea, aici odihnindu-se atât soldații germani căzuți în luptele pentru Brașov din primul și al II-lea Război Mondial, dar și soldați maghiari și români.

După decizia modificării traseului căii ferate, în preajma anilor 1970, osemintele soldaților au fost mutate în Cimitirul Militar din Șprenghei, în zona pădurii de pin (limitrof cu parcela 70 C și H din UP IV Brașov), unde erau și mormintele soldaților sovietici căzuți în al II-lea Război Mondial.

Fig. 34. Cimitirul din strada Constantin Lacea.

Foto: Marius Miriță, 2023.

4.20. Turnul Alb

În arealul pădurii urbane din zona Dealului Romurilor (Raupenberg), având vedere spre Blumăna, găsim cel mai ridicat punct din vechile fortificații ale Brașovului. Este vorba despre Turnul Alb (denumirea provinind de la varul cu care sunt acoperite zidurile), o construcție deosebită din punct de vedere arhitectural, ridicată sub forma unei potcoave, cu un diametru de 19 m, cu o diferență de nivel față de zidurile orașului de 30 m, având, nu mai puțin de 5 etaje și o înălțime de 20 m spre oraș și 18 m înspre deal, accesul în interior făcându-se cu ajutorul unor scări mobile. Construit în secolul al XV-lea, între anii 1460 și 1494, din piatră și cărămidă, turnul prezenta ziduri masive de-a lungul cărora au fost realizate metereze și guri pentru smoolă, în vederea apărării, dar și balcoane susținute de console cioplite în piatră.

Fig. 35. Turnul Alb.

Foto: Marius Miriță, 2023.

Turnul Alb este unul din punctele de apărare și observație ale Brașovului medieval, fiind destinat breslelor cositorarilor și arămarilor, până în anul 1678 aceștia având și rol de apărători ai orașului, la data amintită, breasla cositarilor răscumpărând obligația de apărare a turnului, datorită numărului scăzut de meșteri.

Aflat la o distanță de 59 m depărtare de zidul principal al vechii cetăți a Brașovului, comunicarea între turn și Bastionul Graft (punctul cel mai apropiat ce făcea parte din zidul principal de apărare) se făcea prin intermediul unui pod mobil.

Chiar dacă Turnul Alb se afla la o distanță apreciabilă față de oraș, în anul 1689, cu ocazia marelui incendiu ce a cuprins Brașovul, acesta este aproape distrus de flăcările aduse de vântul puternic, fiind renovat abia în anul 1723.

4.21. Turnul Negru

Situat pe dealul Warthe, cu o înălțime de 11 metri, Turnul Negru face parte din fosta rețea de observație a vechii cetăți a Brașovului, fiind unul din cele patru turnuri ce îndeplineau această funcție.

Amplasat în afara zidurilor cetății, ca fortificație independentă, turnul avea rolul de a împiedica apropierea dușmanilor de zidurile orașului, prezentând o structură solidă, cu ziduri în formă pătratică având 2 m grosime și fiind dotat cu șase goluri de tragere, pe fiecare față, dispuse pe trei rânduri de atac, în interior având trei galerii etajate. De asemenea, în caz de primejdie, un lanț gros de fier, amplasat între stâncă și bastion, avea rolul de a opri comunicația cu Dupăzidurile de Jos.

Deși prima mențiune documentară a Turnului Negru datează din anul 1541, acesta a fost construit în secolul XV, concomitent cu Turnul Alb. Pe durata existenței sale, turnul a suferit o serie de distrugerii cauzate de trăsnete și incendii. Astfel, în anul 1599, turnul este lovit de trăsnet, în incendiul provocat de acesta fiind distrus acoperișul inițial. Mai târziu, în timpul marelui incendiu din 1689, turnul a fost puternic afectat, flăcările producând înegrirea zidurilor, de unde și numele sub care este cunoscut

Fig. 36. Turnul Negru
Foto: Marius Miriță, 2023.

până în prezent. Ulterior celor două incendii, în anul 1696, Turnul Negru este lovit, din nou, de trăsnet suferind pagube semnificative, refacerea lui durând până în anul 1735.

Legătura Turnului Negru cu cetatea Brașovului, se realiza printr-un pod mobil ce se lăsa până la Bastionul Fierarilor, dar și printr-un tunel subteran. O asemănare cu Turnul Alb o reprezintă modul prin care se putea pătrunde în interior, pe o poartă amplasată la o înălțime de 2 metri deservită de o scară mobilă.

Dacă de la construcția sa, turnul a îndeplinit rolul de protecție a Brașovului și de alertare a locuitorilor săi în caz de primejdie, anul 1756, în timpul epidemiei de ciumă, a fost ultima dată când acesta a fost utilizat, aici fiind stabilit punctul de adăpost și pază pentru cei responsabili cu controlul sanitar din jurul orașului.

4.22. Bastionul Graft (Bastionul Poartă)

Istoria Bastionului Graft are la bază legenda care susține că, în anul 1395, regele Sigismund de Luxemburg, după o campanie militară dusă împotriva turcilor, decide demararea lucrărilor de fortificare a Brașovului, astfel, fiind realizată prima centură de zid a orașului.

Între anii 1515 – 1521, breasla șelarilor a realizat, pe cheltuială proprie, o construcție a cărui scop a fost acela de a face legătura între cetatea Brașovului și Turnul Alb, ulterior membrii acesteia asigurând atât apărarea, cât și întreținerea acestui edificiu.

Noua construcție, dispunea de o poartă mobilă care deservea scopului său.

Fortificația avea o formă dreptunghiulară, zidurile de la bază atingând o grosime de aproximativ 4 metri. Bastionul era structurat pe două etaje, acestea fiind prevăzute cu guri de tragere cu închizători din lemn și cu guri de turnare pentru păcură, ele putând fi observate și astăzi.

În perioada construcției sale, s-a realizat o deviere a izvoarelor, care curgeau din Șchei traversând străzile cetății, printr-un canal artificial realizat la poalele dealului Romurilor, denumit "Graft", devenind un adevărat obstacol natural în cadrul sistemului de apărare al orașului.

Mai mult, are loc construcția unui nou zid exterior, realizând o dublare a zidului de nord-vest al cetății, iar traseul canalului abia realizat trecea chiar la

Fig. 37. Bastionul Graft.
Foto: Marius Miriță, 2023.

---

poalele acestuia, astfel că noul bastion avea să fie proiectat și realizat ca o punte peste canal, de aici și numele: Bastionul Graft sau Bastionul Poartă.

În anul 1809, în urma unei ploi torențiale, zidurile cetății din zona Graft sunt grav afectate, acestea necesitând o lucrare amplă de consolidare. Astfel, în anul 1822, sunt realizate trei arcade de sprijin, peste pârâu.

În secolul XX, în urma unor lucrări de amenajare a zonei, are loc o străpungere a zidului, pentru realizarea unei treceri, dar și construcția unei case de locuit pentru fabricantul Friederich Czell, fapt care conduce la dispariția a două dintre arcade, până în prezent rezistând doar una.

5. În loc de concluzii

Termenul de „pădure urbană” suscită discuții între specialiști, însă ecosistemele forestiere situate în imediata vecinătate a zonelor urbane trebuie să aducă cât mai multe beneficii, iar monitorizarea lor trebuie să devină o prioritate (Enescu et al., 2019).

Ca delimitare geografică „pădurea urbană” trebuie să îndeplinească o serie de criterii, amintind aici suprafața de minim 2 ha, distanța de 10-15 minute de mers pe jos (aproximativ 1 km) de o zonă rezidențială, de o linie de transport în comun (urban sau metropolitan), parcuri publice sau private amplasate de-a lungul drumurilor publice, dar și existența unei infrastructuri de recreere (poteci, trasee mercate, drumuri forestiere, locuri de popas etc).

Analizele sociologice concluzionează că marea majoritate a populației Brașovului și Zonei Metropolitane interacționează cu „pădurile urbane” cel puțin o dată sau de două ori pe lună, scopul principal fiind activitățile recreative și sportive. Aici identificăm rolul extrem de important al traseelor și potecilor, acestea oferind atât recreere prin mersul la pas, cât și posibilitatea utilizării lor în scopuri sportive (alergare, biciclete, schi de tură etc), fără a elimina gradul de sălbăticie, componenta de mediu, ”naturală” sau pe cea culturală și istorică reprezentată de obiectivele, materiale sau imateriale, utilizate de comunitate în scop recreativ (Oprica et al., 2022).

Simpla conservare și prezervare a naturii poate asigura durabilitatea unei zone protejate, însă dezvoltarea ei se realizează printr-o schimbare de perspectivă asupra potențialului protectiv, economic și cultural al acesteia. În vederea valorificării acestui potențial, de furnizare a serviciilor educative, didactice, sportive, recreaționale, medicale (silvoterapia), sunt necesare o serie de amenajări specifice (Davidescu et al. 2020).

Trebuie să avem în vedere tendința, tot mai puternică, de orientare a activităților turistice în direcția naturii și a valorilor culturale și tradiționale autentice, crescând interesul manifestat în ceea ce privește educația și conștientizarea utilizatorilor acestor activități, integrând protejarea, conservarea mediului și a biodiversității, cu promovarea culturii și tradițiilor locale.

Astfel, putem vorbi despre necesitatea creșterii rolului comunității locale în facilitarea procesului educațional și de conștientizare, a tuturor categoriilor de turiști, în valorificarea serviciilor recreative oferite de ”pădurile urbane și periurbane”, dovedind angajament, responsabilitate și implicare în vederea dezvoltării unui turism bazat pe natură, cultură, istorie și tradiții.

De asemenea, menționăm rolul foarte important al autorităților locale și a colaborării acestora cu toți factorii implicați în implementarea unei strategii

---

de gestionare durabilă a patrimoniului natural și de mediu, în scopul păstrării moștenirii culturale și dezvoltării funcțiilor recreative, de sănătate și istorice a pădurilor aparținând comunității brașovene.

În contextul celor amintite anterior, putem afirma că la nivelul pădurilor urbane și periurbane aparținând comunității brașovene, este necesară implementarea unui management activ, ce are în prim plan continuarea atât a evaluării funcțiilor recreative, culturale și istorice ale acestora, cât și implementarea unui sistem de monitorizare integrată a stării ecosistemelor forestiere care să conducă la evaluarea biodiversității și a factorilor climatici existenți, la cuantificarea valorii pădurilor cu impact social însemnat și la elaborarea continuă de scenarii de dezvoltare și a unor soluții de îmbunătățire și de evaluare a gradului de utilizare a infrastructurii recreative, pentru valorificarea durabilă a potențialului recreativ, cultural și istoric al acestor areale.

Bibliografie

1. Alexiu, V., 2003. Characterisation of the flora and vegetation of the upper stream of Dâmbovița. Research in Piatra Craiului National Park., Editura Phoenix, Brașov. I: 100-118.
2. Atmîș E, 2016. Development of urban forest governance in Turkey. Urban Forestry and Urban Greening, 19: 158-166.
3. Bakó G. 1979. A cenki vár (Cetatea de pe Tampa), în ziarul „Brassói Lapok”, seria III, anul 11, nr. 44, p. 5.
4. Barițiu Gh. în „Părți alese din Istoria Transilvaniei”, vol II, p. 644
5. Bălțeanu Dan. 1980. Masivul Postăvaru. Editura Didactică și Pedagogică București
6. Beldie, A., 1972. Plantele din Munții Bucegi. Determinator. Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 409 p.
7. Beldie, A., Pridvornic C., 1969. Flori din munții noștri. Ed. Științifică, 118 p.
8. Brzosko, E., Ratkiewicz, M. Wroblewska, A., 2002. Allozyme differentiation and genetic structure of the Lady's slipper (*Cypripedium calceolus*) island populations in NE Poland. Botanical Journal of the Linnean Society, 138, 433–440.
9. Candrea Bozga Ș.B., Indreica, A.V., Lazăr, G., 2013. Flori din pădurile României. Editura Green Steps Brașov, 496 p.
10. Ciocârlan, V., 2009. Flora ilustrată a României. Editura Ceres, București, 1138 p.
11. Cioruța, B. V., Pop, A. L., 2021. Ecological Studies from a Philatelic Perspective (I)-the Edelweiss in Romanian Philately. ecosystems, 4, 7.
12. Clark, J. R., Matheny, N. P., Cross, G., Wake, V., 1997. A model of urban forest sustainability. Journal of arboriculture, 23, p. 17-30.
13. Coles, R. W., Bussey, S. C., 2000. Urban forest landscapes în the UK—progressing the social agenda. Landscape and Urban Planning, 52(2-3), p. 181-188.
14. Danciu, M., Parascan, D., 2002. Botanică forestieră. Editura Pentru viață Brașov, 324 p.
15. Danea, G.G., Nichiforel, L., Scriban, R.E, 2017. Using the contingent valuation method în the planning of urban forests: an application for the Dendrologic Park Șipote . Bucov. For. 17(2), p. 149-165. Durán, L., Rodríguez-Muñoz, I., Sánchez, E. (2017) The Peñalara Mountain Meteorological Network (1999–2014): Description, Preliminary Results and Lessons Learned. Atmosphere, 8, 203.

16. Davidescu Ș., Ungureanu C., Mărțoiu N., Enescu R., Zup M., Olteanu D., Comanici A., Tudose N., 2020. Implicarea factorilor interesați în dezvoltarea infrastructurii cu rol recreativ din pădurile aflate în vecinătatea Municipiului Brașov. *Revista de Silvicultură și Cinegetică*. Anul XXV nr. 46 pp 77-84.
17. Doniță N., Popescu A., Biriș I.A., Paucă-Comănescu M., Mihăilescu S., 2005. *Habitatele din România*. Ed. Tehnică-Silvică, București, 442 p.
18. Dwyer JF, Nowak DJ, Noble MH, Sisinni SM, 2000. Connecting people with ecosystems in the 21st century: an assessment of our nation's urban forests. Gen. Tech. Rep. PNW-GTR-490. Portland, OR: US Department of Agriculture, Forest Service, Pacific Northwest Research Station, 483 p.
19. Enescu R., Davidescu Ș., Cătăiln C., Zup M., Miriță M.G., Samoilă A., Pitar D., 2019. Metodologie de delimitare a pădurilor urbane și periurbane cu funcție recreativă, culturală și istorică. *Revista de Silvicultură și Cinegetică*. Anul XXIV nr. 45 pp 70-77
20. FAO, 2016. Guidelines on urban and peri-urban forestry.
21. Gafta, D., Mountford, O., 2008. Manual de interpretare a habitatelor Natura 2000 din România. Ed. Risoprint , Cluj-Napoca, 105 p.
22. Gavrilidis, A. A., Ciocănea, C. M., Niță, M. R., Onose, D. A., Năstase, I. I., 2016. Urban landscape quality index– planning tool for evaluating urban landscapes and improving the quality of life. *Procedia Environmental Sciences*, 32, p. 155-167.
23. Gül A, Gezer A, Kane B, 2006. Multi-criteria analysis for locating new urban forests: An example from Isparta, Turkey. *Urban Forestry and Urban Greening*, 5(2): 57-71.
24. Hammitt WE, 2002. Urban forests and parks as privacy refuges. *Journal of Arboriculture*, 28(1): 19-26.
25. Holobiuc, I., Paunescu, A., Blindu, R., 2007. Ex situ conservation using in vitro methods in some Caryophyllaceae plant species from the Red List of vascular plants in Romania. *Rom. J. Biol. Plant Biol*, 49(50), 3-16.
26. Hook, I. L. I., 1993. *Leontopodium alpinum* Cass.(Edelweiss): in vitro culture, micropropagation, and the production of secondary metabolites. In *Medicinal and Aromatic Plants IV* (pp. 217-232). Springer, Berlin, Heidelberg.
27. Husband, B, Schemske, D., 1996. Evolution of the magnitude and timing of inbreeding depression in plants. *Evolution: An International Journal of Organic Evolution*, 50:54–70.
28. Ioja, C., Patroescu, M., Nita, M., Rozyłowicz, L., Vanau G., Ioja A., Onose, D., 2010. Categories of residential spaces by their accessibility to

- urban parks—indicator of sustainability în human settlements Case study: Bucharest. *Wseas Transactions on Environment and Development* 5, p. 307-314.
29. Ioja, C., Pătroescu, M., Niculiță, L., Pavelescu, G., Niță, M. R., Ioja, A. D., 2008. Residential areas with deficient access to urban parks în Bucharest—priority areas for urban rehabilitation. *Environmental Problems and Development*, p. 71-74.
  30. Irimin A., Ungureanu M., Gătej P., 2016 (a). Amenajamentul fondului forestier proprietate publică a Municipiului Brașov, administrat de RPLP Kronstadt RA, jud. Brașov – UP III Postăvarul. SC Irisilva SRL. (422 p)
  31. Irimin A., Ungureanu M., Gătej P., 2016 (b). Amenajamentul fondului forestier proprietate publică a Municipiului Brașov, administrat de RPLP Kronstadt RA, jud. Brașov – UP IV Brașov. SC Irisilva SRL. (553 p)
  32. Irimin A., Margalinescu A.M., Gătej P., 2016 (c). Amenajamentul fondului forestier proprietate publică a Municipiului Brașov, administrat de RPLP Kronstadt RA, jud. Brașov – UP V Râul Mic. SC Irisilva SRL. (279 p)
  33. Jekelius E (ed) 1929. *Das Burzenland*, IV, Brasov p. 78.
  34. Kenney WA, Van Wassenaeer PJ, Satel AL, 2011. Criteria and indicators for strategic urban forest planning and management. *Arboriculture and Urban Forestry*, 37(3): 108-117.
  35. Krieger D.J., 2001. Economic value of forest ecosystem services: a review. *The Wilderness Society*. Washington DC. USA (31p)
  36. Konijnendijk CC, 1997. A short history of urban forestry in Europe. *Journal of Arboriculture*, 23: 31-39.
  37. Konijnendijk CC, 2003. A decade of urban forestry in Europe. *Forest Policy and Economics*, 5(2): 173-186.
  38. Konijnendijk CC, Ricard RM, Kenney A, Randrup TB, 2006. Defining urban forestry - A comparative perspective of North America and Europe. *Urban Forestry and Urban Greening*, 4(3-4): 93-103.
  39. Maghiar, L. M., Stoica, I. A., 2016. Climatic and habitat suitability of *Leontopodium alpinum* Cass. populations in the Romanian Carpathians. *Studia Universitatis Babeș-Bolyai Biologia*, 61(2), 95-106.
  40. Marienburg L.J. 1805. Braschovia's Burg, în rev. "Siebenbürgische Provinzialblätter", I, Sibiu p. 1-11.
  41. Mănoiu T., Brînzan T. 2013. Catalogul habitatelor, speciilor și siturilor Natura 2000 în România. Ed. Fundația Centrul Național pentru Dezvoltare Durabilă. București 784 p.
  42. McPherson EG, 1993. Monitoring urban forest health. *Environmental Monitoring and Assessment*, 26(2-3): 165-174.

43. Milberg, P., 1994. Germination ecology of the polycarpic grassland perennials *Primula veris* and *Trollius europaeus*. *Ecography*, 17(1), 3-8
44. Nowak, D., 2016. Urban Forest. Assessing the Sustainability of Agricultural and Urban Forests in the United States, p. 37-51.
45. Nusbächer G. 2002. Caietele Corona, 1, Braşov 2002,.
46. Onose, D. A., Ioja, C. I., Pătru-Stupariu I., Niţă, M. R., Gavrilidis, A. A., Ciocănea, C. M., 2015. Analyzing the suitability of Bucharest urban parks for children related activities. Urban challenges in a complex world: Resilience, governance and changing urban systems, pp. 25. WMO (2008) Guide to Meteorological Instruments and Methods of Observation; WMO-No. 8; World Meteorological Organisation: Geneva, Switzerland.
47. Oprica R.F., Tudose N.C., Davidescu S.O., Zup M., Marin M., Comanici A.N., Crit M.N., Pitar D. 2022 Gender inequalities in Transylvania's largest peri-urban forest usage. **Annals of Forest Research**, [S.l.], v. 65, n. 2, p. 57 - 69.
48. Parviainen J., 2005. Forest Management and Cultural Heritage. Forestry and our cultural heritage. proceedings of the seminar 13-15 June 2005, Sunne Sweden. pp 67-75
49. Pellmyr, O., 1989. The cost of mutualism: interactions between *Trollius europaeus* and its pollinating parasites. *Oecologia*, 78(1), 53-59.
50. Pitiş G.I., 1890, Sărbatoarea Junilor la Pasti. Obiceiuri particulare a romanilor din Schei, Editura Mureşianu, p. 38.
51. Pop O.G., 2008, Monografia Rezervaţiei Muntele Tâmpa, Braşov, p. 7.
52. Prodan, I., Buia, A., 1958. Flora mica ilustrată a Republicii Populare Române. Editura Agro-Silvică de stat, 664 p.
53. Prox A. 1982 Die Sankt Leonhards-Kapelle in der Zinnenburg bei Kronstadt, in rev. "Zeitschrift für Siebenbürgische Landeskunde", 5, p. 3.
54. Reimesch, F., 1933 Burzenländer Sagen und Ortsgeschichten, Gundelsheim – Erlangen, Verlag H. Zeidner, Kronstadt, (108 p.)
55. Rodwell, J.S., 1992. British Plant Communities. Vol. 3. Grasslands and Montane Communities. Cambridge University Press, Cambridge, UK.
56. Sârbu, I., Ştefan, N., Oprea, A., 2013. Plantele vasculare din România. Determinator ilustrat de teren. Editura Victor B Victor, 1320 p.
57. Schuster F. 1923. Zwei Urkunden über die einstige Burg auf der Zinne, in rev. "Korrespondenzblatt der Vereins für siebenbürgische Landeskunde", 46 p. 89-91
58. Singhe S, Documente privitoare la trecutul Românilor din Şchei. V, p.128.
59. Stănescu A. 2012. Cetatea Braşovia. Legenda Braşovului. Agenţia Metropolitană Braşov prin Administraţia Fondului Cultural Naţional.

Braşov (20p)

60. Terschuren, J., 1999. Action plan for *Cypripedium calceolus* in Europe. Nature and Environment, no. 100. Council of Europe Publishing, Strasbourg, France.
61. Thompson R, Pillsbury NH, Hanna RJ, 1994. The elements of sustainability in urban forestry.
62. Treiber G. 1913 Die Burg auf der Zinne und am Gesprengberg, în “Bericht des Burzenländer Sächsischen Museums în Kronstadt”, Brasov, p. 17, pl. 2.
63. Treiber G. 1933. Die Burgkirche auf der Zinne, în ziarul “Kronstädter Zeitung”, 97., nr. 295;
64. Urkundebuch zur Geschichte der Deutschen în Siebenbürgen, Band VI, 3405.
65. Zhang, R., Chen, J., Park, H., Zhou, X., Yang, X., Fan, P., ... & Ouyang, Z., 2019. Spatial Accessibility of Urban Forests în the Pearl River Delta (PRD), China. Remote Sensing, 11(6),.
66. Zaminer, E., 1891, Gesichte des Waldwesens der kön. freien Stadt Kronstadt-Brassó. Buchdruckerei von Johann Gott & Sohn Heinrich, Kronstadt, 490 p.
67. <https://istoriacumari.wordpress.com/tag/sextil-puscariu/>
68. <https://www.metropolabrasov.ro/arii-protejate/aria-protejata-muntele-tampa/>

